

บทที่ ๒

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาเรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าไม้ อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดนครราชสีมา” ได้ใช้เอกสารและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มาประกอบการวิจัย ดังนี้

- ๒.๑ แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน
- ๒.๒ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารงาน
- ๒.๓ แนวคิดเกี่ยวกับองค์การบริหารส่วนตำบล
- ๒.๔ หลักสังคหวัตถุ ๔
- ๒.๕ ข้อมูลเบื้องต้นขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าไม้
- ๒.๖ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- ๒.๗ กรอบแนวคิดในการวิจัย

๒.๑ แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน

การมีส่วนร่วมทางสังคมเป็นกรอบคิดตะวันตก ซึ่งเกิดขึ้นควบคู่กับความเชื่อในระบอบประชาธิปไตยที่เชื่อเรื่องสิทธิและความเสมอภาคระหว่างประชาชน นอกจากนั้นความเชื่อเรื่อง “การมีส่วนร่วม” มีความเกี่ยวพันอย่างลึกซึ้งกับความเชื่อในเรื่อง “ความเป็นปัจเจก” (Individualism) ที่มีความสามารถและศักยภาพที่คิดเองเป็นในการแสดงความคิดเห็นของตนในชุมชนที่สังกัด ปัจเจกเหล่านี้มีความตระหนักว่าพวกเขาจำเป็นต้องมารวมกันเพื่อผลประโยชน์ร่วมกันของทุกคนภายใต้กติกาที่ร่วมกันกำหนด

๒.๑.๑ ความหมายของการมีส่วนร่วม

จากการทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้องพบว่ามีความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ดังนี้

การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง กระบวนการ (Process) ที่ประชาชนในชุมชนได้เข้าไปดำเนินกิจกรรมในชุมชน นับตั้งแต่ร่วมกำหนดปัญหาและความต้องการ ร่วมระบุสาเหตุของปัญหา ร่วมกำหนดวิธีการปฏิบัติงานเพื่อแก้ไขปัญหา ร่วมปฏิบัติกิจกรรมเพื่อแก้ไขปัญหา ร่วมติดตามประเมินผลกิจกรรม และร่วมรับผลกระทบที่เกิดจากกิจกรรมนั้น ซึ่งประเด็นหลักของการมีส่วนร่วมของประชาชนก็คือประชาชนต้องเป็นผู้กระทำในแต่ละขั้นตอนของการมีส่วนร่วมด้วยตนเอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งต้องเป็นผู้มีอำนาจในการตัดสินใจอย่างอิสระ และเข้ามามีอิทธิพลต่อกระบวนการดำเนินกิจกรรมในการพัฒนา รวมทั้งมีส่วนได้รับประโยชน์จากผลของการพัฒนาอย่างเต็มที่^๑

^๑ ธีรพันธุ์ ศรีทอง, การเพิ่มศักยภาพภาวะความเป็นผู้นำในงานพัฒนาชุมชน, พิมพ์ครั้งที่ ๑, (กรุงเทพมหานคร : พิมพ์ที่ โอ.เอส.พรินต์ติ้ง เฮาส์, ๒๕๕๒), หน้า ๑๔๑.

กระบวนการที่ประชาชนเข้ามาเกี่ยวข้องในการดำเนินงาน พัฒนาการร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ และการแก้ปัญหาร่วมกันด้วยความคิดสร้างสรรค์ ร่วมกับวิทยาการที่เหมาะสมตลอดจนสนับสนุนติดตามผลการปฏิบัติงานขององค์กรเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง^๒ เป็นการสร้างโอกาสให้สมาชิกทุกคนของชุมชนและสมาชิกในสังคมว่าสามารถเข้ามามีส่วนร่วม ช่วยเหลือ และเข้ามามีอิทธิพลต่อกระบวนการดำเนินกิจกรรมในการพัฒนา รวมทั้งมีส่วนได้รับประโยชน์จากผลของการพัฒนาอย่างเทียมกัน^๓ และสนับสนุนให้ที่ปัจเจกชนบุคคลหรือกลุ่มคนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้อง ร่วมมือและรับผิดชอบในกิจกรรมการพัฒนาที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม ในขั้นตอนต่างๆ ของการดำเนินกิจกรรมนั้นๆ โดยมีกลุ่มหรือองค์กรรองรับเพราะประชาชนที่เข้าร่วมมีการพัฒนาภูมิปัญญาและการรับรู้ สามารถคิด วิเคราะห์ และการตัดสินใจเพื่อกำหนดการดำเนินชีวิตได้ด้วยตนเอง^๔ ถือเป็นกระบวนการที่ให้ประชาชนไม่ว่าปัจเจกบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่เห็นพ้องต้องกันเข้ามามีส่วนร่วมรับผิดชอบในการดำเนินงานโดยร่วมกันคิด ร่วมลงมือปฏิบัติการ ร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์และร่วมในการติดตามและประเมินผล^๕

ขณะเดียวกันการมีส่วนร่วมนั้นเป็นอำนาจในการตัดสินใจ ของบุคคล กลุ่ม องค์กร ในการเข้าร่วมกระบวนการทำงานหนึ่งที่อาศัยความพร้อมเพรียงกัน เพื่อสร้างพื้นที่ทั้งด้านการทำงานและจิตใจที่จะมุ่งไปสู่ความสำเร็จตามที่ได้กำหนดไว้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมทางกายภาพ สภาพความคิด ระบบความเชื่อและความยึดมั่นถือมั่นภายในตัวตนของแต่ละบุคคล แต่ละหน่วยงาน แต่ละองค์กร อีกทั้งยังขึ้นอยู่กับกาลเวลาแต่ละยุคแต่ละสมัยอีกด้วย หากจะกล่าวว่า การมีส่วนร่วมเป็นหัวใจของการเสริมสร้างพลังการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม (Teamwork) ที่มีประสิทธิภาพในการพัฒนา ก็คงไม่แปลกเพราะการมีส่วนร่วมทำให้ผู้เกี่ยวข้องหรือผู้มีส่วนร่วมทั้งหมดสามารถเข้าใจสถานการณ์ของงานโดยภาพรวมทั้งหมด โดยเฉพาะการทำให้รู้สึกว่าเขาเป็นส่วนหนึ่งของหน่วยงาน กลุ่ม องค์กร ที่อยู่ในกระบวนการคิดริเริ่มตัดสินใจวางแผนงาน และดำเนินงาน เป็นต้น ที่ส่งผลให้เกิดการอุทิศตนในการปฏิบัติงานนั้นๆ มากยิ่งขึ้น เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาไปตาม

^๒สุรเดช มาลีจันทร์, “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพิทักษ์รักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม”, **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**, (สงขลา : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยทักษิณ, ๒๕๕๕), หน้า ๑๘.

^๓ชูชาติ พวงสมจิตร, “การวิเคราะห์ปัจจัยส่งเสริมและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนกับโรงเรียนประถมศึกษาในเขตปริมณฑลกรุงเทพมหานคร”, **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**, (กรุงเทพมหานคร : บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๐), หน้า ๑๒.

^๔ตะติยา กาฬสุวรรณ์, “ปัจจัยที่มีผลต่อความเข้มแข็งของชุมชน: ศึกษาเฉพาะกรณีหมู่บ้านรอบศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอนมสาร จันทบุรี”, **วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๖), หน้า ๒๖.

^๕กฤษณะชัย ลัมบุญแดง, “การมีส่วนร่วมของชุมชนในการควบคุมอาชญากรรมด้านยาเสพติดและการพนันในจังหวัดชลบุรี”, **วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๕๕), หน้า ๒๗.

แนวทางที่ได้วางไว้^๖ ซึ่งประชาชนสามารถมีส่วนร่วมในหลายมิติ ที่เห็นว่ามีน่าสนใจเป็นต้นว่า ๑) การมีส่วนร่วมในมิติของความลึก หมายถึง การมีส่วนร่วมช่วยเหลือโดยสมัครใจ โดยประชาชนต่อโครงการใดโครงการหนึ่งของโครงการสาธารณะต่างๆ ที่คาดว่าจะส่งผลต่อการพัฒนาชาติ แต่ไม่ได้หวังว่าจะให้ประชาชนเปลี่ยนแปลงโครงการหรือวิจารณ์เนื้อหาโครงการ ๒) การมีส่วนร่วมในความหมายที่กว้าง หมายถึง การให้ประชาชนในชนบทรู้สึกตื่นตัวเพื่อที่จะทราบถึงการรับความช่วยเหลือและตอบสนองต่อโครงการพัฒนา ขณะเดียวกันก็สนับสนุนความคิดริเริ่มของคนในท้องถิ่น ๓) ในเรื่องของการพัฒนาชนบท การมีส่วนร่วม คือการให้ประชาชนเข้ามาเกี่ยวข้องในกระบวนการตัดสินใจ กระบวนการดำเนินการ และร่วมรับผลประโยชน์จากโครงการพัฒนา นอกจากนี้ยังเกี่ยวข้องกับ ความพยายามที่จะประเมินผลโครงการนั้นๆ ด้วย ๔) การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนานั้น อาจเข้าใจอย่างกว้างๆ ได้ว่า คือ การที่ประชาชนได้เข้าร่วมอย่างแข็งขันในกระบวนการตัดสินใจต่างๆ ในเรื่องที่จะมีผลกระทบต่อเขา ๕) การมีส่วนร่วมในชุมชน หมายถึง การที่ประชาชนจะมีทั้งสิทธิและหน้าที่ที่จะเข้าร่วมในการแก้ไขปัญหาของเขา มีความรับผิดชอบมากขึ้นที่สำรวจตรวจสอบความจำเป็นในเรื่องต่างๆ การระดมทรัพยากรท้องถิ่น และเสนอแนวทางแก้ไขใหม่ๆ เช่นเดียวกับการก่อตั้งและธำรงรักษาองค์กรต่างๆ ในท้องถิ่น ๖) การมีส่วนร่วมนั้นจะต้องเป็นกระบวนการดำเนินการอย่างแข็งขัน ซึ่งหมายความว่า บุคคลหรือกลุ่มที่มีส่วนร่วมนั้นได้เป็นผู้มีความริเริ่มและได้มุ่งใช้ความพยายาม ตลอดจนความเป็นตัวของตัวเองที่จะดำเนินการตามความริเริ่มนั้น ๗) การมีส่วนร่วม คือ การที่ได้มีการจัดการที่จะใช้ความพยายามที่จะเพิ่มความสามารถที่จะควบคุมทรัพยากรและระเบียบในสถาบันต่างๆ ในสภาพสังคมนั้นๆ ทั้งนี้โดยกลุ่มที่ดำเนินการ และความเคลื่อนไหวที่จะดำเนินการนี้ ไม่ถูกควบคุมโดยทรัพยากรและระเบียบต่างๆ^๗

การมีส่วนร่วมยังมีความหมายที่แฝงนัยทั้งในทางความหมายกว้างและความหมายที่เฉพาะไว้ว่า ๑) การมีส่วนร่วม คือ การพิจารณาถึงการมีส่วนร่วมช่วยเหลือ โดยสมัครใจโดยประชาชนต่อโครงการใดโครงการหนึ่งของโครงการสาธารณะต่าง ๆ ที่คาดว่าจะส่งผลต่อการพัฒนาชาติแต่ไม่ได้หวังว่าจะให้ประชาชนเปลี่ยนแปลงโครงการ หรือวิจารณ์เนื้อหาของโครงการ ๒) การมีส่วนร่วมในความหมายที่กว้าง หมายถึง การให้ประชาชนในชนบทรู้สึกตื่นตัว เพื่อที่จะทราบถึงการรับความช่วยเหลือและตอบสนองต่อโครงการพัฒนา ขณะเดียวกันก็สนับสนุนความคิดริเริ่มของคนในท้องถิ่น ๓) การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนานั้นอาจเข้าใจอย่างกว้าง ๆ ได้ว่า คือ การที่ประชาชนได้เข้าร่วมอย่างแข็งขันในกระบวนการตัดสินใจต่าง ๆ ในเรื่องที่จะมีผลกระทบต่อชุมชน ๔) การมีส่วนร่วมในชุมชนหมายถึง การที่ประชาชนจะมีทั้งสิทธิ และหน้าที่ที่จะเข้าร่วมในการแก้ไขปัญหาของชุมชน มีความรับผิดชอบมากขึ้นที่จะสำรวจตรวจสอบความจำเป็นในเรื่องต่าง ๆ การระดมทรัพยากรท้องถิ่น และเสนอแนวทางแก้ไขใหม่ ๆ เช่นเดียวกับการก่อตั้งและธำรงรักษาองค์กรต่าง ๆ ในท้องถิ่น ๕) การมีส่วนร่วม คือ การที่ได้มีความพยายามที่จะเพิ่มความสามารถที่จะควบคุมทรัพยากรและระเบียบในสถาบันต่างๆ ในสภาพสังคมนั้นๆ ทั้งนี้โดยกลุ่มที่ดำเนินการ และความ

^๖โกวิท วัฒนงาม, ธรรมาภิบาลท้องถิ่น : ว่าด้วยการมีส่วนร่วมและความโปร่งใส, (กรุงเทพมหานคร : มิสเตอร์ก๊อบบี้, ๒๕๕๓), หน้า ๖๓-๖๔.

^๗ถวิลวดี บุรีกุล, การมีส่วนร่วม : แนวคิดทฤษฎีและกระบวนการ, (นนทบุรี : สถาบันพระปกเกล้า, ๒๕๔๘), หน้า ๑-๒.

เคลื่อนไหวที่จะดำเนินการที่ไม่ถูกควบคุมโดยทรัพยากรธรรมชาติ สรุปการมีส่วนร่วม คือ การที่ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดที่ไม่เคยได้เข้าร่วมในกิจกรรมต่างๆ หรือเข้าร่วม การตัดสินใจหรือเคยมาเข้าร่วมด้วยเล็กน้อยได้เข้าร่วมด้วยมากขึ้น เป็นไปอย่างมี อิสระภาพ เสมอภาค มิใช่มีส่วนร่วมอย่างผิวเผินแต่เข้าร่วมด้วยอย่างแท้จริงยิ่งขึ้นและ การเข้าร่วมนั้นต้องเริ่มตั้งแต่ขั้นแรกจนถึงขั้นสุดท้ายของโครงการ^{๙๙} กระบวนการหรือการกระทำที่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามาร่วมกัน แสดงความคิดเห็น การวางแผน ในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ การกำหนดทิศทางการเปลี่ยนแปลงของตนเอง ของกลุ่ม องค์กร หรือ ชุมชน ตลอดจนการร่วมกันรับผิดชอบ แก้ไขปัญหาและรับผลประโยชน์ร่วมกัน เป็นการให้ประชาชน มีการตัดสินใจร่วมกัน เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของกิจกรรมนั้น ซึ่งการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็น หัวใจของการพัฒนา ทั้งการพัฒนาตนเองและพัฒนาท้องถิ่นและสังคม ทั้งนี้การมีส่วนร่วมจะได้ผลดี อย่างแท้จริงนั้น ประชาชนจะต้องมีโอกาสอย่างอิสระปราศจากการแทรกแซง ครอบงำ บังคับ บีบบังคับ กดดัน ฝืนใจหรือถูกขอร้อง เพราะอาจจะบรรลุเพียงผลสำเร็จของงานเท่านั้นแต่จะไม่ก่อให้เกิด ความผูกพันรับผิดชอบตามมา และการดำเนินกิจกรรมนั้นๆ จะไม่มีความยั่งยืนมั่นคง ไม่ต่อเนื่องในที่สุดก็อาจจะล้มเลิกไปในที่สุด^{๑๐๐}

การที่ประชาชนได้มีส่วนในการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ เช่น การสำรวจปัญหาตลอดแนว ทางแก้ไข การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเลือกแนวทางและวางแผนดำเนินกิจกรรม การมีส่วนร่วมใน การปฏิบัติงานตามแผน การมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล ในกิจกรรมที่เกิดขึ้นในชุมชนและ ร่วมกันแก้ปัญหาให้บรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์^{๑๐๑} และประชาชน หรือชุมชนสามารถเข้าไปมี ส่วนร่วมตั้งแต่คิดโครงการ จนถึงการรับผลที่เกิดร่วมกันและการติดตามประเมินผล โดยเป็นไปด้วย ความสมัครใจ^{๑๐๒} การมีส่วนร่วมของประชาชนนั้นไม่สามารถจะให้คำจำกัดตายตัวได้และมีการให้ ความหมายต่าง ๆ กันไปในแต่ละประเทศและได้เสนอความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ กว้าง ๆ ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนนำมาซึ่งโอกาสที่ทำให้สมาชิกของชุมชนและสังคมสามารถ เข้ามามีส่วนร่วมและมีอิทธิพลในกระบวนการพัฒนา และแบ่งสรรผลประโยชน์ของการพัฒนาอย่าง เป็นธรรมการตัดสินใจในรูปของการกำหนดเป้าหมาย การวางนโยบาย การวางแผนและปฏิบัติตาม

^{๙๙}นรินทร์ชัย พัฒนพงศา,การมีส่วนร่วมหลักการพื้นฐานเทคนิคและกรณีตัวอย่าง, (กรุงเทพมหานคร : ๕๔๘ Print, ๒๕๔๖), หน้า ๔.

^{๑๐๐}มีทนา ไชยจิตต์, “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนกลุ่มทอผ้า อำเภอ ชาติตระการ จังหวัด พิษณุโลก”,วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๒), หน้า ๘.

^{๑๐๑}วัชรีย์ ลาภเหลือ, “การมีส่วนร่วมของครูในการป้องกันการแพร่ระบาดของยาบ้าในสถานศึกษา ระดับมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดกาญจนบุรี”,วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๕), หน้า ๑๓-๑๔.

^{๑๐๒}เอกลักษณ์ ทองเสมียน, “การศึกษากระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิง นิเวศ กรณีศึกษาน้ำตกเก้าโจน ตำบลสวนผึ้ง อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี”,วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตร มหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๕๐), หน้า ๔๒.

แผน^{๑๒} การมีส่วนร่วมยังเป็นทั้งหลักการและวิธีการในการทำงานของชุมชน ช่วยให้ประชาชนได้เรียนรู้ด้วยการกระทำ (I coming by doing) เป็นการเสริมสร้างประสบการณ์ให้แก่ประชาชนได้รู้จักคิดเป็น ทำเป็น นอกจากนี้ยังมีส่วนช่วยให้ประชาชนมีความรู้สึกเป็นเจ้าของกิจกรรมนั้น ๆ (Sense of belonging) ทำให้เกิดความรู้สึกหวงแหนและบำรุงรักษางานที่เกิดจากความร่วมมือของตนเองด้วย^{๑๓} การมีส่วนร่วมยังแสดงให้เห็นถึงทัศนะของการพัฒนาชนบทว่า การมีส่วนร่วมจะต้องประกอบด้วยการมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องของประชาชน ๔ ประการ^{๑๔} ได้แก่

๑) ด้านการร่วมเสนอปัญหาในชุมชน คือ การมีส่วนร่วมในการเสนอสิ่งที่เกิดขึ้นกับชุมชน อุปสรรค ความยากลำบากหรือสถานการณ์ใดๆ ที่ต้องมีการแก้ปัญหา เช่น ถนนเป็นหลุม เป็นบ่อ น้ำบริโภคน้ำไม่สะอาด เป็นต้น

๒) ด้านการร่วมจัดทำแผนพัฒนาตำบล คือ การเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนในการเสนอแนวคิดในการวางแผนการทำงานในปีต่อๆ ไป เพื่อให้การทำงานเป็นไปตามระบบ มีแผนการทำงาน

๓) ด้านการร่วมกิจกรรมขององค์การบริหารส่วนตำบล คือ การเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการต่างๆ ของ อบต. เช่น การบริจาคเงินและสิ่งของเพื่อช่วยเหลืองานของ อบต. หรือเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมดำเนินการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ภายในชุมชน ดูแลสาธารณะประโยชน์ของชุมชน

๔) ด้านการตรวจสอบการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบล คือ การเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการประชุมในการสรุปผลการดำเนินงานติดตามวิเคราะห์ผลกระทบของโครงการกิจกรรมที่เกิดขึ้นใน อบต. เสนอแนะแนวทางการดำเนินงาน เปิดโอกาสให้ประชาชนได้ร่วมรับรู้ในการดำเนินงานตลอดจนการตรวจสอบงานการทำงานของ อบต.

ขณะเดียวกันยังมีนักวิชาการบางกลุ่มเห็นว่าการมีส่วนร่วมนั้นน่าจะประกอบด้วย ๓ มิติ คือ มิติที่หนึ่ง การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจว่าจะทำอะไรควรทำและทำอย่างไร มิติที่สอง มีส่วนร่วมเสียสละในการพัฒนา ลงมือปฏิบัติตามการที่ได้ตัดสินใจ และมิติที่สาม มีส่วนร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์ที่เกิดจากการดำเนินงาน^{๑๕} และการมีส่วนร่วมของประชาชนในฐานะกระบวนการพัฒนาว่า คือการเข้าร่วมอย่างกระตือรือร้นและมีพลังของประชาชนในด้านต่างๆ ได้แก่ ๑) ในกระบวนการตัดสินใจ เพื่อกำหนดเป้าหมายของสังคมและการจัดสรรทรัพยากรให้บรรลุ

^{๑๒} อุษณีย์ ศิริสุนทรไพบุลย์, “แนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการพัฒนาขนาดใหญ่ของรัฐ ศึกษาเฉพาะโครงการเขื่อนหรืออ่างเก็บน้ำ”, วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๘), หน้า ๒๔.

^{๑๓} กรมการปกครอง, คู่มือการปฏิบัติงานของคณะกรรมการหมู่บ้าน, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์อาสารักษาดินแดน, ๒๕๔๒), หน้า ๓๔.

^{๑๔} Cohen, John & Norman T. Uphoff. “Participation in Rural Development : Seeking Clarity Through Specificity.” **World Development**, 1980, Vol. 8, p. 219.

^{๑๕} White, Alastair T, **Why Community Participation A Discussion of the Argument Co, Community Participation current issue and lesson learned**, (New York : Children’s Fund, 1982), p. 18.

เป้าหมายนั้น ๒) ในการปฏิบัติตามแผนหรือโครงการต่าง ๆ โดยสมัครใจ^{๑๖} นอกจากนี้การมีส่วนร่วมในการพบปะสังสรรค์ทางสังคมซึ่งรวมทั้งการมีส่วนร่วมของปัจเจกบุคคลและการมีส่วนร่วมของกลุ่ม^{๑๗} ซึ่งเป็นการเข้าไปร่วมอย่างจริงจังในกระบวนการดำเนินการตัดสินใจทุกระดับ ทุกรูปแบบในแต่ละกิจกรรม ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และโดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริบทของกระบวนการวางแผนซึ่งมีการกำหนดรูปแบบการทำงาน กำหนดแนวคิดการมีส่วนร่วมที่มีความสัมพันธ์กับการเข้าร่วมของมวลชนอย่างกว้างขวางในการเลือก การบริหาร การประเมินผลของแผนงานแต่ละโครงการที่จะนำมาซึ่งการยกระดับความเป็นอยู่ให้ดีขึ้น^{๑๘}

จากการศึกษาสรุปได้ว่า มีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน อาจทำได้หลายระดับและหลายวิธี ซึ่งบางวิธีสามารถทำได้ง่าย ๆ แต่บางวิธีก็ต้องใช้เวลา ขึ้นอยู่กับความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนจึงต้องมีการพัฒนาความรู้ความเข้าใจในการให้ข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องแก่ประชาชน การรับฟังความคิดเห็น การเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม รวมทั้งพัฒนาทักษะและศักยภาพของข้าราชการทุกระดับควบคู่กันไปด้วย

ตารางที่ ๒.๑ สรุปความหมายของการมีส่วนร่วม

นักวิชาการ/สำนักวิชาการ	ความหมายการมีส่วนร่วม
สุรเดช มาสินทรัพย์, (๒๕๔๕, หน้า ๑๘)	กระบวนการที่ประชาชนเข้ามาเกี่ยวข้องในการดำเนินงานด้านต่างๆ
ณัฐนรี ศรีทอง, (๒๕๕๒, หน้า ๑๙๑)	กระบวนการ (Process) ที่ประชาชนในชุมชนได้เข้าไปดำเนินกิจกรรมในชุมชน
ชูชาติ พ่วงสมจิตร, (๒๕๔๐, หน้า ๑๒)	การสร้างโอกาสให้สมาชิกทุกคนของชุมชนและสมาชิกในสังคมเข้ามามีส่วนร่วมในด้านต่างๆ
ตะติยา กาฬสุวรรณ, (๒๕๔๖, หน้า ๒๖)	การที่ปัจเจกชนบุคคลหรือกลุ่มคนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้อง ร่วมมือและรับผิดชอบในกิจกรรมการพัฒนาที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม
กฤษณะชัย ลิ้มบุญแดง, (๒๕๔๕, หน้า ๒๗)	กระบวนการที่ให้ประชาชนไม่ว่าปัจเจกบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่เห็นพ้องต้องกันเข้ามามีส่วนร่วมรับผิดชอบในการดำเนินงาน

^{๑๖} อภิญา สุวรรณภักดิ์, “การศึกษาการดำเนินงานศูนย์สงเคราะห์ประจำหมู่บ้าน ศึกษาเฉพาะกรณีศูนย์สงเคราะห์ประจำหมู่บ้านสองห้อง จังหวัดตราด”, วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สังคมสงเคราะห์ศาสตร์บัณฑิต, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๓), หน้า ๒๒

^{๑๗} Reeder, William W, Some Aspects of the Informance Social Paticipation of Farm Families in New York State Connell University, (Unpublished Ph.D. Dissertation, 1974), p 39.

^{๑๘} Franklyn Lisk, Popular participation in planning for basic needs: concepts, methods and practices, (Hants : Gower, 1985), p. 15.

ตารางที่ ๒.๑ (ต่อ)

นักวิชาการ/สำนักวิชาการ	ความหมายการมีส่วนร่วม
โกวิทย์ พวงงาม, (๒๕๕๓, หน้า ๖๓-๖๔)	การตัดสินใจ ของบุคคล กลุ่ม องค์กร ในการเข้าร่วมกระบวนการทำงานหนึ่งที่อาศัยความพร้อมเพรียงกัน
ถวิลวดี บุรีกุล, (๒๕๔๘, หน้า ๑-๒)	๑. การมีส่วนร่วมในมิติของความสัมพันธ์ ๒. การมีส่วนร่วมในความหมายที่กว้าง ๓. ในเรื่องของการพัฒนาชนบท ๔. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา ๕. การมีส่วนร่วมในชุมชนเข้าใจอย่างกว้างๆ ๖. การมีส่วนร่วมนั้นจะต้องเป็นกระบวนการดำเนินการอย่างเข้มข้น
มัทนา ไชยจิตต์, (๒๕๕๒, หน้า ๘)	กระบวนการหรือการกระทำที่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามาร่วมกัน แสดงความคิดเห็น การวางแผนในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ
วัชรวิ ลาภเหลือ, (๒๕๔๕, หน้า ๑๓-๑๔)	การที่ประชาชนได้มีส่วนในการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ
เอกลักษณ์ ทองเสมียน, (๒๕๕๐, หน้า ๔๒)	การที่ประชาชน หรือชุมชนสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ
อุษณีย์ ศิริสุนทรไพบุลย์, (๒๕๓๘, หน้า ๒๔)	การมีส่วนร่วมของประชาชนนั้นไม่สามารถจะให้คำจำกัดตายตัวได้และมีการให้ความหมายต่างๆ กันไปในแต่ละประเทศ
กรมการปกครอง, (๒๕๔๒, หน้า ๓๔)	การมีส่วนร่วมของประชาชนว่า การมีส่วนร่วมเป็นทั้งหลักการและวิธีการในการทำงานของชุมชน
Cohen, John & Norman T. Uphoff. (1980, p. 219)	๑. ด้านการร่วมเสนอปัญหาในชุมชน ๒. ด้านการร่วมจัดทำแผนพัฒนาตำบล ๓. ด้านการร่วมกิจกรรมขององค์การบริหารส่วนตำบล ๔. ด้านการตรวจสอบการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบล

ตารางที่ ๒.๑ (ต่อ)

นักวิชาการ/สำนักวิชาการ	ความหมายการมีส่วนร่วม
White, Alastair T, (1982, p. 18)	มิติที่หนึ่ง การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจว่าจะไรควรทำและทำอย่างไร มิติที่สอง มีส่วนร่วมเสียสละในการพัฒนา ลงมือปฏิบัติตามการที่ได้ตัดสินใจ มิติที่สาม มีส่วนร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์ที่เกิดจากการดำเนินงาน
United Nation (องค์การสหประชาชาติ) อ้างใน อภิญา สุวรรณภรณ์, (๒๕๔๓, หน้า ๒๒)	๑. ในกระบวนการตัดสินใจ เพื่อกำหนดเป้าหมายของสังคมและการจัดสรรทรัพยากรให้บรรลุเป้าหมายนั้น ๒. ในการปฏิบัติตามแผนหรือโครงการต่าง ๆ โดยสมัครใจ
Reeder, Willian W, (1974, p. 39).	การมีส่วนร่วมในการพบปะหะสังสรรค์ทางสังคมซึ่งรวมทั้งการมีส่วนร่วมของปัจเจกบุคคลและการมีส่วนร่วมของกลุ่ม
Franklyn Lisk, (1985, p. 15).	การเข้าไปร่วมอย่างจริงจังในกระบวนการดำเนินการตัดสินใจทุกระดับ ทุกรูปแบบในแต่ละกิจกรรม ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง

๒.๑.๒ ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน

การมีส่วนร่วมของประชาชนว่า จำนวนประชาชนที่เข้ามีส่วนร่วมในแต่ละระดับ จะเป็นภูมิกาศกับระดับของการมีส่วนร่วม กล่าวคือ ถ้าระดับการมีส่วนร่วมต่ำจำนวนประชาชนที่เข้ามีส่วนร่วมจะมาก และยิ่งระดับการมีส่วนร่วมสูงขึ้นเพียงใด จำนวนประชาชนที่เข้ามีส่วนร่วมก็จะลดลงตามลำดับ ซึ่งระดับของการมีส่วนร่วมของประชาชนเรียงตามลำดับจากต่ำสุดไปสูงสุด ได้แก่ ระดับการให้ข้อมูล ระดับการเปิดความคิดเห็นของประชาชน ระดับการปรึกษาหารือ ระดับการวางแผนจนถึงระดับการตัดสินใจร่วมกัน ระดับการร่วมปฏิบัติ ระดับการติดตามตรวจสอบ จนสูงสุดคือระดับการควบคุมโดยประชาชน

๑. ระดับการให้ข้อมูล เป็นระดับที่ต่ำที่สุดและเป็นวิธีการที่ง่ายที่สุดของการดำเนินการเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม เป็นการให้ข้อมูลกับประชาชนเพื่อประกอบการตัดสินใจ แต่ไม่ได้มีการเปิดโอกาสให้ประชาชนแสดงความคิดเห็นสะท้อนกลับมา แนวทางในระดับนี้มีหลายวิธี เช่นการแถลงข่าว การแจกข่าว การจัดนิทรรศการ เป็นต้น

๒. ระดับเปิดรับฟังความคิดเห็นของประชาชน เป็นระดับขั้นที่สูงกว่าระดับแรก กล่าวคือ มีการเริ่มรับข้อมูลสะท้อนกลับจากประชาชนเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามาแสดงความ

คิดเห็น แนวทางในการดำเนินการในระดับนี้ ส่วนใหญ่ จะเป็นการสำรวจความคิดเห็น และการบรรยายให้ความรู้ โดยมีการซักถามได้ในประเด็นที่มีความสงสัย

๓. ระดับของการให้คำปรึกษาหารือ เป็นระดับการมีส่วนร่วมที่สูงขึ้น เป็นการเปิดรับฟังความคิดเห็นของประชาชน และการเจรจาอย่างเป็นทางการ เพื่อประเมินความก้าวหน้า และระบุประเด็นหรือข้อสงสัย ต่างๆ สำหรับแนวทางในการดำเนินการในระดับนี้ เช่น การจัดประชุม การจัดสัมมนาเชิงปฏิบัติการ เป็นต้น

๔. ระดับการวางแผนร่วมกัน เป็นระดับการมีส่วนร่วมที่สูงขึ้นจากระดับของการให้คำปรึกษาหารือ ซึ่งมีขอบเขตไปถึงการร่วมกันวางแผนการดำเนินงาน และการรับผิดชอบผลการดำเนินงานร่วมกัน ซึ่งจะพบว่ามีประเด็นความซับซ้อนและมีข้อโต้แย้งมากมาย สำหรับแนวทางในการดำเนินการในระดับนี้ เช่น การใช้กลุ่มที่ปรึกษาซึ่งเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาต่างๆ เพื่อแก้ไขปัญหาข้อขัดแย้งร่วมกัน เป็นต้น

๕. ระดับการร่วมปฏิบัติ เป็นระดับที่สูงกว่าระดับการวางแผนร่วมกัน กล่าวคือ เป็นระดับที่ผู้ดำเนินการกับประชาชนร่วมกันดำเนินโครงการ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้

๖. ระดับการร่วมติดตามตรวจสอบ ประเมินผล เป็นระดับที่มีประชาชนเข้าร่วมน้อย แต่มีประโยชน์ต่อการดำเนินงานเป็นอย่างมาก แนวทางในการดำเนินการในระดับนี้ คือ การจัดตั้งคณะกรรมการติดตามและประเมินผลที่มาจากหลายฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

๗. ระดับการควบคุมโดยประชาชน เป็นระดับสูงสุดของการมีส่วนร่วมโดยประชาชน เพื่อแก้ไขปัญหาข้อขัดแย้งที่มีอยู่ทั้งหมด เช่นการลงประชามติ เป็นต้น^{๑๔}

การแบ่งระดับของการมีส่วนร่วมสามารถแยกได้ตามระดับความเข้มของการมีส่วนร่วมตามแนวคิดสมาคมสาธารณสุขของอเมริกา ได้กล่าวไว้ว่า การมีส่วนร่วมนั้นไม่ได้มีความแปรเปลี่ยนเฉพาะชนิด (Kinds) และปริมาณของกิจกรรมที่กระทำเท่านั้น แต่ยังมีความแปรเปลี่ยนในระดับความเข้ม (Degree) ในการเข้าไปมีส่วนร่วมรับผิดชอบในการริเริ่มและวางแผนกิจกรรม ดังนั้นพิสัยของการมีส่วนร่วม อาจจะมีตั้งแต่ระดับการยอมรับบริการที่จัดไว้ให้แล้วไปจนถึงการรวมกลุ่มเพื่อตัดสินใจและริเริ่มโครงการพัฒนาเอง ซึ่งระดับความเข้มของการมีส่วนร่วม หรือระดับการมีส่วนร่วมตามแนวคิดของสมาคมสาธารณสุขของอเมริกานั้น อาจจำแนกได้ ๓ ระดับ คือ

๑. ระดับการตัดสินใจ (Decision making) ในระดับนี้ประชาชนจะเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผน และจัดการกับกิจกรรมการพัฒนาด้วยตัวของเขาเอง (Level of responsibility by themselves)

๒. ระดับการร่วมมือ (Cooperation) ในระดับนี้ประชาชนจะให้ความร่วมมือต่อแผนงานที่ริเริ่ม โดยหน่วยงานภายนอก ซึ่งอาจต้องการความเสียสละจากประชาชน ในด้านเวลา ทรัพย์สิน และแรงงาน เพื่อช่วยให้โครงการประสบผลสำเร็จ การมีส่วนร่วมในระดับนี้ถือว่าการมีส่วนร่วมในระดับที่ยอมรับได้ (Acceptable level of participation)

^{๑๔} ถวิลวดี บุรีกุล, ทศธรรม : การบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี, (กรุงเทพมหานคร : สถาบันพระปกเกล้า, ๒๕๕๐), หน้า ๒.

๓. ระดับการใช้ประโยชน์ (Utilization) ในระดับนี้ประชาชนจะยอมรับและใช้ประโยชน์จากบริการที่ได้วางโครงการไว้ให้เป็นการมีส่วนร่วมในระดับการยอมรับบริการเท่านั้น^{๒๐}

การมีส่วนร่วมในการพัฒนาเป็นแนวคิดที่เป็นระบบมากที่สุด ได้จากประสบการณ์ภาคปฏิบัติในประเทศไทย และมีความสอดคล้องกับบริบททางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมของไทยสามารถจำแนกประเภทการมีส่วนร่วมตามขั้นตอนในการ

ขั้นที่ ๑ การมีส่วนร่วมในขั้นริเริ่มในขั้นริเริ่มโครงการ : เป็นขั้นที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาภายในชุมชน ตลอดจนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจกำหนดความต้องการของชุมชน และมีส่วนในการจัดลำดับความสำคัญของความต้องการนั้นๆ

ขั้นที่ ๒ การมีส่วนร่วมในขั้นวางแผนโครงการพัฒนา : เป็นขั้นที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย และวัตถุประสงค์ของโครงการ กำหนดวิธีการและแนวทางการดำเนินงาน กำหนดทรัพยากรและแหล่งของทรัพยากรที่จะใช้ในโครงการ เป็นต้น

ขั้นที่ ๓ การมีส่วนร่วมในขั้นดำเนินโครงการ : เป็นขั้นที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการทำประโยชน์ให้แก่โครงการร่วมช่วยเหลือด้านทุนทรัพย์วัสดุอุปกรณ์และแรงงาน หรือโดยการบริหารงานและประสานงาน ตลอดจนการดำเนินการขอความช่วยเหลือจากภายนอก เป็นต้น

ขั้นที่ ๔ การมีส่วนร่วมในขั้นรับผลที่เกิดจากโครงการพัฒนา : เป็นขั้นที่ประชาชนเข้ามามีส่วนในการรับผลประโยชน์ที่พึงได้รับจากโครงการ หรือมีส่วนในการรับผลเสียที่อาจเกิดจากโครงการซึ่งผลประโยชน์หรือผลเสียนี้อาจเป็นด้านกายภาพหรือด้านจิตใจที่มีผลต่อสังคมหรือบุคคลก็ได้

ขั้นที่ ๕ การมีส่วนร่วมในขั้นประเมินผลโครงการพัฒนา : เป็นขั้นที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการประเมินว่า โครงการพัฒนาที่พวกเขาดำเนินการนั้นบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่การประเมินผลนี้อาจเป็นการประเมินผลย่อย (Formative evaluation) ซึ่งเป็นการประเมินผลความก้าวหน้าของโครงการที่กระทำกันเป็นระยะๆ หรือการประเมินผลรวม (Summative evaluation) ซึ่งเป็นการประเมินผลสรุปรวมยอดของโครงการทั้งหมด^{๒๑}

ระดับความเข้มของการมีส่วนร่วมกว้างๆ เป็น ๓ ระดับ

ระดับที่ ๑ ระดับการมีส่วนร่วมเทียม (Pseudo-participation) หรือการมีส่วนร่วมแบบถูกกระทำ (Passive participation) การมีส่วนร่วมในระดับนี้ผู้เข้าร่วมไม่มีอำนาจใดๆ ในการตัดสินใจแต่เป็นฝ่ายกระทำตามการตัดสินใจของบุคคลอื่นเท่านั้น

ระดับที่ ๒ ระดับการมีส่วนร่วมบางส่วน (Partial participation) การมีส่วนร่วมในระดับนี้ ผู้เข้าร่วมมีส่วนในการเสนอความคิดเห็น แต่อำนาจในการตัดสินใจอยู่ที่บุคคลอื่น

^{๒๐}ธีระพงษ์ แก้วหาญ, กระบวนการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็ง ประชาคม ประชาสังคม, (ขอนแก่น : โครงการจัดตั้งมูลนิธิเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็ง ชมรมนักวิชาการสาธารณสุข ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ, ๒๕๕๓), หน้า ๑๕๘-๑๖๓.

^{๒๑}อคิน รพีพัฒน์, การมีส่วนร่วมของประชาชนในงานพัฒนา, (กรุงเทพมหานคร : ศูนย์การศึกษานโยบายสาธารณสุข, ๒๕๕๓), หน้า ๔๙.

ระดับที่ ๓ ระดับการมีส่วนร่วมที่แท้จริง (Genuine participation) การมีส่วนร่วมในระดับนี้ความคิดเห็นของบุคคลที่เข้าร่วมได้รับการรับฟัง และยอมรับเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าอำนาจ การตัดสินใจอยู่ที่ผู้เข้าร่วมนั่นเอง^{๒๒}

สรุปว่ากระบวนการซึ่งประชาชนหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้มีโอกาสแสดงทัศนะ แลกเปลี่ยนข้อมูลและความคิดเห็น เพื่อแสวงหาทางเลือกและการตัดสินใจต่าง ๆ เกี่ยวกับโครงการที่เหมาะสมและเป็นที่ยอมรับร่วมกัน

ตารางที่ ๒.๒ ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน

นักวิชาการ/สำนักวิชาการ	ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน
ถวิลวดี บุรีกุล, (๒๕๕๐, หน้า ๒)	การมีส่วนร่วมของประชาชนว่า ระดับการให้ข้อมูล ระดับการเปิดความคิดเห็นของประชาชน ระดับการปรึกษาหารือ ระดับการวางแผนจนถึงระดับการตัดสินใจร่วมกัน ระดับการร่วมปฏิบัติ ระดับการติดตามตรวจสอบ จนสูงสุดคือระดับการควบคุมโดยประชาชน
ธีระพงษ์ แก้วหาวงษ์, (๒๕๔๓, หน้า ๑๕๘-๑๖๓).	๑. ระดับการตัดสินใจ ๒. ระดับการร่วมมือ ๓. ระดับการใช้ประโยชน์
อคิน รพีพัฒน์, (๒๕๔๗, หน้า ๔๙).	ขั้นที่ ๑ การมีส่วนร่วมในขั้นริเริ่มในขั้นริเริ่มโครงการ ขั้นที่ ๒ การมีส่วนร่วมในขั้นวางแผนโครงการพัฒนา ขั้นที่ ๓ การมีส่วนร่วมในขั้นดำเนินโครงการ ขั้นที่ ๔ การมีส่วนร่วมในขั้นรับผลที่เกิดจากโครงการพัฒนา ขั้นที่ ๕ การมีส่วนร่วมในขั้นประเมินผลโครงการพัฒนา
วิรัตน์ ปานศิลา, วีระพงษ์ หาญรินทร์, และเบญจมาศ วระสีหะ, (๒๕๔๕, หน้า ๒๓-๒๘).	ระดับที่ ๑ ระดับการมีส่วนร่วมเทียม ระดับที่ ๒ ระดับการมีส่วนร่วมบางส่วน ระดับที่ ๓ ระดับการมีส่วนร่วมที่แท้จริง

^{๒๒}วิรัตน์ ปานศิลา, วีระพงษ์ หาญรินทร์, และเบญจมาศ วระสีหะ, แนวคิด ทฤษฎี สู่การปฏิบัติ การวางแผนแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาท้องถิ่น, (อภิชาติการพิมพ์ : มหาสารคาม, ๒๕๔๕), หน้า ๒๓-๒๘.

๒.๑.๓ รูปแบบและกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการทำกิจกรรมต่างๆ นั้น จะต้องมีรูปแบบและลักษณะที่สำคัญตามที่นักวิชาการหลายท่านได้กล่าวไว้ ดังนี้

รูปแบบการมีส่วนร่วมที่ดี รูปแบบที่แท้จริงหรือรูปแบบที่สมบูรณ์นั้นจะต้องประกอบด้วยกระบวนการ ๔ ขั้นตอน คือ

๑. การวางแผนประชาชนจะต้องมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ปัญหา จัดลำดับความสำคัญของปัญหา ตั้งเป้าหมาย กำหนดการใช้ทรัพยากร กำหนดวิธีติดตามประเมินผลและประการสำคัญ คือ การตัดสินใจด้วย

๒. การดำเนินกิจกรรม ประชาชนจะต้องมีส่วนร่วมในการจัดการและการบริหารการใช้ทรัพยากร มีความรับผิดชอบในการจัดสรร ควบคุมการเงินและการบริหาร

๓. การใช้ประโยชน์ ประชาชนจะต้องมีความสามารถในการนำกิจกรรมมาใช้ให้เกิดประโยชน์ได้ ซึ่งเป็นการเพิ่มระดับของการพึ่งตนเองและการควบคุมทางสังคม

๔. การได้รับผลประโยชน์ ประชาชนจะต้องได้รับการแจกจ่ายผลประโยชน์จากชุมชนในพื้นที่ที่เท่ากัน ซึ่งอาจจะเป็นผลประโยชน์ส่วนตัว สังคมหรือวัตถุก็ได้^{๒๓}

รูปแบบการมีส่วนร่วมเป็น ๑๐ ประการ คือ ร่วมประชุม ร่วมออกเงิน ร่วมเป็นกรรมการ ร่วมเป็นผู้นำ ร่วมสัมภาษณ์ ร่วมเป็นผู้ชักชวน ร่วมเป็นผู้บริโภค ร่วมเป็นผู้ริเริ่ม ร่วมเป็นผู้ใช้แรงงานและร่วมออกวัสดุอุปกรณ์^{๒๔}

แนวความคิดเกี่ยวกับรูปแบบการมีส่วนร่วมเพื่อกำหนดเป็นกรอบในการศึกษา คือ การร่วมวางแผน การร่วมปฏิบัติตามแผน การร่วมประเมินผล การร่วมกำหนดมาตรฐาน และการร่วมรักษามาตรฐาน^{๒๕}

รูปแบบการมีส่วนร่วมในการบริหารการพัฒนาเพื่อกำหนดเป็นกรอบในการศึกษา ผู้วิจัยได้สรุปไว้ดังนี้

๑. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ หมายถึง การร่วมกิจกรรมตั้งแต่การระบุปัญหาความต้องการและการจัดการลำดับความสำคัญ

๒. การมีส่วนร่วมดำเนินการ หมายถึง การร่วมกิจกรรมในการปฏิบัติงานการจัดระบบการทำงาน การระดมความช่วยเหลือ การติดต่อประสานงาน และตรวจสอบการทำงาน

๓. การมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ หมายถึง การได้รับผลประโยชน์จากการดำเนินการ

^{๒๓} World Health Organization : WHO (องค์การอนามัยโลก) (อ้างใน สิทธิศานต์ ทรัพย์ศิริ โสภะ), “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอย : กรณีศึกษาการจัดการขยะมูลฝอยเทศบาลตำบลท่าบ่อ อำเภوتاบ่อ จังหวัดหนองคาย”, *วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๔๔), หน้า ๑๕.

^{๒๔} ดุสิตา แก้วสมบูรณ์, “การมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการพัฒนาตำบลขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดสงขลา”, *วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต*, (สงขลา : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, ๒๕๔๕), หน้า ๑๖.

^{๒๕} สายสุนีย์ ดวงแข, “การสังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับพฤติกรรมผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา”, *วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๔๑), หน้า ๔๙.

๔. การมีส่วนร่วมประเมิณผล หมายถึง การใช้กิจกรรมร่วมประชุมประจำปี การเสนอผลการปฏิบัติงาน ตลอดจนเสนอแนวคิดข้อปรับปรุงเพื่อนำไปแก้ไขและพัฒนา^{๒๖}

รูปแบบการมีส่วนร่วมโดยพิจารณาจากเกณฑ์ต่าง ๆ ดังนี้

๑. พิจารณาจากการเข้าร่วมกิจกรรม ได้แก่ การตัดสินใจ การดำเนินการ ผลประโยชน์ และการประเมิณผล

๒. พิจารณาจากผู้มีส่วนร่วม ได้แก่ การเป็นสมาชิก การเข้าร่วมประชุม การสนับสนุนด้านทรัพยากร การเป็นสมาชิกอย่างเป็นทางการ การเป็นผู้นำชุมชน ผู้ชักชวน ผู้รับผลประโยชน์ ผู้ประกอบการ และลูกจ้าง

๓. พิจารณาจากกระบวนการมีส่วนร่วม ได้แก่ การวางแผน การดำเนินงาน การใช้บริการและการได้รับผลประโยชน์

๔. พิจารณาจากผู้มีส่วนร่วมหลักที่สำคัญ ได้แก่ ผู้กระทำ ผู้รับผลการกระทำและชุมชน^{๒๗}

จากการศึกษาสรุปได้ว่า กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา ประชาชนจะต้องมีส่วนร่วมตั้งแต่เริ่มคิดเพื่อค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา ร่วมวางแผนเพื่อแก้ปัญหา ร่วมในการดำเนินงานด้านการพัฒนา ร่วมรับผลประโยชน์ของการพัฒนา และสุดท้ายคือ ร่วมการประเมิณผลเพื่อวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการ

ตารางที่ ๒.๓ รูปแบบและกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน

นักวิชาการ/สำนักวิชาการ	รูปแบบและกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน
องค์การอนามัยโลก, อ้างใน สิทธิศานต์ ทรัพย์ศิริ โสภากา, (๒๕๔๔, หน้า ๑๕)	๑. การวางแผนประชาชน ๒. การดำเนินกิจกรรม ๓. การใช้ประโยชน์ ๔. การได้รับผลประโยชน์
ดุสิตา แก้วสมบุญ, (๒๕๔๕, หน้า ๑๖)	ร่วมประชุม ร่วมออกเงิน ร่วมเป็นกรรมการ ร่วมเป็นผู้นำ ร่วมสัมภาษณ์ ร่วมเป็นผู้ชักชวน ร่วมเป็นผู้บริโภค ร่วมเป็นผู้ริเริ่ม ร่วมเป็นผู้ใช้แรงงานและร่วมออกวัสดุอุปกรณ์
สายสุนีย์ ดวงแข, (๒๕๔๑, หน้า ๔๙)	การร่วมวางแผน การร่วมปฏิบัติตามแผน การร่วมประเมิณผล การร่วมกำหนดมาตรฐาน และการรักษามาตรฐาน

^{๒๖} ศันสนีย์ จันทรอานภาพ, สังคมและการเปลี่ยนแปลงสังคมและวัฒนธรรมไทย, (กรุงเทพมหานคร : คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ, ๒๕๔๒), หน้า ๔๐.

^{๒๗} มานิตย์ ทวีภิสิกรรม, กระบวนการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมของชุมชน, (กรุงเทพมหานคร : ม.ป.พ., ๒๕๔๔), หน้า ๔-๖.

ตารางที่ ๒.๓ (ต่อ)

นักวิชาการ/สำนักวิชาการ	รูปแบบและกระบวนการมีส่วนร่วม ของประชาชน
ศันสนีย์ จันทร์อานุกาพ, (๒๕๔๒, หน้า ๔๐)	๑. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ๒. การมีส่วนร่วมดำเนินการ ๓. การมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ ๔. การมีส่วนร่วมประเมินผล
มานิตย์ ทวีกสิกรรม, (๒๕๔๔, หน้า ๔-๖)	๑. พิจารณาจากการเข้าร่วมกิจกรรม ๒. พิจารณาจากผู้มีส่วนร่วม ๓. พิจารณาจากกระบวนการมีส่วนร่วม ๔. พิจารณาจากผู้มีส่วนร่วมหลักที่สำคัญ

๒.๑.๔ ลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชน

ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนว่ามี ๒ ระดับ คือ การมีส่วนร่วมของประชาชนในระดับต่ำ หมายถึง หน่วยงานรัฐเป็นฝ่ายริเริ่ม คิดตัดสินใจให้มีโครงการหรือกิจกรรมขึ้นมา และเห็นว่าสมควรจะให้ประชาชนมีส่วนร่วมดำเนินการด้วย และการมีส่วนร่วมระดับสูง หมายถึง ประชาชนเป็นฝ่ายคิดริเริ่ม ตัดสินใจและดำเนินโครงการหรือกิจกรรมนั้น ๆ เอง^{๒๘} การมีส่วนร่วมออกเป็น ๔ ชนิด คือ

๑. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision making) ประกอบด้วย ๓ ขั้นตอน คือ ริเริ่มตัดสินใจ ดำเนินการตัดสินใจ และตัดสินใจปฏิบัติการ
๒. การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ (Implementation) ประกอบด้วย การสนับสนุนด้านทรัพยากรการบริหาร และการประสานขอความร่วมมือ
๓. การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ (Benefits) ไม่ว่าจะเป็นผลประโยชน์ทางด้านวัสดุ ผลประโยชน์ทางด้านสังคม หรือประโยชน์ส่วนบุคคล
๔. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation)^{๒๙}

การมีส่วนร่วมขึ้นอยู่กับองค์ประกอบสำคัญดังนี้ ๑) อำนาจการตัดสินใจ จะเกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจของพนักงาน ซึ่งในองค์การหนึ่งจะมีระดับการมีส่วนร่วมของพนักงานในการกระทำการตัดสินใจที่แตกต่างกัน ๒) ข้อมูลข่าวสาร เป็นทรัพยากรสำคัญของอำนาจและความมีประสิทธิภาพในการทำงานร่วมกันภายในองค์การ หากไม่มีการชี้แจงข้อมูลข่าวสารจาก

^{๒๘} ศันสนีย์ มัลลิกะมาลย์, รัฐธรรมนูญกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพิทักษ์รักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๕), หน้า ๕๖-๕๗.

^{๒๙} อัสรา สว่างศรี, “การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน กรณีศึกษา : เทศบาลตำบลสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา”, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (ชลบุรี : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๔๘), หน้า ๔.

บนลงล่างที่ผู้บริหารจะให้พนักงานได้ทราบ หรือการขาดการรายงาน หรือมีส่วนให้ข้อมูลจากพนักงานส่ง ผู้บริหารองค์การนั้นตกอยู่ในสถานะที่น่าอันตรายที่สุด การมีส่วนร่วมจะเน้นถึงการไหลเวียนของข้อมูลข่าวสารระหว่างผู้บริหารและพนักงาน ๓) รางวัล เป็นเครื่องมือที่สำคัญในการก่อให้เกิดพฤติกรรมในองค์การ ซึ่งมีความสำคัญทั้งรางวัลภายในและภายนอก (Intrinsic and Extrinsic Rewards) ในการที่จะกระตุ้นการมีส่วนร่วมรางวัลภายในมีอิทธิพลทำให้พนักงานเกิดความรู้สึกประสบความสำเร็จรับรู้แห่งตนในการเพิ่มความสามารถเพิ่มผลงานของตน ตลอดจนเข้าร่วมในการตัดสินใจในงานสำคัญ ส่วนรางวัลภายนอกทำให้พนักงานรู้สึกว่ามีอำนาจเพิ่มขึ้น ได้รับข้อมูลข่าวสาร มีความรู้และคาดหวังรางวัลที่สูง จึงเข้ามามีส่วนร่วมและเสริมสร้างประสิทธิภาพให้กับองค์การมากขึ้น ๔) ความรู้และทักษะของพนักงานมีความสำคัญในการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและปฏิบัติงานขององค์การ^{๓๐}

จากการศึกษาสรุปได้ว่า ลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชน การเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน ตั้งแต่การคิดริเริ่มและร่วมกำหนดนโยบาย ร่วมวางแผน ตัดสินใจและปฏิบัติตามแผน และสามารถกระทำกิจกรรมร่วมกันในลักษณะที่ร่วมกันอย่างแท้จริง และไม่แท้จริง คือการร่วมศึกษาสาเหตุปัญหา และความต้องการของกลุ่ม กำหนดนโยบายแผนงาน โครงการ และกิจกรรม บริหารงานใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดอย่างคุ้มค่า เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด

ตารางที่ ๒.๔ ลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชน

นักวิชาการ/สำนักวิชาการ	ลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชน
สุนีย์ มัลลิกะมาลย์, (๒๕๔๕, หน้า ๕๖-๕๗)	๑. การมีส่วนร่วมของประชาชนในระดับต่ำ ๒. การมีส่วนร่วมระดับสูง
อัสรา สว่างศรี, (๒๕๔๘, หน้า ๔)	๑. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ๒. การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ ๓. การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ ๔. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล
อรรธรณ นกน้อย, (๒๕๔๕, หน้า ๑๕-๑๖)	๑. อำนาจการตัดสินใจ ๒. ข้อมูลข่าวสาร ๓. รางวัล ๔. ความรู้และทักษะของพนักงาน

^{๓๐}อรรธรณ นกน้อย, “การมีส่วนร่วมของบุคลากรในการรับรองคุณภาพโรงพยาบาล : ศึกษาเฉพาะกรณีคณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล”, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (กรุงเทพมหานคร : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๕), หน้า ๑๕-๑๖.

๒.๑.๕ แนวคิดเกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วม

จากการทบทวนเอกสารพบว่า มีนักวิชาการได้อธิบายแนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมไว้หลายท่าน ดังนี้

การมีส่วนร่วมสามารถแบ่งออกเป็น ๒ กลุ่ม คือ

๑. แนวคิดแบบตัวแทน (Indirect Democracy) เน้นการเป็นตัวแทนของผู้นำและถือว่าการมีส่วนร่วมในการเลือกตั้ง ถอดถอนผู้นำ เป็นเครื่องหมายของการที่จะให้หลักประกัน การบริหารที่ดี อย่างไรก็ตามแนวคิดนี้เน้นเฉพาะการวางโครงสร้างสถาบันเพื่อเป็นเครื่องมือในการให้ผู้ตามเข้ามามีส่วนร่วมเท่านั้น

๒. แนวคิดประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม (Participatory Democracy) ตามแนวความคิดนี้ การมีส่วนร่วมมีวัตถุประสงค์ไม่เฉพาะแต่การเข้าไปพิจารณาเลือกตั้ง หรือถอดถอนผู้นำเท่านั้นแต่ยังรวมถึงการเข้าไปมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการวางนโยบายยิ่งกว่านั้นแนวคิดนี้ยังมองการมีส่วนร่วมเป็นการให้การศึกษา และพัฒนาการกระทำทางการเมืองและสังคมที่มีความรับผิดชอบ นั่นก็คือ การไม่ยอมให้มีส่วนร่วมนับว่าเป็นการคุกคามต่อเสรีภาพของผู้ตาม^{๓๑)}

การมีส่วนร่วมของประชาชนในองค์การบริหารส่วนตำบลว่า ประชาชนสามารถมีวิธีการเข้าร่วมได้ ๓ ฐานะ ได้แก่

๑. ฐานะผู้ส่งเสริม

๑.๑ การมีส่วนร่วมโดยวิธีการเลือกตั้ง กล่าวคือ มีความเอาใจใส่เข้าร่วมกิจกรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลสม่ำเสมอ หรือหากมีความสามารถและคุณสมบัติเหมาะสมก็สามารถมีส่วนร่วมโดยวิธีการสมัครเป็นสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล

๑.๒ การมีส่วนร่วมในวิธีการทางกฎหมาย กล่าวคือ ปฏิบัติตามกฎหมายและเสียภาษีตามระเบียบข้อบังคับ

๑.๓ การมีส่วนร่วมในวิธีการให้ด้านร่วมมือ กล่าวคือ สละแรงงานพัฒนาท้องถิ่น ร่วมกิจกรรมองค์การบริหารส่วนตำบล ร่วมมือกับหน่วยงานอื่น ๆ ช่วยเผยแพร่ข่าวสารและแสดงความคิดเห็นเพื่อสนับสนุนหรือไม่สนับสนุนโครงการ

๒. ฐานะผู้รับบริการ กล่าวคือ

๒.๑ การมีส่วนร่วมโดยวิธีการแจ้งปัญหาหรือความเดือดร้อน สะท้อนภาพการบริการให้ผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลรับรู้

๒.๒ การมีส่วนร่วมโดยวิธีการออกข้อบังคับท้องถิ่นหรือข้อบัญญัติท้องถิ่น

๒.๓ การมีส่วนร่วมโดยวิธีการร่วมเป็นคณะกรรมการจัดซื้อจัดจ้างโดยวิธีสอบราคาประกวดราคา

^{๓๑)} นวลน้อย ตรีรัตน์ และคณะ, การมีส่วนร่วมของประชาชนในการตรวจสอบการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลในการกระจายอำนาจและการปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทย, (กรุงเทพมหานคร : สถาบันพระปกเกล้า, ๒๕๔๕), หน้า ๓๗๒.

๓. ฐานะผู้ตรวจสอบ กล่าวคือ

๓.๑ การมีส่วนร่วมโดยวิธีการเป็นผู้ตรวจสอบพฤติกรรมสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล

๓.๒ การมีส่วนร่วมโดยวิธีการตรวจสอบแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล

๓.๓ การมีส่วนร่วมโดยวิธีการตรวจสอบจัดทำข้อบังคับงบประมาณรายจ่ายประจำปีว่าตรงกับแผนพัฒนาตำบลหรือไม่ ตรวจสอบการก่อสร้างโครงการและค่าใช้จ่ายงบประมาณว่ามีความโปร่งใสหรือไม่

๓.๔ การมีส่วนร่วมโดยวิธีการเข้ารับฟังการประชุมสภาอย่างสม่ำเสมอ

๓.๕ การมีส่วนร่วมโดยวิธีการขอรับทราบข้อมูลหากเห็นว่าการทำงานขององค์การบริหารส่วนตำบลไม่โปร่งใส

๓.๖ การมีส่วนร่วมโดยวิธีการคัดค้านข้อบังคับหรือมติขององค์การบริหารส่วนตำบล ที่ทำให้ประชาชนเกิดความเดือดร้อน

๓.๗ การมีส่วนร่วมโดยวิธีการตรวจสอบการทำงานขององค์การบริหารส่วนตำบล เมื่อเห็นว่าไม่ถูกต้อง ไม่โปร่งใส ประชาชนในฐานะผู้ตรวจสอบต้องดำเนินการ โดยการแจ้งประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบล หรือสมาชิกเพื่อคัดค้าน หากพบผู้รับผิดชอบในสภา ฯ เพิกเฉยจะต้องแจ้งนายอำเภอฟ้องศาลหากคณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล หรือสมาชิกทำความเสียหายให้กับประชาชนและรวบรวมประชาชนที่มีสิทธิ์เลือกตั้งครั้งหนึ่งของผู้มีสิทธิ์เลือกตั้ง เข้าชื่อร้องต่อผู้ว่าราชการจังหวัดการบริหารส่วนตำบลได้^{๓๒}

หลักการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล ดังนี้

๑. การจัดความสัมพันธ์ที่เสมอภาค เท่าเทียมกัน การจัดความสัมพันธ์ด้านบทบาทระหว่างประชาชนและองค์การบริหารส่วนตำบลที่เท่าเทียมกัน เป็นหลักการสำคัญของกระบวนการมีส่วนร่วม โดยแต่ละฝ่ายควรมีการตระหนักถึงความต้องการของตนเองและสิ่งที่ตนเองสามารถทำได้ ชุมชนควรตระหนักถึงความเป็นเจ้าของต่อการคิดเอง ทำเอง กำหนดเอง ซึ่งสิ่งนี้จะเป็นส่วนที่คอยกำกับ กำหนดให้เกิดบทบาทการทำงานที่เหมาะสมตามศักยภาพและความพอใจร่วมกันทั้งสองฝ่าย ความสัมพันธ์ที่เท่าเทียมกัน ยังหมายความว่า กระบวนการตัดสินใจที่เท่าเทียมกัน ที่ผ่านมามีพบว่า องค์การบริหารส่วนตำบลมักขึ้นำการตัดสินใจของประชาชน และหลายกรณีที่ประชาชน มองอำนาจในการตัดสินใจให้องค์การบริหารส่วนตำบลซึ่งในที่สุดผลของการตัดสินใจนั้นอาจไม่เป็นตามความต้องการที่แท้จริงของประชาชน

๒. การมีอิสระ ไม่ครอบงำ ความเชื่อมั่นในการเป็นมนุษย์ควรอยู่บนฐานของความไม่ครอบงำ การให้อิสระภาพในการคิดและแสดงออก โดยไม่มีอคติ และไม่นำความคิด ความเชื่อของตนเองมาวัดหรือตีคุณค่า หรือชักจูงครอบงำให้เปลี่ยนแปลง โดยเฉพาะความเชื่อมั่นในศักยภาพ ฐานความรู้ ภูมิปัญญาและประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมดั้งเดิมของสังคม

^{๓๒} วรทัต ถัยนันท์, การมีส่วนร่วมการปกครองส่วนท้องถิ่น อ.บ.ต., (กรุงเทพมหานคร : บรรณกิจ, ๒๕๔๖), หน้า ๔๔-๔๕.

๓. การมีส่วนร่วมของทุกกลุ่มในสังคม ในชุมชนหนึ่ง ๆ ย่อมประกอบด้วยความแตกต่างหลากหลายทั้งด้านฐานะ เพศ วัย สถานะทางสังคม ฯลฯ การสร้างโอกาสเปิดพื้นที่ทางสังคมอย่าง เท่าเทียมกันในการให้ทุกคนได้มีส่วนร่วมในการแสดงออกทางความคิด ศักยภาพความรู้ และร่วมมือบทบาทดำเนินการต่อเนื่อง ซึ่งจะทำให้งานที่ดำเนินไปนั้นไม่ไปรวมอยู่ที่กลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง ควรส่งผลกระทบกระจายไปสู่คนทุกส่วนในชุมชนอย่างทั่วถึง และเป็นธรรม

๔. การมีส่วนร่วมในทุกกระบวนการทุกขั้นตอน การดำเนินพัฒนาตามโครงการพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบลนั้นมีกระบวนการขั้นตอนที่ต่อเนื่องเชื่อมโยงกันหลายครั้ง ที่พบว่าโครงการต่าง ๆ ที่ส่งผลกระทบต่อชุมชนขาดการมีส่วนร่วมของชุมชนตั้งแต่ขั้นตอนการศึกษาข้อมูลและการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ซึ่งเมื่อถึงขั้นตอนการดำเนินการแล้วมักเกิดปัญหาความขัดแย้ง และการสร้างผลกระทบต่อชุมชนตามมา การมีส่วนร่วมที่แท้จริงจึงควรให้ประชาชนมีส่วนร่วมตั้งแต่การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร การวิเคราะห์ปัญหา การวางแผนกำหนดเป้าหมายการตัดสินใจ การปฏิบัติ การตรวจสอบติดตามประเมินผล การเรียนสรุปบทเรียน แก้ไขปรับปรุงและรวมทั้งการขยายผล และเผยแพร่ผลสู่สาธารณะ^{๓๓}

จากการศึกษาสรุปได้ว่า การมีส่วนร่วม คือ การเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน การพัฒนาทั้งในการแก้ไขปัญหาและการป้องกันปัญหาและร่วมตรวจสอบโดยเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมในการคิดริเริ่ม ร่วมกำหนดนโยบาย ร่วมวางแผน ตัดสินใจและปฏิบัติตามแผนร่วมตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐทุกระดับร่วมติดตามประเมินผลและรับผิดชอบในเรื่องต่าง ๆ และได้มีการพัฒนาการรับรู้และหลุดพ้นจากการเอารัดเอาเปรียบ เป็นการแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งในสังคม มีการกระจายผลประโยชน์แก่คนส่วนใหญ่อย่างยุติธรรม ประชาชนเป็นฝ่ายกำหนดความต้องการในการแก้ปัญหาของชุมชนด้วยตนเอง ซึ่งผลโดยรวมในการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมการเมืองของประเทศ และจากการร่วมกิจกรรมนั้น ๆ

ตารางที่ ๒.๕ แนวคิดเกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วม

นักวิชาการ/สำนักวิชาการ	แนวคิดเกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วม
นวนน้อย ตรีรัตน์ และคณะ, (๒๕๔๕, หน้า ๓๗๒)	๑. แนวคิดแบบตัวแทน ๒. แนวคิดประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม
วรทัต ลีพันธ์, (๒๕๔๖, หน้า ๔๔-๔๕)	๑. ฐานะผู้ส่งเสริม ๒. ฐานะผู้รับบริการ กล่าวคือ ๓. ฐานะผู้ตรวจสอบ กล่าวคือ
ชัชวาล ทองดีเลิศ และคณะ, (๒๕๔๔, หน้า ๑๙-๒๓)	๑. การจัดความสัมพันธ์ที่เสมอภาคเท่าเทียมกัน ๒. การมีอิสระ ไม่ครอบงำ ๓. การมีส่วนร่วมของทุกกลุ่มในสังคม ๔. การมีส่วนร่วมในทุกกระบวนการทุกขั้นตอน

^{๓๓} ชัชวาล ทองดีเลิศ และคณะ, การจัดการกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม, (เชียงใหม่ : เชียงใหม่ ปีเอสการพิมพ์, ๒๕๔๔), หน้า ๑๙-๒๓.

๒.๑.๖ ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วม

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้าทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมมีนักวิชาการหลายท่านกล่าวไว้ดังนี้

การพัฒนาแบบมีส่วนร่วม การพัฒนาแบบนี้จะช่วยปรับปรุงประสิทธิภาพและประสิทธิผลของงานให้ดีขึ้น และยังได้กล่าวถึงทฤษฎีการมีส่วนร่วมสามารถสรุปได้ดังนี้

๑. ทฤษฎีการเกลี้ยกล่อมมวลชน (Mass Persuasion) เป็นวิธีการหนึ่งที่แก้ไขปัญหาการขัดแย้งในการปฏิบัติงาน โดยผู้เกลี้ยกล่อม โดยเฉพาะความรู้ขั้นพื้นฐาน เพื่อให้ดำเนินงานบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ดังนี้ การเกลี้ยกล่อมจึงเป็นปัจจัยหนึ่งที่น่าไปสู่การมีส่วนร่วมของประชาชน และถ้าการเกลี้ยกล่อมนั้นเป็นเรื่องที่ตรงกับความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ย่อมส่งผลถึงการมีส่วนร่วมได้มากที่สุด

๒. ทฤษฎีการระดมสร้างขวัญของคนในชาติ (National Morale) การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการกิจกรรมใด ๆ จำเป็นต้องให้ประชาชนในชุมชนและผู้ปฏิบัติการมีขวัญที่ดี การสร้างขวัญที่ดีต้องพยายามสร้างทัศนคติที่ดีต่อผู้ร่วมงาน เช่น การเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมไม่เอาตัวเอาเปรียบให้ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับงาน

๓. ทฤษฎีการสร้างความรู้สึกราชาชาตินิยม (Nationalizing) เป็นปัจจัยที่มีความสำคัญนำไปสู่การมีส่วนร่วมเป็นความรู้สึกที่จะอุทิศ หรือเน้นค่านิยมเรื่องผลประโยชน์ของชาติมีความพอใจในชาติตนพอใจในเกียรติภูมิ จงรักภักดีผูกพันต่อท้องถิ่น

๔. ทฤษฎีการสร้างผู้นำ (Leadership) การสร้างผู้นำจะช่วยจูงใจให้ประชาชนทำงานด้วยความเต็มใจ เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ หรือเป้าหมายร่วมกัน เพราะผู้นำเป็นปัจจัยสำคัญในการรวบรวมกลุ่มจูงใจคนไปยังเป้าประสงค์ ผลของการสร้างผู้นำทำให้เกิดการระดมความร่วมมือปฏิบัติงานอย่างมีคุณภาพ มีความคิดริเริ่มในกิจกรรมต่างๆ ด้วยตนเอง^{๓๔}

ทฤษฎีการมีส่วนร่วมหรือภาวะผู้ตามไว้ว่า ทฤษฎีนี้ได้รับความสนใจจากนักวิชาการส่วนใหญ่อย่างมาก เนื่องจากนักวิชาการคิดว่าหากองค์การมีภาวะผู้นำที่ดี ก็จะมีพลอยมีภาวะผู้ตามดีไปด้วย เป็นการมองค่อนข้างแคบ เพราะนอกจากจะมองปรากฏการณ์เพียงด้านเดียว การที่นักวิชาการให้ความสำคัญแก่การมีส่วนร่วมหรือภาวะผู้ตามนั้น พอสรุปสาเหตุหลายประการด้วยกัน คือ ประการแรก นักวิชาการบางคนอาจจะไม่แน่ใจว่าองค์การมีความจำเป็นมากน้อยเพียงใด ที่จะต้องให้ผู้ตาม เข้ามามีส่วนร่วมคืออะไรกันแน่ ประการที่สอง หากผู้นำยอมให้ผู้ตามเข้ามามีส่วนร่วมแล้ว ผู้ตามเหล่านั้นได้แก่ใครบ้างผู้ตามทั้งหมดหรือเฉพาะผู้ตามที่ใกล้ชิดสนิทสนมกับผู้นำเท่านั้น และประการสุดท้าย หากผู้นำยอมให้ผู้ตามเข้ามามีส่วนร่วมแล้ว ผู้ตามควรจะเข้าไปมีส่วนร่วมมากน้อยเพียงใด และลักษณะของการเข้าไปมีส่วนร่วมเช่นนั้น สะท้อนให้เห็นถึงลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำและผู้ตามอย่างไรบ้าง

^{๓๔} อำนาจ อนันตชัย, การระดมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน, (นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๔๐), หน้า ๑๒๗-๑๓๐.

ทฤษฎีการมีส่วนร่วมอาจมีอยู่มากมายหลายทฤษฎีด้วยกัน สามารถแบ่งออกเป็นสองกลุ่มใหญ่ๆ คือ ทฤษฎีความเป็นผู้แทน (Representative) และทฤษฎีประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม (Participatory Democracy)

ทฤษฎีความเป็นผู้แทน (Representative) ทฤษฎีนี้เน้นความเป็นผู้แทนของผู้นำ และถือว่าการมีส่วนร่วมในการเลือกตั้ง/ถอดถอนผู้นำ เป็นเครื่องหมายของการที่จะให้หลักประกันกับการบริหารงานดี อย่างไรก็ตามทฤษฎีนี้เน้นเฉพาะการวางโครงการสร้างสถาบัน เพื่อเป็นเครื่องมือในการให้ผู้ตามเข้ามามีส่วนร่วมเท่านั้น เช่น การเลือกตั้งทั่วไป การเลือกตั้งโดยนัยคะแนนลับและประชุมปรึกษาหารือประจำปี จะเห็นได้ว่า การมีส่วนร่วมตามนัยของทฤษฎีนี้ มิได้เปิดโอกาสให้ผู้ตามได้เข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจขององค์การอย่างแท้จริง และผู้ที่มีส่วนร่วมอย่างแท้จริงในการตัดสินใจ ได้แก่ บรรดาผู้นำต่างๆ ที่เสนอตัวเข้าสมัครรับการเลือกตั้ง ส่วนผู้ตามนั้นเป็นเพียงแค่ไม่ระดับเท่านั้น

ทฤษฎีประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม (Participatory Democracy) ตามแนวความคิดทฤษฎีนี้ การมีส่วนร่วมมีวัตถุประสงค์ไม่เฉพาะแต่การเข้าไปพิจารณาเลือกตั้ง หรือ ถอดถอนผู้นำเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการเข้าไปมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการวางนโยบาย ทฤษฎีนี้ ยังมองการมีส่วนร่วมเป็นการให้การศึกษาและพัฒนาการกระทำทางการเมืองและสังคมที่มี ความรับผิดชอบ นั่นก็คือ การไม่ยอมให้มีส่วนร่วมนับว่าเป็นการคุกคามตามเสรีภาพของผู้ตาม^{๓๕}

จากทฤษฎีที่ได้กล่าวไว้แล้วในข้างต้นนั้นสามารถสรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมนั้นจะต้องมีหลักในการมีส่วนร่วมที่สำคัญ คือ ๑) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ๒) การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ ๓) การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ ๔) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล เพื่อที่จะเสริมสร้างระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นและทำให้เกิดการพัฒนาของหน่วยงาน

ตารางที่ ๒.๖ ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วม

นักวิชาการ/สำนักวิชาการ	ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วม
อำนาจ อนันตชัย, (๒๕๔๐, หน้า ๑๒๗-๑๓๐)	๑. ทฤษฎีการเกลี้ยกล่อมมวลชน ๒. ทฤษฎีการระดมสร้างขวัญของคนในชาติ ๓. ทฤษฎีการสร้างความรู้สึกราชาธิปไตย ๔. ทฤษฎีการสร้างผู้นำ
ติน ปรัชญพฤทธิ์, (๒๕๔๑, หน้า ๖๒)	๑. ทฤษฎีความเป็นผู้แทน ๒. ทฤษฎีประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม

^{๓๕} ติน ปรัชญพฤทธิ์, ภาวะผู้นำและการมีส่วนร่วม, เอกสารการสอนชุดวิชาพฤติกรรมมนุษย์ในองค์กร, พิมพ์ครั้งที่ ๙, (นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๔๑), หน้า ๖๒.

๒.๒ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารงาน

การบริหารเป็นเรื่องที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการดำเนินงานขององค์กร เพราะเป็นเครื่องสำคัญที่จะชี้ให้เห็นความสำเร็จ หรือความล้มเหลว ความมีประสิทธิภาพหรือความไร้ประสิทธิภาพของหน่วยงาน การบริหารเป็นเครื่องบ่งชี้ให้ทราบถึงความเจริญก้าวหน้าของสังคม ความก้าวหน้าของวิทยาการต่าง ๆ การบริหารเป็นหนทางที่สำคัญจะนำไปสู่ความก้าวหน้า การบริหารเป็นลักษณะการทำงานร่วมกันของกลุ่มบุคคลในองค์กรซึ่งมีการวินิจฉัยสั่งการ นักบริหารจะต้องคำนึงถึงปัจจัยสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ การวินิจฉัยสั่งการเป็นเครื่องแสดงให้ทราบถึงความสามารถของนักบริหาร และความเติบโตของการบริหาร ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาทบทวนเอกสารเกี่ยวกับการบริหารทั้งจากนักวิชาการไทยและต่างประเทศได้กล่าวไว้ ดังนี้

๒.๒.๑ ความหมายของการบริหาร

การบริหาร (Administration) เป็นเรื่องที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการดำเนินงานขององค์กร เพราะเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะชี้ให้เห็นความสำเร็จ หรือความล้มเหลว ความมีประสิทธิภาพหรือความไร้ประสิทธิภาพของหน่วยงาน การบริหารเป็นเครื่องบ่งชี้ให้ทราบถึงความเจริญก้าวหน้าของสังคม ความก้าวหน้าของวิทยาการต่าง ๆ การบริหารเป็นมรรคที่สำคัญจะนำไปสู่ความก้าวหน้า การบริหารเป็นลักษณะการทำงานร่วมกันของกลุ่มบุคคลในองค์กรซึ่งมีการวินิจฉัยสั่งการ นักบริหารจะต้องคำนึงถึงปัจจัยสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ การวินิจฉัยสั่งการเป็นเครื่องแสดงให้ทราบถึงความสามารถของนักบริหาร และความเจริญเติบโตของการบริหารชีวิตประจำวันของมนุษย์ไม่ว่าในครอบครัวหรือองค์กรใดย่อมเกี่ยวข้องกับการบริหารอยู่เสมอ ดังนั้น การบริหารจึงเป็นเรื่องที่น่าสนใจและจำเป็นต่อการที่จะดำรงชีวิตของมนุษย์ในสังคม มีนักบริหาร นักวิชาการ และนักการศึกษามากมายหลายท่านได้ให้ความหมายของการบริหารไว้หลายทัศนะ ซึ่งพอสรุปได้ดังนี้^{๓๖}

การบริหาร หมายถึง กระบวนการสั่งการและควบคุมกิจกรรมของสมาชิกในองค์กรรูปรูปนัย เพื่อวัตถุประสงค์ในการทำให้เป้าหมายและจุดมุ่งหมายของสถาบันสำเร็จผล^{๓๗} การดำเนินงานตามลำดับขั้นอันประกอบด้วย การวางแผน (Planning) การจัดองค์การ (Organizing) การอำนวยการ (Actuating) และการควบคุม (Controlling) เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์โดยอาศัยคนและทรัพยากรอื่น^{๓๘} การใช้ศาสตร์และศิลป์นำเอาทรัพยากรการศึกษา (Administration Resource) มาประกอบการตามกระบวนการบริหาร (Process of Administration) ให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนด

^{๓๖} พระจริฎ จิรสุโก (เมืองประทับ), “การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลเมืองบางกรวย จังหวัดนนทบุรี”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒), หน้า ๗.

^{๓๗} ชาญชัย อาจิณสมจาร, ศัพท์การบริหารการศึกษา, (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๔๐), หน้า ๑๑.

^{๓๘} ธนจรัส พูนสิทธิ์ อ่างใน (George R Terry) จอร์จ อา เทอร์รี่, การจัดการองค์การและการบริหาร, (กรุงเทพมหานคร : สหธรรมิก, ๒๕๔๑), หน้า ๒๐.

ไว้อย่างมีประสิทธิภาพ^{๓๙} กระบวนการมีการวางแผน การจัดองค์การ การสั่งการและการควบคุม ซึ่งจะทำให้งานดำเนินไปได้อย่างเรียบร้อยและกระบวนการต่าง ๆ เหล่านี้ล้วนเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดเสมอ^{๔๐} การทำงานให้สำเร็จโดยอาศัยคนอื่น (Getting thing done through other people) เมื่อว่าตามคำนิยามนี้ การบริหารในพระพุทธศาสนาเริ่มมีขึ้นเป็นรูปธรรมสองเดือนนับจากที่พระพุทธเจ้าตรัสรู้ นั่นคือ วันอาสาฬหบูชา เมื่อพระพุทธเจ้าแสดงพระธรรมเทศนาเป็นครั้งแรก แก่ปัญจวัคคีย์ ซึ่งทำให้เกิดพระสงฆ์ขึ้น เมื่อมีพระสงฆ์ขึ้นใหม่เกิดขึ้นในพระพุทธศาสนา อย่างนี้พระพุทธเจ้าต้องบริหารคณะสงฆ์^{๔๑} กระบวนการที่ผู้จัดการใช้ศิลปะและกลยุทธ์ต่างๆ ดำเนินการตามขั้นตอนต่างๆ โดยอาศัยความร่วมมือร่วมใจของสมาชิกในองค์การ การตระหนักถึงความสามารถ ความถนัด ความต้องการและความมุ่งหวังด้านความเจริญก้าวหน้าในการปฏิบัติงานของสมาชิกในองค์การควบคู่ไปด้วยองค์การจึงจะสัมฤทธิ์ผลตามเป้าหมายที่กำหนดไว้^{๔๒} การบริหาร (Administration) หมายถึงการกำหนดแนวทาง หรือนโยบาย การสั่งการ การอำนวยการ การสนับสนุน และการตรวจสอบให้ผู้ปฏิบัติสามารถดำเนินงานให้ได้ตามเป้าหมายที่ต้องการ^{๔๓} กลุ่มบุคคลที่ทำหน้าที่วางแผนการจัดการ จัดคนเข้าทำงาน สั่งการและควบคุมการทำงานให้กิจกรรมขององค์การดำเนินไปตามวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ โดยอยู่บนพื้นฐานของปัจจัยในการบริหาร^{๔๔} กระบวนการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์การ โดยอาศัยหน้าที่ทางการบริหารที่สำคัญ คือ การจัดการองค์การ การวางแผน การติดตาม และการควบคุม^{๔๕} กิจกรรมต่างๆ ที่บุคคลตั้งแต่ ๒ คนขึ้นไป นำทั้งศาสตร์และศิลป์ มาใช้ในการทำงานร่วมกัน เพื่อความสำเร็จในเป้าหมายขององค์การที่กำหนดไว้ โดยอาศัยปัจจัยการบริหารอย่างเหมาะสมและใช้กระบวนการบริหารอย่างมีระบบ การบริหารหรือการจัดการ หมายถึง ศิลปะในการใช้คน เงิน วัสดุอุปกรณ์ขององค์การและนอกองค์การ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ^{๔๖} การดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ โดยอาศัยปัจจัยต่างๆ ได้แก่ เงิน วัสดุสิ่งของและวิธีปฏิบัติงานเป็นอุปกรณ์ในการดำเนินงาน^{๔๗} ศิลปะในการใช้บุคคลอื่นร่วมกับปัจจัยในการจัดการ เพื่อให้กิจกรรมดำเนินไปได้ตาม

^{๓๙}ธีระรัตน์ กิจจารักษ์, เอกสารคำสอนวิชาการบริหารการศึกษา, (เพชรบูรณ์ : คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏ, ๒๕๔๒), หน้า ๓๓.

^{๔๐}ปราชญา กล้าผจญ และสมศักดิ์ คงเที่ยง, หลักและทฤษฎีการบริหารการศึกษา, (กรุงเทพมหานคร : บพิธการพิมพ์, ๒๕๔๕), หน้า ๑๒.

^{๔๑}พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตโต ป.ธ. ๙, Ph.D.), พุทธวิธีบริหาร, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๙), หน้า ๑.

^{๔๒}พะยอม วงศ์สารศรี, องค์การและการจัดการ, (กรุงเทพมหานคร : พรวนการพิมพ์, ๒๕๔๒), หน้า ๓๖.

^{๔๓}มัลลิกา ดันสอน, การจัดการยุคใหม่, (กรุงเทพมหานคร: เอกซ์เปอร์เน็ท จำกัด, ๒๕๔๔), หน้า ๑๐.

^{๔๔}ยุทธ กัยวรรณ, การบริหารการผลิต, (กรุงเทพมหานคร : พิมพ์ดีจำกัด, ๒๕๔๓), หน้า ๑๙.

^{๔๕}วิโรจน์ สารรัตนะ, การบริหาร หลักการ ทฤษฎี และประเด็นทางการศึกษา, (กรุงเทพมหานคร : ทิพย์วิสุทธิ์, ๒๕๔๒), หน้า ๑.

^{๔๖}สมคิด บางโม, การบริหาร, (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๔๕), หน้า ๖๑.

^{๔๗}สมาน รังสียกฤษฎ์, การบริหาร, (กรุงเทพมหานคร : : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๔๕), หน้า ๑.

วัตถุประสงค์ และสนองความคาดหวัง และจัดโอกาสให้บุคคลเหล่านั้นมีความเจริญก้าวหน้าในหน้าที่การงาน^{๔๘} กระบวนการทำงานกับคนและโดยอาศัยคน เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์การภายใต้สภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลง^{๔๙} การบริหารไว้ ๒ นัย คือ ๑. คำว่า บริหาร มาจากภาษาบาลี บริหาร มาจากศัพท์ว่า ปริ แปลว่า รอบ และ หร ธาตุในความนำไปดั่งนั้น คำว่า บริหาร จึงแปลว่า นำไปโดยรอบ อีกสำนวนหนึ่ง คำว่า บริหาร แปลว่า อ้อมหนี, หลีกหนี, หลบหนี ดังในประโยคภาษาบาลีว่า “ปัญหิ ปริหริตฺ สมตฺโถ” แปลว่า สามารถเพื่อการอ้อมหนี หลีกหนี หลบซึ่งปัญหา หรือ แปลว่า (สามารถบริหารปัญหา และนำปัญหาไปโดยรอบหรือกำจัดปัญหาให้หมดสิ้นไป ๒. คำว่า บริหาร แปลมาจากภาษาอังกฤษ ว่า Administer และ Administration แปลว่าความหมายคือ การปกครอง ดำเนินการ อำนวยการ จัดการ จัดให้ วาง ส่งเสริม และบำรุง^{๕๐} การบริหารจัดการ (Management) หมายถึง กระบวนการของการมุ่งสู่เป้าหมายขององค์การจากการทำงานร่วมกันโดยใช้บุคคลและทรัพยากรอื่น ๆ หรือกระบวนการออกแบบและรักษาสภาพแวดล้อมที่บุคคลทำงานร่วมกันในกลุ่มให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทรัพยากรทางการ บริหารจัดการ ๖ M,S (Management resources) ประกอบด้วย (๑) คน (Man) (๒) เงิน (Money) (๓) วัสดุ (Material) (๔) เครื่องจักร (Machine) (๕) วิธีการจัดการ (Method) (๖) ตลาด (Market)^{๕๑} กระบวนการออกแบบและการดำรงรักษาไว้ซึ่งสภาพแวดล้อมของผู้ร่วมงาน กลุ่มบุคคลที่จะร่วมมือกัน ทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ให้ประสบความสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพขึ้นอยู่กับข้อจำกัดพื้นฐานที่ต้องการพอขยายความได้ดังนี้ ๑. ผู้บริหารทำตัวเป็นผู้จัดการใน การวางแผน การจัดการ องค์การ การบริหารงานบุคคล การควบคุมดูแล ๒. การจัดการทุกชนิดในองค์การ ๓. ผู้จัดการนั้นจะต้องบริหารทุกระดับชั้น ๔. ผู้จัดการทุกคนต้องมีจุดมุ่งหมายเดียวกัน พยายามสร้างสิ่งต่าง ๆ ให้สูงกว่ามาตรฐาน ๕. การจัดการนั้นเกี่ยวข้องกับผลผลิต ทำให้ได้ผลผลิตขึ้นมาอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล^{๕๒} การบริหาร หมายถึง การบริหารโดยทั่วไป คือ กระบวนการทำงานร่วมกันกับผู้อื่นหรือโดยผู้อื่น เพื่อให้สัมฤทธิ์ผลเป็นไปตามเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ^{๕๓} “Management” หมายถึง ศิลปะในการทำงานให้บรรลุเป้าหมายร่วมกับผู้อื่น^{๕๔} การนำไปสู่กระบวนการของการทำกิจการที่มี การวางแผน (Planning) การอำนวยการ (Directing) และความร่วมมือ (Coordinating) โดยเฉพาะ

^{๔๘} สัมพันธ์ ภูไพบูลย์, **องค์การและการจัดการ**, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : พิกษ์อักษร, ๒๕๔๒), หน้า ๑๖.

^{๔๙} เสนาะ ตีเียว, **หลักการบริหาร**, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๓), หน้า ๓.

^{๕๐} สิริภพ เหล่าลาภะ, **พุทธศาสตร์การเมือง**, (กรุงเทพมหานคร : สหธรรมิก, ๒๕๔๕), หน้า ๑๔๐.

^{๕๑} ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ, **องค์การและการจัดการ**, (กรุงเทพมหานคร : พิมพ์ที่บริษัทธรรมสาร จำกัด, ๒๕๔๕), หน้า ๑๘.

^{๕๒} Harold Koontz & Heinz Weihrich, **Ninth Edition Management**, (New York : McGraw Hillbook, 1991), p. 4.

^{๕๓} Sergiovanni, T.J. & Carver, F.D., **The school executive : A theory of administration**, (New York : Harper & Row, 1987), p. 5.

^{๕๔} Don Hellriegel, **Management**, (third edition, Addison - Wesley Publishing Company.lmc., 1982), p.6.

กิจกรรมด้านเศรษฐกิจ^{๕๕} การขับเคลื่อนงานภายในองค์กรให้เดินไปข้างหน้าโดยอาศัยผู้อื่นด้วยการเป็นผู้นำ (Leadership) การแนะแนว (Guiding) และการกระตุ้น (Motivative) ความเพียรของผู้อื่นเพื่อสู่เป้าหมายขององค์กร และยังรวมไปถึงการให้กำลังใจ (Inspiring) การสื่อสาร (communicating) การวางแผน (Planning) และการจัดการ (Management)^{๕๖} ศิลปะในการทำให้สิ่งต่าง ๆ ได้รับการปฏิบัติจนเป็นผลสำเร็จโดยที่ผู้บริหารมักจะไม่ได้เป็นผู้ปฏิบัติ แต่ผู้บริหารเป็นผู้ใช้ศิลปะเพื่อทำให้ผู้ปฏิบัติได้ทำงานจนสำเร็จตามจุดมุ่งหมายที่ผู้บริหารตัดสินใจเลือกไว้แล้ว นอกจากนี้ ไชมอน ยังได้กล่าวย้ำเพิ่มเติมว่า นัยแห่งการขยายความของการบริหารอันสามารถที่จะทำให้ชัดเจนขึ้นอีกนั่นก็คือ กิจกรรมความร่วมมือของกลุ่มที่ต้องการประสบผลสำเร็จต่อส่วนรวม^{๕๗} ศิลปะหรือความสามารถในการรวมวัตถุและกำลังคนเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนด^{๕๘} การทำงานให้สำเร็จโดยอาศัยผู้อื่น^{๕๙} กระบวนการจัดองค์การและการใช้ทรัพยากรต่างๆ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ล่วงหน้า^{๖๐}

จากความหมายและคำจำกัดความที่นักวิชาการต่างๆ ได้กล่าวมานี้พอสรุปได้ว่า การบริหารเป็นเรื่องที่มีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งต่อการดำเนินงานขององค์กร เพราะเป็นเครื่องมืออันสำคัญในอันที่จะชี้ให้เห็นถึงความสำเร็จ หรือล้มเหลว ความมีประสิทธิภาพ หรือความไร้ประสิทธิภาพของหน่วยงาน การบริหารเป็นเครื่องบ่งชี้ให้ทราบถึงความเจริญก้าวหน้า การบริหารเป็นลักษณะการทำงานร่วมกันของกลุ่มบุคคลในองค์กร มีลักษณะการวินิจฉัยสั่งการ นักบริหารจะต้องคำนึงถึงปัจจัยสิ่งแวดล้อมต่างๆ เพราะการวินิจฉัยสั่งการเป็นเครื่องแสดงให้ทราบถึงความสามารถของนักบริหารและการเจริญเติบโตของการบริหาร ชีวิตประจำวันของมนุษย์ไม่ว่าในครอบครัวองค์กรใดย่อมเกี่ยวข้องกับการบริหารอยู่เสมอ ดังนั้น การบริหารจึงเป็นเรื่องที่น่าสนใจและจำเป็นต่อการที่จะดำรงชีวิตของบุคคลในสังคม

^{๕๕}Dale Yoder, **Personnel Principles and Policies**, (fourth printing, Englewood Cliffs : New Jersey Prentice - Hall, Inc. 1956), p. 7.

^{๕๖}E.N. Chapman, **Supervisor Survival Kit**, (second edition, California : Science Research Associates Inc., 1995), p. 3.

^{๕๗}ไชมอน (Herbert A. Simon), อ้างใน เต็มศักดิ์ ทองอินทร์, **ความรู้เบื้องต้นทางการบริหารธุรกิจ**, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐), หน้า ๓.

^{๕๘}Hutchinson, Jonh G., **Organization : Theory and Classical Concepts**, (New York : McGraw-Hill, 1967), p. 12.

^{๕๙}Koontz, Harold & Cyril O' Donnell, **Principle Of Management : An Analysis of Managerial Functions**, (New York : McGraw-Hill, 1972), p. 43.

^{๖๐}Ernest Dale, **Management : Theory and Practice**, (New York : McGraw-Hill, 1973), p. 4.

ตารางที่ ๒.๗ ความหมายของการบริหาร

นักวิชาการ/สำนักวิชาการ	ความหมายของการบริหาร
ชาญชัย อาจิณสมาจาร, (๒๕๔๐, หน้า ๑๑)	กระบวนการสั่งการและควบคุมกิจกรรมของสมาชิกในองค์การ
ธณจรัส พูนสิทธิ์, (๒๕๔๑, หน้า ๒๐)	การดำเนินงานตามลำดับขั้น
ธีระรัตน์ กิจจารักษ์, (๒๕๔๒, หน้า ๓๓)	การใช้ศาสตร์และศิลป์นำเอาทรัพยากรการศึกษา (Administration Resource) มาประกอบการตามกระบวนการบริหาร
ปราชญา กล้าผจญ และสมศักดิ์ คงเที่ยง, (๒๕๔๕, หน้า ๑๒)	กระบวนการมีการวางแผน การจัดองค์การ การสั่งการและการควบคุม
พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต ป.ธ. ๙, Ph.D.), (๒๕๔๙, หน้า ๑)	การทำงานให้สำเร็จโดยอาศัยคนอื่น
พะยอม วงศ์สารศรี, (๒๕๔๒, หน้า ๓๖)	กระบวนการที่ผู้จัดการใช้ศิลปะและกลยุทธ์ต่างๆ ดำเนินการตามขั้นตอนต่างๆ โดยอาศัยความร่วมมือร่วมใจของสมาชิกในองค์การ
มัลลิกา ต้นสอน, (๒๕๔๔, หน้า ๑๐)	การกำหนดแนวทาง หรือนโยบาย การสั่งการ การอำนวยการ การสนับสนุน และการตรวจสอบให้ผู้ปฏิบัติสามารถดำเนินงานให้ได้ตามเป้าหมายที่ต้องการ
ยุทธ กัยวรรณ, (๒๕๔๗, หน้า ๑๙)	กลุ่มบุคคลที่ทำหน้าที่วางแผนการจัดการ
วิโรจน์ สารรัตน์, (๒๕๔๒, หน้า ๑)	กระบวนการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์การ
ศจี อนันต์นพคุณ, (๒๕๔๒, หน้า ๓)	กิจกรรมต่างๆ ที่บุคคลตั้งแต่ ๒ คนขึ้นไป นำทั้งศาสตร์และศิลป์ มาใช้ในการทำงานร่วมกัน
สมคิด บางโม, (๒๕๔๕, หน้า ๖๑)	ศิลปะในการใช้คน เงิน วัสดุอุปกรณ์ขององค์การ
สมาน รังสิโยภษณ์, (๒๕๔๕, หน้า ๑)	การดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ โดยอาศัยปัจจัยต่าง ๆ
Don Hellriegel, (1982, p.6)	ศิลปะในการทำงานให้บรรลุเป้าหมายร่วมกับผู้อื่น
Dale Yoder, (1956, p. 7)	การนำไปสู่กระบวนการของการทำกิจการที่มี การวางแผน การอำนวยการ และความร่วมมือ

ตารางที่ ๒.๗ (ต่อ)

นักวิชาการ/สำนักวิชาการ	ความหมายของการบริหาร
E.N. Chapman, (1995, p. 3)	การขับเคลื่อนงานภายในองค์กรให้เดินไปข้างหน้าโดยอาศัยผู้อื่น
ไซมอน (Herbert A. Simon), อ้างใน เต็มศักดิ์ ทองอินทร์, (๒๕๕๐, หน้า ๓)	ศิลปะในการทำให้สิ่งต่างๆ ได้รับการปฏิบัติจนเป็นผลสำเร็จโดยที่ผู้บริหารมักจะไม่ได้เป็นผู้ปฏิบัติ
Hutchinson, Jonh G., (1967, p. 12)	ศิลปะหรือความสามารถในการรวมวัตถุและกำลังคนเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนด
Koontz, Harold & Cyril O' Donnell, (1972, p. 43)	การทำงานให้สำเร็จโดยอาศัยผู้อื่น
Ernest Dale, (1973, p. 4)	กระบวนการจัดองค์การและการใช้ทรัพยากรต่างๆ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ล่วงหน้า

๒.๒.๒ กระบวนการบริหาร

จากการศึกษาค้นคว้า พบว่า กระบวนการการบริหารควรประกอบด้วย ๑๐ ประการ คือ

๑. การวางแผน (Planning) หมายถึง การกำหนดงานหรือวิธีการปฏิบัติงานไว้เป็นการล่วงหน้า โดยเกี่ยวกับการคาดการณ์ (Forecasting) การกำหนดวัตถุประสงค์ (Set Objective) การพัฒนากลยุทธ์ (Develop strategies) ในการวางแผน ซึ่งต้องคำนึงถึงนโยบาย (Policy) เพื่อให้แผนงานที่กำหนดขึ้นไว้มีความสอดคล้องต้องกันในการดำเนินงาน

๒. การจัดการ (Organizing) หมายถึง การพัฒนาระบบการทำงานเพื่อให้งานต่าง ๆ สามารถดำเนินไปโดยมีการประสานงานกันอย่างดี

๓. การจัดคนเข้าทำงาน (Staffing) หมายถึง การจัดหาบุคคลเข้าปฏิบัติงานให้เหมาะสมตามตำแหน่งหน้าที่ที่รับผิดชอบ

๔. การตัดสินใจ (Decision) หมายถึง ความสามารถของผู้บริหารในการที่จะตัดสินใจแยกแยะและวิเคราะห์ออกมาให้ได้ว่าในการทำงานจะต้องมีการตัดสินใจในเรื่องใดบ้าง

๕. การสั่งการ (Directing) หมายถึง การศึกษาวิธีการวินิจฉัยสั่งการ รวมทั้งการควบคุมงานและนิเทศงาน ตลอดจนศิลปะในการบริหารงานที่จะทำให้การทำงานประจำวันของเจ้าหน้าที่ทุกคนเป็นไปด้วยดี

๖. การควบคุม (Controlling) หมายถึง การร่วมมือประสานงาน เพื่อดำเนินการเป็นไปด้วยดี และราบรื่น ศึกษาหลักเกณฑ์และวิธีการที่จะทำการประสานงานดีขึ้น และดำเนินการแก้ไขเมื่อเกิดปัญหาขึ้น

๗. การร่วมมือประสานงาน (Coordinating) หมายถึงการประสานงานให้ผู้ปฏิบัติงานทุกฝ่ายมีความเข้าใจในงาน เข้ามาร่วมทำงานกันอย่างพร้อมเพรียงกัน ข้อตกลงที่สำคัญยิ่งของการประสานงาน คือ ความร่วมมือ ซึ่งเป็นเรื่องของ“จิตใจ”

๘. การสื่อสาร (Communicating) หมายถึง การผ่านข่าวสารข้อมูลและความเข้าใจ เพื่อที่จะให้ผู้ใต้บังคับบัญชาหรือบุคคลอื่นเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามที่ต้องการ

๙. การรายงานผล (Reporting) หมายถึง การรายงานผลการปฏิบัติของหน่วยงานให้แก่ผู้บริหารและสมาชิกของหน่วยงานได้ทราบความเคลื่อนไหวของการดำเนินงาน ตลอดจนการประชาสัมพันธ์ (Public Relation) แจกแจงให้ประชาชนทราบ ซึ่งโดยทั่วไปการรายงาน จะหมายถึงวิธีการของสถาบันหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการให้ข้อมูลแก่ผู้สนใจมาติดต่อสอบถามผู้บังคับบัญชา/ผู้ร่วมงาน ความสำคัญของการรายงานนั้นจะต้องตั้งอยู่บนรากฐานของความเป็นจริง

๑๐. การงบประมาณ (Budgeting) หมายถึง การงบประมาณ โดยศึกษาให้ทราบถึงระบบและกรรมวิธีในการบริหารเกี่ยวกับงบประมาณ และการเงินตลอดจนการใช้งบประมาณในการควบคุมงาน^{๒๑}

สำหรับกระบวนการบริหารจัดการ มี ๕ ประการ (POCCC) ดังนี้

๑. การวางแผน (Planning) คือ การศึกษาข้อมูลในปัจจุบันและคาดการณ์ในอนาคต แล้ววางแผนเป้าหมายและแนวทางปฏิบัติไว้

๒. การจัดองค์กร (Organizing) คือ การจัดโครงสร้างของหน่วยงานหรือองค์การออกเป็นหน่วยงานย่อยๆ กำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบของหน่วยงาน การจัดสรรคนเข้าทำงานในตำแหน่งงานต่างๆ

๓. การบังคับบัญชาสั่งการ (Commanding) คือ การสั่งให้คนทำงานตามที่มอบหมายงานให้ทำ บังคับบัญชาให้พนักงานทำงานตามภารกิจของหน่วยงาน

๔. การประสานงาน (Coordination) คือ การดูแลควบคุมและอำนวยความสะดวกให้ผู้ทำงานสามารถได้โดยสะดวกเต็มความสามารถ

๕. การควบคุม (Controlling) คือ การควบคุมให้งานดำเนินไปตามแผนที่วางเอาไว้ ตรวจสอบให้ผลการปฏิบัติงานเป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนดไว้

หลักการในการบริหารหรือการจัดการนั้น ควรมีความยืดหยุ่นและสามารถประยุกต์ใช้ได้กับนักบริหารทุกระดับในองค์การ เรียกว่า หลักการจัดการสากล ๑๔ ข้อ (Fayol 's 14 rinciple of management) ดังนี้

๑. หลักการแบ่งงานกันทำ (Division of Work) โดยคำนึงถึงความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน (specialization) ของแต่ละคน

๒. หลักอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบ (Authority and Responsibility) โดยให้สอดคล้องกับระดับความรับผิดชอบตามตำแหน่งงานนั้นๆ

^{๒๑} พงษ์ศักดิ์ ปัญจพรผล, องค์การและการจัดการ, (กรุงเทพมหานคร : สถาบันราชภัฏนครปฐม, ๒๕๔๒), หน้า ๖๔-๗๒.

๓. ระเบียบวินัย (Discipline) พนักงานทุกคนต้องยอมรับและเชื่อฟังในกฎเกณฑ์ระเบียบข้อบังคับที่องค์กรกำหนดขึ้น

๔. หลักเอกภาพในการบังคับบัญชา (Unity of Command) ในการทำงานผู้ใต้บังคับบัญชาทุกคนจะต้องรับฟังคำสั่งจากผู้บังคับบัญชาเพียงคนเดียวเท่านั้น

๕. หลักทิศทางการทำงานอย่างเดียวกัน (Unity of Direction) ในการทำงานทุกกลุ่มหรือทุกหน่วยงานในองค์กรควรดำเนินการภายใต้แผนงานและทิศทางการทำงานที่ชัดเจนอย่างเดียวกัน

๖. หลักผลประโยชน์ส่วนตัวเป็นรองผลประโยชน์ส่วนรวม (Subordination of Individual interests the General Interest) ในการทำงานผลประโยชน์ขององค์กรต้องมาก่อนผลประโยชน์ส่วนตัวโดยคำนึงถึงความสำเร็จขององค์กรเป็นสำคัญ

๗. หลักการจ่ายค่าตอบแทนการทำงานที่เป็นธรรม (Remuneration) พนักงานต้องได้รับค่าจ้างที่เป็นธรรมเหมาะสมกับสภาพค่าครองชีพและความพอใจสูงสุดของทั้งฝ่ายคนงานและฝ่ายนายจ้าง

๘. หลักการรวมอำนาจ (Centralization) หมายถึง การให้มีศูนย์รวมการตัดสินใจและการควบคุมอยู่ที่ส่วนกลาง และให้มีการกระจายอำนาจหน้าที่เหมาะสมสอดคล้องและพอเหมาะกับองค์กรนั้นๆ

๙. หลักสายการบังคับบัญชา (Scalar Chain) ควรกำหนดลำดับสายของการบังคับบัญชาแต่ละหน่วยงานในองค์กรให้ชัดเจน ลดหลั่นกันไปตามลำดับ จากระดับสูงสุดลงมาถึงระดับต่ำสุดขององค์กร ไม่คลุมเครือหรือก้าวก่ายกัน

๑๐. หลักของความมีระเบียบ (Order) ทุกสิ่งทุกอย่างควรมีระเบียบแบบแผนการกำหนดตำแหน่งหน้าที่ที่จะต้องพิจารณาจากคุณสมบัติที่เหมาะสม

๑๑. หลักความเสมอภาค (Equity) หมายถึง ผู้บริหารควรยึดหลักการจัดการบนพื้นฐานของความยุติธรรม ความมีเมตตากรุณาต่อผู้ใต้บังคับบัญชาอย่างเสมอภาคเท่าเทียมกันโดยทั่วถึงทั้งองค์กรปราศจากการลำเอียง

๑๒. หลักความมั่นคง (Stability of Tenure of Personnel) ฝ่ายบริหารควรสร้างความรู้สึกในเรื่องความมั่นคงในหน้าที่การงานและรักษาพนักงานที่มีคุณภาพไว้กับองค์กร เพื่อลดอัตราการออกจากงานให้น้อยลง

๑๓. หลักความคิดริเริ่ม (Initiative) เปิดโอกาสให้ผู้ใต้บังคับบัญชาได้มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาขององค์กร

๑๔. หลักความสามัคคี (Esprit De Corps) ส่งเสริมความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของพนักงานด้วยการทำงานเป็นทีมและมีการติดต่อสื่อสารระหว่างกันเพื่อให้เกิดเอกภาพทั้งองค์กร^{๖๒}

^{๖๒}Fayol, Henri, **General and industrial management**, (London : Pittman & Sons,1964), p. 40.

หลักการจัดการของฟาโยลมาปรับปรุงประยุกต์กับการบริหารราชการ ในที่สุดได้คำตอบสั้นๆ คือ POSDCoRB ซึ่งหมายถึงกระบวนการบริหาร ๗ ประการ คือ

๑. P = Planning หมายถึง การวางแผนเป็นการกำหนดโครงการอย่างกว้างๆ ว่าจะทำอะไรบ้าง เพื่ออะไร มีแนวทางปฏิบัติอย่างไร การวางแผนจะต้องทำก่อนการลงมือปฏิบัติ

๒. O = Organizing หมายถึง การจัดการองค์กร กล่าวคือ เป็นการจัดสายงานแบ่งแยกอำนาจการบริหารให้ผู้ปฏิบัติงานทราบบทบาทหน้าที่ของแต่ละคน เพื่อจะได้ทำงานให้บรรลุวัตถุประสงค์

๓. S = Staffing หมายถึง การจัดหาบุคคล เป็นการบริหารงานทางด้านบุคคลอันได้แก่ การจัดอัตรากำลัง การสรรหา การพัฒนาบุคลากร การสร้างบรรยากาศการทำงานที่ดีการประเมินผลการทำงาน และการให้พ้นจากงาน

๔. D = Directing หมายถึง การวินิจฉัยสั่งการบอกทิศทางการทำงานเสนอแนะวิธีการทำงานหลังจากที่ได้วิเคราะห์อย่างรอบคอบแล้วว่า ควรทำอะไรบ้าง อย่างไร ไปในทิศทางใด

๕. Co = Coordinating หมายถึง การประสานงาน อันได้แก่ การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงานย่อยและบุคคลในตำแหน่งต่างๆ ให้สามารถทำงานร่วมกันได้ซึ่งอาจจะต้องใช้เทคนิคต่างๆ เช่น การสื่อสารการกำหนดระเบียบแผนในการทำงาน เป็นต้น

๖. R = Reporting หมายถึง การรายงาน การทำงานทุกอย่างจะมีการรายงานไปยังผู้บังคับบัญชาเหนือตนขึ้นไปว่าตนเองได้ทำอะไรบ้าง อย่างไร ได้ผลประการใด

๗. B = Budgeting หมายถึง การจัดทำงบประมาณค่าใช้จ่ายให้ถูกต้องเหมาะสมกับกิจกรรมจะเห็นได้ว่า POSDCoRB ของกูลิคนี้มีลักษณะซ้ำซ้อนกับ POCCC ของฟาโยลแต่จัดขั้นตอนไว้ละเอียดกว่าจึงได้มีผู้นิยมนำมาใช้และเผยแพร่ในเวลาต่อมา^{๖๓}

การบริหารเป็นการดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีขั้นตอนและเหมาะสมกับหน่วยงานหรือองค์กร ซึ่งกระบวนการบริหารบางตำราเรียกว่า หน้าที่ของการจัดการ ซึ่งมีหลายหน้าที่แตกต่างกันไปตามแนวคิดของนักวิชาการแต่ละคน แต่จะมีหลักการใหญ่ๆ คล้ายคลึงกัน

^{๖๓}Gulick L. and Urwick J., **Papers on the Science of Administration**, (New York : Institute of Public Administration, 1973), pp. 18-19.

ตารางที่ ๒.๘ กระบวนการบริหาร

นักวิชาการ/สำนักวิชาการ	กระบวนการบริหาร
พงษ์ศักดิ์ ปัญจพรผล, (๒๕๔๒, หน้า ๖๔-๗๒)	๑. การวางแผน ๒. การจัดการ ๓. การจัดคนเข้าทำงาน ๔. การตัดสินใจ ๕. การสั่งการ ๖. การควบคุม ๗. การร่วมมือประสานงาน ๘. การสื่อสารความ ๙. การรายงานผล ๑๐. การงบประมาณ
Fayol, Henri, (1964, p. 39)	๑. การวางแผน ๒. การจัดองค์การ ๓. การบังคับบัญชาสั่งการ ๔. การประสานงาน ๕. การควบคุม (Controlling)
Gulick L. and Urwick J., (1973, pp. 18-19)	๑. P = Planning หมายถึง การวางแผน ๒. O = Organizing หมายถึง การจัดส่วนราชการหรือองค์การ ๓. S = Staffing หมายถึง การบริหารงานบุคคล ๔. D = Directing หมายถึง การอำนวยการ ๕. Co = Coordination หมายถึง การร่วมมือประสานงาน ๖. R = Reporting หมายถึง การบันทึกรายงาน ๗. B = Budgeting หมายถึง การจัดงบประมาณ

๒.๒.๓ แนวคิดเกี่ยวกับการบริหาร

ในปัจจุบันองค์กรมีการขยายตัวและสลับซับซ้อนมากขึ้น นักทฤษฎีและผู้บริหารสมัยใหม่ จึงหันมาสนใจศึกษาพฤติกรรมขององค์กรมากขึ้น เพราะคนเป็นส่วนหนึ่งของระบบองค์กร และองค์กรก็เป็นส่วนหนึ่งของสังคม ซึ่งทุกๆส่วนมีความสัมพันธ์กันและมีส่วนกระทบต่อปัจจัยระหว่างกันในการดำเนินงาน และเพื่อให้องค์กรประสบความสำเร็จเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ สิ่งเหล่านี้ทำให้เกิดแนวคิดมากมายเกี่ยวกับการบริหาร ซึ่งมีนักวิชาการหลายๆท่านได้ให้แนวคิดไว้ดังต่อไปนี้

ผู้บริหรงานที่ดีจะต้องมีวิธีการบริหารงานที่จะทำให้ชนะใจลูกน้อง ธรรมะสำหรับผู้บริหารงาน คือ จะต้องมีความหนักแน่นมั่นคงและสามารถเป็นเสาหลักในการสร้างความเชื่อมั่นให้แก่

ลูกน้องได้ มีความสามารถในการแบ่งงานให้ลูกน้องทำตามความชำนาญของแต่ละบุคคลและรู้จักกระจายอำนาจให้แก่ลูกน้องได้ช่วยแบ่งเบาภาระของตนเอง ดังนั้นผู้บริหารงานที่ดีจึงเป็นผู้ที่คอยดูแลภาพรวมในการทำงานของบุคคลในองค์กร^{๖๔} และการบริหารที่ส่วนใหญ่่มักจะนึกถึงการบริหารราชการ คำศัพท์ที่ใช้มี ๒ คำ คือ การบริหาร (Administration) นิยมใช้กับการบริหารราชการ หรือการจัดการเกี่ยวกับนโยบายซึ่งศัพท์บัญญัติว่ารัฐประศาสนศาสตร์ (Public Administration) คำศัพท์อีกคำหนึ่งคือ การจัดการ (Management) นิยมใช้กับการบริหารธุรกิจเอกชนแต่อย่างไรก็ตาม คำว่า การบริหาร กับคำว่า การจัดการใช้แทนกันได้ และมีความหมายเหมือนกัน ยังได้กล่าวอีกว่าการบริหารราชการในทางปฏิบัติขึ้นอยู่กับความสามารถ ประสบการณ์และทักษะของผู้บริหารแต่ละคน ที่จะทำงานให้บรรลุเป้าหมาย นับเป็นการประยุกต์ความรู้หลักการและทฤษฎีไปสู่การปฏิบัติให้เหมาะสมกับสถานการณ์และสิ่งแวดล้อม สามารถโน้มน้าวและจูงใจคนให้ร่วมแรงร่วมใจกันทำงานอย่างมีความสุข และงานบรรลุเป้าหมาย การบริหารจึงเป็นศิลปะอย่างหนึ่งบางคนอาจมีความสามารถพิเศษ มีพรสวรรค์ สามารถจัดการได้ดี โดยไม่จำเป็นต้องได้รับการศึกษาอบรมทางด้านการบริหารมาก่อน แต่ถ้าบุคคลนั้นได้รับการศึกษาอบรมด้วยแล้วย่อมจะทำให้การจัดการมีประสิทธิภาพสูงขึ้น ในทางตรงกันข้ามผู้บริหารที่ขาดศิลปะ ไม่มีความสามารถพิเศษมาแต่กำเนิด หากได้รับการอบรมทางการบริหารย่อมจะช่วยให้การจัดการดำเนินไปด้วยดีตามสมควร ปัจจุบันเป็นที่ยอมรับกันทั่วไปว่า ผู้ที่เข้ารับตำแหน่งเป็นผู้บริหารจำเป็นต้องได้รับการศึกษาอบรมก่อนเข้าปฏิบัติหน้าที่ และมีการฝึกอบรมผู้บริหารระหว่างดำรงตำแหน่งเพื่อเพิ่มพูนความรู้ความสามารถในการจัดการ เรียกว่า การฝึกอบรมระหว่างประจำการ ผู้บริหารที่ดีควรยึดถือว่าการจัดการเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ กล่าวคือ ผู้บริหารควรหมั่นศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมอยู่เสมอ ติดตามผลงานการศึกษาวิจัย ทฤษฎีและหลักวิชาการใหม่ ๆ ตลอดจนพยายามใช้ความสามารถของตนเองปรับปรุงบุคลิกภาพของตนให้เหมาะสมที่จะเป็นผู้นำ^{๖๕} ตามหลักการบริหารไว้ว่า การบริหารรัฐกิจได้รับการยอมรับว่าเป็นศาสตร์ทางการบริหารมากขึ้นเมื่อมีผลงานของนักวิชาการด้านการบริหารรัฐกิจผู้ที่ได้รับการกล่าวถึงเสมอและถือเป็นจุดสูงสุดในการยอมรับนับถือ คือ ผลงานการเขียนของ Luther Gulick and Lyndall Urwick ในปี ค.ศ. 1937 ชื่อหนังสือ Papers on the Science of Administration ซึ่งมีการเสนอกระบวนการบริหารหรือหลักเกณฑ์การบริหารขึ้นมาจนเป็นที่โด่งดัง และต่อมา Gulick ได้พัฒนาปรับปรุงอักษรย่อหลักการบริหารเป็น ๗ ตัวโดยได้มาจากงานวิเคราะห์ของ Henry Fayol และกลายเป็นอักษรย่อต้นบัญญัติทั้ง ๗ อันหมายถึง กิจกรรมการปฏิบัติงานของหัวหน้าฝ่ายบริหาร อักษรย่อดังนี้ POSDCoRB (พอสต์คอร์ด)^{๖๖} การจัดการสมัยใหม่ว่า แนวคิดทางการบริหารของ เฮนรี ฟาโย ผู้เป็นบิดาของทฤษฎีการจัดการการปฏิบัติการ (Operational management theory) หรือบางทีก็ถือกันว่าเป็นบิดาของการบริหารจัดการสมัยใหม่ เชื่อว่า การบริหารนั้นเป็นเรื่องของทักษะและสนใจศึกษาองค์การโดยรวมและมุ่งเน้นที่กิจกรรมการจัดการ (Organizing) ซึ่งประกอบด้วย

^{๖๔} พระมหาจุฬินชัย วชิรเมธี (ว. วชิรเมธี), **คนสำราญงานสำเร็จ**, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน), ๒๕๕๐), หน้า ๒๕-๓๒.

^{๖๕} สมคิด บางโม, **องค์การและการจัดการ**, (กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๖), หน้า ๖๑.

^{๖๖} เดิมศักดิ์ ทองอินทร์, **ความรู้เบื้องต้นทางการบริหารรัฐกิจ**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๗), หน้า ๓๗.

กิจกรรมห้าอย่างคือ การวางแผน (Planning), การจัดองค์การ (Organizing), การบังคับบัญชา (Commanding), การประสานงาน (Coordinating), และการควบคุม (Controlling) หรือ POC พบว่าพนักงานมีผลผลิตเพิ่มขึ้นเนื่องมาจากการมีความสัมพันธ์อันดีต่อกัน การตระหนักในมิตรภาพ และการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มเป็นวิถีทางที่ทำให้ประสบความสำเร็จในองค์กร^{๖๗} เป็นการบริหารเป็นทั้งศาสตร์และศิลปะในการทำงานให้สำเร็จโดยใช้คนอื่น เป็นความถนัดหรือทักษะส่วนบุคคลอันได้แก่ การวางแผน การจัดองค์การ การสั่งการและการควบคุม รวมถึงการใช้ทรัพยากรอื่นๆ เพื่อความสำเร็จขององค์กรที่กำหนดไว้ส่วนการบริหารนั้นเป็นแนวทางหรือวิธีการที่ผู้บริหารใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ให้องค์กรบรรลุวัตถุประสงค์ และเป้าหมายขององค์กรที่กำหนดไว้ ตามขั้นตอนและหลักเกณฑ์ทางวิทยาศาสตร์อย่างมีระบบ และได้ขยายความเกี่ยวกับกระบวนการบริหารตามเป็นแนวคิดของ Gulick ว่ากระบวนการบริหาร ประกอบด้วย ๗ กิจกรรมหรือเรียกว่า POSDCORB^{๖๘} การบริหารไว้ว่า กระบวนการของการบริหารควรประกอบด้วย ๑๐ ประการ คือ

๑. การวางแผน (Planning) หมายถึง การกำหนดงานหรือวิธีการปฏิบัติงานไว้เป็นการล่วงหน้า โดยเกี่ยวกับการคาดการณ์ (Forecasting) การกำหนดวัตถุประสงค์ (Set Objective) การพัฒนาวิธีการ (Develop strategies) ในการวางแผน ซึ่งต้องคำนึงถึงนโยบาย (Policy) เพื่อให้แผนงานที่กำหนดขึ้นไว้มีความสอดคล้องต้องกันในการดำเนินงาน

๒. การจัดการ (Organizing) หมายถึง การพัฒนาระบบการทำงานเพื่อให้งานต่างๆ สามารถดำเนินไปโดยมีการประสานงานกันอย่างดี

๓. การจัดคนเข้าทำงาน (Staffing) หมายถึง การจัดหาบุคคลเข้าปฏิบัติงานให้เหมาะสมตามตำแหน่งหน้าที่ที่รับผิดชอบ

๔. การตัดสินใจ (Decision) หมายถึง ความสามารถของผู้บริหารในการที่จะตัดสินใจแยกแยะและวิเคราะห์ออกมาให้ได้ว่าในการทำงานจะต้องมีการตัดสินใจในเรื่องใดบ้าง

๕. การสั่งการ (Directing) หมายถึง การศึกษาวิธีการวินิจฉัยสั่งการ รวมทั้งการควบคุมงานและนิเทศงาน ตลอดจนศิลปะในการบริหารงานที่จะทำให้การทำงานประจำวันของเจ้าหน้าที่ทุกคนเป็นไปด้วยดี

๖. การควบคุม (Controlling) หมายถึง การร่วมมือประสานงาน เพื่อดำเนินการเป็นไปด้วยดี และราบรื่น ศึกษาหลักเกณฑ์และวิธีการที่จะทำการประสานงานดีขึ้น และดำเนินการแก้ไขเมื่อเกิดปัญหาขึ้น

๗. การร่วมมือประสานงาน (Coordinating) หมายถึง การประสานงานให้ผู้ปฏิบัติงานทุกฝ่ายมีความเข้าใจในงาน เข้ามาร่วมทำงานกันอย่างพร้อมเพรียงกัน ข้อตกลงที่สำคัญยิ่งของการประสานงาน คือ ความร่วมมือ ซึ่งเป็นเรื่องของ “จิตใจ”

๘. การสื่อข้อความ (Communicating) หมายถึง การผ่านข่าวสารข้อมูลและความเข้าใจ เพื่อที่จะให้ผู้ใต้บังคับบัญชาหรือบุคคลอื่นเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามที่ต้องการ

^{๖๗} เนตร์พัฒนา ยาวีราช, **การจัดการสมัยใหม่**, (กรุงเทพมหานคร : เซ็นทรัลเอ็กซ์เพรส, ๒๕๔๖), หน้า ๘.

^{๖๘} ประพันธ์ สุริหาร, **ศัพท์เทคนิคทางการบริหาร**, (ขอนแก่น : ภาควิชาบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๔๗), หน้า ๑๘.

๙. การรายงานผล (Reporting) หมายถึง การรายงานผลการปฏิบัติของหน่วยงานให้แก่ ผู้บริหารและสมาชิกของหน่วยงานได้ทราบความเคลื่อนไหวของการดำเนินงาน ตลอดจนการประชาสัมพันธ์ (Public Relation) แจ้งให้ประชาชนทราบ ซึ่งโดยทั่วไปการรายงานจะหมายถึงวิธีการของสถาบันหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการให้ข้อมูลแก่ผู้สนใจมาติดต่อสอบถามผู้บังคับบัญชา/ผู้ร่วมงาน ความสำคัญของการรายงานนั้นจะต้องตั้งอยู่บนรากฐานของความเป็นจริง

๑๐. การงบประมาณ (Budgeting) หมายถึง การงบประมาณ โดยศึกษาให้ทราบถึงระบบและกรรมวิธีในการบริหารเกี่ยวกับงบประมาณ และการเงินตลอดจนการใช้งบประมาณในการควบคุมงาน^{๖๙}

กระบวนการบริหาร ควรประกอบด้วย ๔ ประการ คือ

๑. การวางแผน หมายถึง หน้าที่ทางการบริหารในการกำหนดจุดหมายและการตัดสินใจ เลือกวิธีการที่ดีที่สุดที่จะให้บรรลุจุดหมายนั้น

๒. การจัดองค์การ หมายถึง กำหนดอำนาจหน้าที่และตำแหน่งต่าง ๆ อย่างชัดเจน

๓. การนำ หมายถึง ความพยายามทำให้มีอิทธิพลต่อผู้อื่น เพื่อให้การปฏิบัติงานบรรลุจุดหมายขององค์การ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล

๔. การควบคุม หมายถึง การมุ่งเน้นที่จะก่อให้เกิดความมั่นใจว่าสมาชิกในองค์การได้ประพฤติปฏิบัติในทิศทางที่จะทำให้บรรลุผลตามมาตรฐานหรือจุดหมาย มุ่งเน้นให้เกิดพฤติกรรมที่พึงประสงค์และลดพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ลง^{๗๐}

การบริหารไว้ว่า หลักสำคัญของการบริหาร ๕ ลักษณะ คือ

๑. การบริหารเป็นการทำงานกับคนและโดยอาศัยคน หมายความว่า การบริหารเป็นกระบวนการทางสังคม คือ อาศัยกลุ่มคนที่รวมกันทำงานเพื่อบรรลุเป้าหมายขององค์การผู้บริหารจะต้องรับผิดชอบให้สำเร็จโดยอาศัยความร่วมมือของบุคคลอื่น มิฉะนั้นจะทำงานไม่สำเร็จสาระสำคัญของการบริหารในข้อนี้แสดงให้เห็นว่า ผู้บริหารที่ประสบความสำเร็จจะต้องมีสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ คือ มีความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่ดี มีความเป็นผู้นำและสามารถทำงานเป็นทีมได้ มีความสามารถในการปรับเปลี่ยนให้เข้ากับสภาพแวดล้อมได้หากมีการเปลี่ยนแปลงในสถานการณ์และมีความสามารถทำให้งานบรรลุเป้าหมายได้

๒. การบริหารทำให้งานบรรลุเป้าหมายขององค์การ เป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ขององค์การต้องอาศัยความร่วมมือกันของคนทุกคนจึงจะทำให้สำเร็จลงได้ เป้าหมายเป็นสิ่งที่ทำให้ผู้บริหารจะต้องทำให้บรรลุได้นั้นจะต้องมีลักษณะสำคัญ ๓ ประการ คือ เป้าหมายต้องสูงแล้วสามารถทำให้สำเร็จ เป้าหมายสูงเกินไปก็ทำให้สำเร็จไม่ได้ เป้าหมายต่ำเกินไปก็ไม่มีคุณค่า ประการที่สอง การจะไปถึงเป้าหมายจะต้องมีระบบงานที่ดีมีแผนงานที่มีประสิทธิภาพประการสุดท้าย จะต้องระบุเวลาที่จะทำให้บรรลุเป้าหมายนั้น

^{๖๙} พงษ์ศักดิ์ ปัญจพรผล, องค์การและการจัดการ, (กรุงเทพมหานคร : สถาบันราชภัฏนครปฐม, ๒๕๔๒), หน้า ๖๔-๗๒.

^{๗๐} วิโรจน์ สารัตนะ, การบริหาร หลักการ ทฤษฎี และประเด็นทางการศึกษา, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ทิพย์วิสุทธิ, ๒๕๔๒), หน้า ๑๑.

๓. การบริหารเป็นการสมดุลระหว่างประสิทธิผลและประสิทธิภาพ คำว่า ประสิทธิภาพ หมายความว่า ทำงานบรรลุผลสำเร็จตามที่กำหนด ส่วนคำว่า ประสิทธิภาพ หมายความว่าทำงานโดยใช้ทรัพยากรอย่างประหยัดหรือเสียค่าใช้จ่ายต่ำสุด การทำงานให้สำเร็จอย่างเดียวไม่พอแต่จะต้องคำนึงถึงค่าใช้จ่ายที่ประหยัดอีกด้วย การทำได้ทั้งสองอย่างคือ งานบรรลุผลตามที่ต้องการและการใช้ทรัพยากรต่ำสุดจึงเป็นความสมดุลระหว่างประสิทธิผลและประสิทธิภาพ

๔. การบริหารเป็นการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุด เป็นที่รู้กันโดยทั่วไปว่าเราอาศัยในโลกที่มีทรัพยากรจำกัดการใช้ทรัพยากรต่าง ๆ จึงต้องตระหนัก ๒ ข้อใหญ่ ๆ คือ เมื่อใช้ทรัพยากรใดไปแล้วทรัพยากรนั้นจะหมดสิ้นไปไม่สามารถกลับคืนมาใหม่ได้ และจะต้องเลือกใช้ทรัพยากรให้เหมาะสมอย่าให้เกิดสิ้นเปลืองโดยเปล่าประโยชน์ ดังนั้นการบริหารกับเศรษฐศาสตร์จึงมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิด เศรษฐศาสตร์เป็นการศึกษาถึงการกระจายการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดอย่างไร ส่วนผู้บริหารในองค์กรจะต้องผลิตสินค้าและบริหารให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล

๕. การบริหารจะต้องเผชิญกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป ผู้บริหารที่ประสบความสำเร็จจะต้องสามารถคาดคะเนเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างถูกต้อง และสามารถปรับตัวเองให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงนั้น^{๗๑}

กระบวนการบริหารนั้นต้องประกอบด้วย ขั้นตอนที่สำคัญ หรือที่เรียกกันย่อ ๆ ว่า “POSDCoRB Model” ซึ่งอธิบายตามความหมายได้ดังนี้

๑. การวางแผน (P=Planning) หมายถึง การจัดวางโครงการและแผนปฏิบัติงานไว้ล่วงหน้าว่าจะต้องทำอะไรบ้างและทำอย่างไร

๒. การจัดตั้งองค์กร (O=Organizing) หมายถึง การจัดหน่วยงาน กำหนดโครงสร้างของหน่วยงาน การจัดสายงานตำแหน่งต่าง ๆ กำหนดอำนาจหน้าที่ให้ชัดเจน

๓. การจัดหาบุคคล (S=Staffing) หมายถึง การจัดหาบุคคล เป็นการบริหารงานทางด้านบุคคล อันได้แก่ การจัดอัตรากำลัง การสรรหา การพัฒนาบุคลากร การสร้างบรรยากาศการทำงานที่ดี การประเมินผลการทำงาน และการให้พ้นจากงาน

๔. การอำนวยการ (D=Directing) หมายถึง การตัดสินใจ การวินิจฉัยสั่งการหน่วยงานให้เกิดความร่วมมือเพื่อดำเนินไปสู่เป้าหมายเดียวกัน

๕. การประสานงาน (Co=Coordinating) หมายถึง การประสานงานกิจการด้านต่างๆ ของหน่วยงาน ให้เกิดความร่วมมือเพื่อดำเนินไปสู่เป้าหมายเดียวกัน

๖. การรายงาน (R=Reporting) หมายถึง การรายงานผลการปฏิบัติของหน่วยงานให้แก่ผู้บริหารและสมาชิกของหน่วยงานได้ทราบความเคลื่อนไหวของการดำเนินงานว่าก้าวหน้าเพียงใด

^{๗๑} เสนาะ ดีเยาว์, **หลักการบริหาร**, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๔), หน้า ๑-๒.

๗. การงบประมาณ (B=Budgeting) หมายถึง การงบประมาณ การจัดทำงบประมาณ บัญชีการใช้จ่ายเงิน การควบคุมและการตรวจสอบด้านการเงิน^{๗๒}

ศิลปะในการทำให้สิ่งต่าง ๆ ได้รับการกระทำจนเป็นผลสำเร็จ โดยผู้บริหารไม่ต้องเป็นผู้ปฏิบัติเพียงแต่ใช้ศิลปะทำให้ผู้ซึ่งปฏิบัติงานจนเป็นผลสำเร็จตรงตามจุดมุ่งหมายขององค์กร หรือเป็นไปตามจุดมุ่งหมายที่ผู้บริหารตัดสินใจเลือก^{๗๓} กระบวนการวางแผน การจัดการ การจูงใจ และการควบคุมให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ขององค์กร โดยใช้ทรัพยากรมนุษย์และอื่น ๆ ที่มีอยู่^{๗๔} การทำงานภายในองค์กร ซึ่งเป็นระบบของการร่วมกันปฏิบัติกิจกรรมตั้งแต่สองคนขึ้นไป^{๗๕} การบริหารเป็นกระบวนการวางแผน การจัดการ การแนะนำและควบคุม โดยการระดมทรัพยากรที่มีอยู่ทั้งหมดในองค์กร มุ่งใช้สิ่งดังกล่าวให้เกิดผลเพื่อการบรรลุเป้าหมายที่วางไว้^{๗๖} การบริหารเป็นกระบวนการวางแผน การจัดองค์การการปกครอง และการควบคุมกิจกรรมต่างๆ ซึ่งจะนำไปสู่ความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ขององค์กรอย่างมีประสิทธิภาพ^{๗๗} การบริหารเป็นกิจกรรมอย่างหนึ่งของมนุษย์ไม่ว่าจะเป็นทางการศึกษา การอุตสาหกรรมหรือองค์กรของรัฐประกอบด้วยองค์ประกอบที่สำคัญ ๔ ประการ คือ

๑. งาน (Task) หมายถึง งานที่ต้องทำให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ องค์กรใดปราศจากงานหรือภารกิจที่ต้องกระทำแล้ว องค์กรนั้นก็ไม่มีคามจำเป็นหรือมีเหตุที่จะดำรงอยู่อีกต่อไป

๒. องค์กรที่เป็นทางการ (Formal Organization) หมายถึง กลุ่มชนิดพิเศษเป็นกลุ่มสังคมที่ประกอบด้วยผู้นำและสมาชิกของกลุ่ม ซึ่งสมาชิกขององค์กรต่างก็มีหน้าที่รับผิดชอบ มีบทบาทที่คาดหวังหรือที่กำหนดเอาไว้แตกต่างกันออกไป โดยสมาชิกทุกคนร่วมมือกันทำงานเพื่อวัตถุประสงค์อย่างเดียวกัน

๓. กลุ่มผู้ร่วมงาน (Work Groups) หมายถึง บุคคลซึ่งถูกเลือกให้ดำรงตำแหน่งตามที่ระบุไว้ องค์กรหนึ่งอาจมีผู้ร่วมงานกลุ่มเดียวหรือหลายกลุ่มก็ได้

๔. ผู้นำ (Leaders) หมายถึง ผู้บริหารซึ่งมีหน้าที่รับผิดชอบต่อความสำเร็จขององค์กร ในองค์กรหนึ่งอาจจะมีผู้บริหารหลายระดับทำหน้าที่รับผิดชอบต่อความสำเร็จของกลุ่มย่อยในองค์กรก็ได้ ซึ่งแต่ละกลุ่มต่างก็มีส่วนร่วมรับผิดชอบการทำงานเพื่อความสำเร็จขององค์กร

^{๗๒} Gulick L. and Urwick J., **Papers on the Science of Administration**, (New York : Institute of Public Administration, 1973), pp.18-19.

^{๗๓} Simon, Herbert A, **Donald W. Simithburg and Victor A. Thomson**, **Public Administration**, (New York : Alfred A, Knopf, 1966), p. 1.

^{๗๔} Terry, George R, **Principles of Management**, (Illinois : Richard D. Irwin, Inc, 1977), p.4.

^{๗๕} Barnard, Chester I, **The Function of the Executive**. Cambridge, (Mass. : Harvard University Press, 1968), p.72.

^{๗๖} Stoner, James A.F. and Charle, **Wankel Management**, (3nd ed). (Philippines : Prentice-Hall, International, 1970), p. 8.

^{๗๗} Flippo, Edwin B, **Principle of Personnel Management**, (New York : Mc Graw-Hall Inc, 1970), p.1.

จากการศึกษาสรุปได้ว่า แนวคิดเรื่องการบริหาร เป็นแนวคิดที่มีลักษณะเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ มีภารกิจและภาระหน้าที่ในการบริหารจัดการทรัพยากรที่มีอยู่ในองค์กรให้เกิดประโยชน์สูงสุด ทั้งนี้มีจุดประสงค์เพื่อให้งานดำเนินไปด้วยความราบรื่น บรรลุวัตถุประสงค์ตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยอาศัยความสัมพันธ์ของกลุ่มคนภายในองค์กร เพื่อให้การดำเนินงานเกิดความคล่องตัวและมีประสิทธิภาพหรือประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น

ตารางที่ ๒.๙ แนวคิดเกี่ยวกับการบริหาร

นักวิชาการ/สำนักวิชาการ	แนวคิดเกี่ยวกับการบริหาร
พระมหาอุทัย วชิรเมธี (ว. วชิรเมธี), (๒๕๕๐, หน้า ๒๕-๓๒)	ผู้บริหารงานที่ดีจะต้องมีวิธีการบริหารงานที่จะทำให้ชนะใจลูกน้อง ธรรมะสำหรับผู้บริหารงาน
สมคิด บางโม, (๒๕๔๖, หน้า ๖๑)	การบริหารราชการในทางปฏิบัติขึ้นอยู่กับความสามารถ ประสบการณ์และทักษะของผู้บริหารแต่ละคน ที่จะทำงานให้บรรลุเป้าหมาย
เต็มศักดิ์ ทองอินทร์, (๒๕๔๗, หน้า ๓๗)	การบริหารรัฐกิจได้รับการยอมรับว่าเป็นศาสตร์ทางการบริหารมากขึ้นเมื่อมีผลงานของนักวิชาการด้านการบริหารรัฐกิจผู้ที่ได้รับการกล่าวถึงเสมอและถือเป็นจุดสูงสุดในการยอมรับนับถือ
เนตร์พัฒนา ยาวีราข, (๒๕๔๖, หน้า ๘)	การบริหารนั้นเป็นเรื่องของทักษะ และสนใจศึกษาองค์การโดยรวมและมุ่งเน้นที่กิจกรรมการจัดการ
ประพันธ์ สุริหาร, (๒๕๔๗, หน้า ๑๘)	การบริหาร เป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ในการทำงานให้สำเร็จโดยใช้คนอื่น เป็นความถนัดหรือทักษะส่วนบุคคล
พงษ์ศักดิ์ ปัญญาพรผล, (๒๕๔๒, หน้า ๖๔-๗๒)	กระบวนการของการบริหารควรประกอบด้วย ๑๐ ประการ คือ ๑. การวางแผน ๒. การจัดการ ๓. การจัดคนเข้าทำงาน ๔. การตัดสินใจ ๕. การสั่งการ ๖. การควบคุม ๗. การร่วมมือประสานงาน ๘. การสื่อข้อความ ๙. การรายงานผล ๑๐. การงบประมาณ
วิโรจน์ สารรัตนะ, (๒๕๔๒, หน้า ๑๑)	กระบวนการบริหาร ควรประกอบด้วย ๔ ประการ คือ ๑. การวางแผน ๒. การจัดองค์การ ๓. การนำ ๔. การควบคุม

ตารางที่ ๒.๙ (ต่อ)

นักวิชาการ/สำนักวิชาการ	แนวคิดเกี่ยวกับการบริหาร
เสนาะ ตีแยวี่, (๒๕๔๔, หน้า ๑-๒)	๑. การบริหารเป็นการทำงานกับคนและโดยอาศัยคน ๒. การบริหารทำให้งานบรรลุเป้าหมายขององค์กร ๓. การบริหารเป็นการสมดุลระหว่างประสิทธิผลและประสิทธิภาพ ๔. การบริหารเป็นการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุด ๕. การบริหารจะต้องเผชิญกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป
Gulick L. and Urwick J., (1973, pp.18-19)	การบริหารไว้ว่า กระบวนการบริหารนั้นต้องประกอบด้วย ขั้นตอนที่สำคัญ หรือที่เรียกกันย่อ ๆ ว่า “POSDCoRB Model”
Simon, Herbert A, (1966, p. 1)	เป็นศิลปะในการทำให้สิ่งต่าง ๆ ได้รับการกระทำจนเป็นผลสำเร็จ
Terry, George R, (1977, p. 4)	กระบวนการวางแผน การจัดการ การจูงใจ และการควบคุมให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ขององค์กร
Barnard, Chester I, (1968, p. 72)	การทำงานภายในองค์กร ซึ่งเป็นระบบของการร่วมกันปฏิบัติกิจกรรมตั้งแต่สองคนขึ้นไป
Stoner, James A.F. and Charle, (1970, p. 8)	เป็นกระบวนการวางแผน การจัดการ การแนะนำและควบคุม โดยการระดมทรัพยากรที่มีอยู่ทั้งหมดในองค์กร
Flippo, Edwin B, (1970, p. 1)	๑. เป็นกระบวนการในการวางแผน การจัดการ องค์กรการปกครอง ๒. การควบคุมกิจกรรมต่างๆ ซึ่งจะนำไปสู่ความสำเร็จ
Halpin, Andrew, (1966, p. 61)	เป็นกิจกรรมอย่างหนึ่งของมนุษย์ไม่ว่าจะเป็นทางการศึกษา การอุตสาหกรรมหรือองค์กรของรัฐประกอบด้วยองค์ประกอบที่สำคัญ ๔ ประการ คือ ๑. งาน ๒. องค์กรที่เป็นทางการ ๓. กลุ่มผู้ร่วมงาน ๔. ผู้นำ

๒.๓ แนวคิดเกี่ยวกับองค์การบริหารส่วนตำบล

องค์การบริหารส่วนตำบลจัดตั้งขึ้นครั้งแรกตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการส่วนตำบล พ.ศ. ๒๔๙๙ แต่ประสบปัญหาในการบริหารงานและถูกยกเลิกตามประกาศคณะปฏิวัติที่ ๓๒๖ ลงวันที่ ๑๕ ธันวาคม ๒๕๑๕ ซึ่งกำหนดให้มีสภาตำบลเพียงรูปแบบเดียว ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๕๓๗ ได้มีการจัดตั้งองค์การบริหารส่วนตำบลขึ้นใหม่ ตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. ๒๕๓๗ แก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ ๕ พ.ศ. ๒๕๔๖ ซึ่งได้บัญญัติให้สภาตำบล ที่มีรายได้เฉลี่ยย้อนหลังเกิน ๑๕๐,๐๐๐ บาท ติดต่อกัน ๓ ปี ให้ยกฐานะเป็นองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) เป็นหน่วยบริหารราชการส่วนท้องถิ่น ซึ่งถือว่าเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบหนึ่ง ปัจจุบันองค์การบริหารส่วนตำบล จำแนกเป็น ๓ ขนาด คือ ขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และขนาดเล็ก โดยใช้เกณฑ์รายได้เพื่อองค์การบริหารส่วนตำบลจัดเก็บเอง การดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลจะเป็นไปอย่างอิสระมีอำนาจในการบริหาร การกำหนดนโยบายและการตัดสินใจ การจัดทำแผนพัฒนาตำบล การทำนิติกรรมที่จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสิทธิในทางกฎหมายด้วยตนเอง ภายใต้อำนาจหน้าที่ที่กฎหมายได้กำหนดไว้ และยังมีอำนาจในการออกข้อบังคับตำบลที่ใช้กับราษฎรในพื้นที่อีกด้วยในพื้นที่อีกด้วย

๒.๓.๑ ความหมายขององค์การบริหารส่วนตำบล

นักวิชาการได้ให้ความหมายของการปกครองท้องถิ่นในรูปของการปกครองตนเอง (Local Self Government) ไว้ดังนี้

การปกครองท้องถิ่นหมายถึง ระบบการปกครองที่เป็นผลสืบเนื่องมาจากการกระจายอำนาจทางการเมืองการปกครองของรัฐ และโดยนัยนี้จะเกิดมีองค์การทำหน้าที่ปกครองท้องถิ่นโดยคนในท้องถิ่นนั้น ๆ องค์การนี้ถูกจัดตั้งและควบคุมโดยรัฐบาล แต่มีอำนาจในการกำหนดนโยบายและควบคุมให้มีการปฏิบัติให้เป็นไปตามนโยบายของตนเองได้^{๗๘} การปกครองที่รัฐบาลมอบอำนาจให้หน่วยการปกครองระดับรองของรัฐหรือกระจายอำนาจให้ประชาชนในท้องถิ่นใดท้องถิ่นหนึ่งจัดการปกครอง และดำเนินการบางอย่าง เพื่อประโยชน์ของรัฐและผลประโยชน์ท้องถิ่นโดยตรง การบริหารงานท้องถิ่นจะเหมือนองค์การปกครองที่ประกอบด้วยเจ้าหน้าที่ซึ่งประชาชนเลือกตั้งมาทั้งหมดหรือบางส่วน ทั้งนี้มีความอิสระในการบริหารงาน แต่รัฐบาลต้องควบคุมโดยวิธีการต่างๆ ตามความเหมาะสม^{๗๙} การปกครองท้องถิ่นหมายถึง องค์การที่มีอาณาเขตแน่นอน มีจำนวนประชากรตามหลักเกณฑ์ที่กำหนด มีอำนาจปกครองตนเอง มีการบริหารการคลังของตนเอง และมีสภาท้องถิ่นที่สมาชิกสภามาจากการเลือกตั้งของประชาชน^{๘๐}

^{๗๘} ประทาน คงฤทธิศึกษากร, การปกครองท้องถิ่น, (กรุงเทพมหานคร : พีระพัฒนา, ๒๕๔๒), หน้า ๒๓.

^{๗๙} อุทัย หิรัญโต, การปกครองท้องถิ่นไทย, (กรุงเทพมหานคร : โอเคียนส์โตร์, ๒๕๔๓), หน้า ๔.

^{๘๐} สถาบันวิจัยและพัฒนามหาวิทยาลัยรามคำแหง, “ผลการประเมินความพร้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อรองรับการถ่ายโอนภารกิจและกำกับดูแลตรวจสอบองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น”, รายงานการวิจัย, (สถาบันวิจัยและพัฒนา : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๗), หน้า ๔๓.

จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดการปกครองส่วนท้องถิ่น สรุปได้ว่า การที่รัฐบาลมอบอำนาจให้ท้องถิ่นหรือการกระจายอำนาจให้ท้องถิ่นบริหารงานเพื่อบริการประชาชน ภายใต้กฎหมาย และอยู่ในกำกับของรัฐบาล

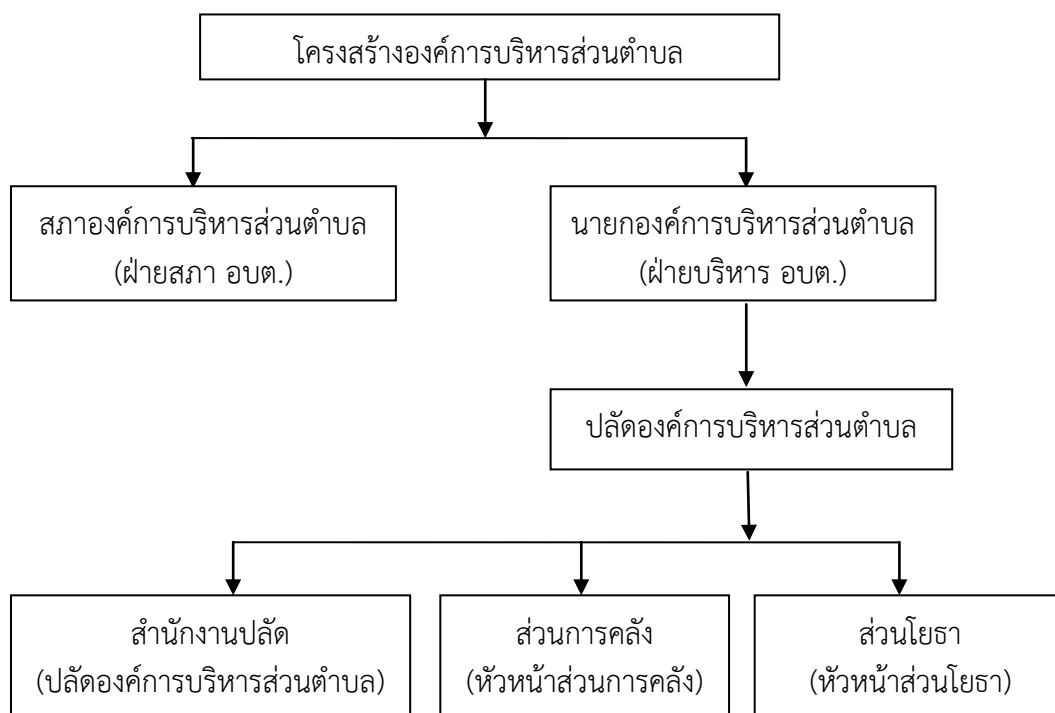
ตารางที่ ๒.๑๐ ความหมายขององค์การบริหารส่วนตำบล

นักวิชาการ/สำนักวิชาการ	ความหมายขององค์การบริหารส่วนตำบล
ประธาน คงฤทธิศึกษากร, (๒๕๔๒, หน้า ๒๓)	๑. ระบบการปกครองที่เป็นผลสืบเนื่องมาจากการกระจายอำนาจทางการปกครองของรัฐ
อุทัย หิรัญโต, (๒๕๔๓, หน้า ๔)	๑. การปกครองที่รัฐบาลมอบอำนาจให้หน่วยการปกครองระดับรองของรัฐหรือ ๒. กระจายอำนาจให้ประชาชนในท้องถิ่นใดท้องถิ่นหนึ่งจัดการปกครอง และดำเนินการบางอย่าง
Holloway (ฮอลโลเวย์) อ้างใน สถาบันวิจัยและพัฒนามหาวิทยาลัยรามคำแหง, (๒๕๔๗, หน้า ๔๓)	๑. องค์การที่มีอาณาเขตแน่นอน ๒. มีจำนวนประชากรตามหลักเกณฑ์ที่กำหนด ๓. มีอำนาจปกครองตนเอง มีการบริหารการคลังของตนเอง ๔. มีสภาท้องถิ่นที่สมาชิกสภามาจากการเลือกตั้งของประชาชน

๒.๓.๒ โครงสร้างหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล

ตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. ๒๕๓๗ (แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ ๖ พ.ศ. ๒๕๕๒) เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นระดับตำบล มีฐานะเป็นนิติบุคคล เป็นราชการบริหารส่วนท้องถิ่นมีหน้าที่ในการพัฒนาตำบลทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม การจัดระบบการบริหารสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นของตนเอง และเพื่อให้สอดคล้องกับบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย หมวดว่าด้วยการปกครองท้องถิ่น มีโครงสร้างดังต่อไปนี้^{๘๑}

^{๘๑}โกวิท พวงงาม,การปกครองท้องถิ่น(หลักการและมิติใหม่ในอนาคต), พิมพ์ครั้งที่ ๖, (กรุงเทพมหานคร : วิญญูชน, ๒๕๔๒), หน้า ๒๙๑-๓๐๐.

แผนภาพที่ ๒.๑ โครงสร้างองค์การบริหารส่วนตำบล

๑. รูปแบบการปกครองท้องถิ่น แบ่งออกเป็น ๒ ประเภท ได้แก่

๑.๑ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นแบบทั่วไป มี ๓ รูปแบบ ได้แก่ องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล และองค์การบริหารส่วนตำบล

๑.๒ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นแบบพิเศษ มี ๒ รูปแบบ ได้แก่ กรุงเทพมหานคร และเมืองพัทยา

ตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. ๒๕๓๗ ได้จัดตั้งองค์การบริหารส่วนตำบล^{๔๒} ตามมาตรา ๔๐ สภาตำบลที่มีรายได้โดยไม่รวมเงินอุดหนุนในปีงบประมาณที่ล่วงมาติดต่อกันสามปี เฉลี่ยไม่ต่ำกว่าปีละหนึ่งแสนห้าหมื่นบาทหรือตามเกณฑ์รายได้เฉลี่ยในวรรคสองอาจจัดตั้งกันเป็นองค์การบริหารส่วนตำบลได้ โดยทำเป็นประกาศของกระทรวงมหาดไทยในราชกิจจานุเบกษา ในประกาศนั้นให้ระบุชื่อและเขตขององค์การบริหารส่วนตำบลไว้ด้วย

การเปลี่ยนแปลงเกณฑ์รายได้เฉลี่ยของสภาตำบลตามวรรคหนึ่ง ให้ทำเป็นประกาศกระทรวงมหาดไทยและให้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา ตามมาตรา ๔๑ สภาตำบลที่ได้จัดตั้งเป็นองค์การบริหารส่วนตำบลตามมาตรา ๔๐ ให้พ้นจากสภาพแห่งสภาตำบลนับแต่วันที่ได้ประกาศจัดตั้งขึ้นเป็นองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นต้นไป

^{๔๒} สำนักพัฒนาระบบรูปแบบและโครงสร้าง (สพร.), รวมกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น, (ม.ป.ท., ๒๕๕๐), หน้า ๖๙.

บรรดาประมาณ ทรัพย์สิน สิทธิ สิทธิเรียกร้อง หนี้ และเจ้าหน้าที่ของสภาตำบล ตามวรรคหนึ่งให้โอนไปเป็นองค์การบริหารส่วนตำบล บทบัญญัติตามมาตรา ๔๑ ทวิ สภาตำบลหรือ องค์การบริหารส่วนตำบลอาจรวมกับองค์การบริหารส่วนตำบล ที่มีเขตติดต่อกันภายในเขตอำเภอ เดียวกันได้ตามเจตนารมณ์ของประชาชนในเขตตำบลนั้น โดยให้นำมาตรา ๔๐ และมาตรา ๔๑ มา บังคับใช้โดยอนุโลม

สภาตำบลหรือองค์การบริหารส่วนตำบลอาจรวมกับหน่วยการบริหารราชการส่วน ท้องถิ่นอื่นที่มีเขตติดต่อกันภายในอำเภอเดียวกันได้ตามเจตนารมณ์ของประชาชนในเขตตำบลนั้น โดยทำประกาศกระทรวงมหาดไทยและให้กำหนดเขตใหม่ของหน่วยการบริหารราชการส่วนท้องถิ่น ไว้ในประกาศกระทรวงมหาดไทยด้วยตามมาตรา ๔๑ ตริ นำมาตรา ๔๑ และมาตรา ๔๒ วรรค สองและวรรคสามมาบังคับใช้กับการรวมตามวรรคหนึ่งโดยอนุโลม

องค์การบริหารส่วนตำบลมีฐานะเป็นนิติบุคคลและเป็นราชการส่วนท้องถิ่น ตาม มาตรา ๔๓ และองค์การบริหารส่วนตำบลประกอบด้วยสภาองค์การบริหารส่วนตำบลและนายก องค์การบริหารส่วนตำบลซึ่งบัญญัติตามมาตรา ๔๔

สภาองค์การบริหารส่วนตำบลประกอบด้วยสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวนหมู่บ้านละสองคน^{๔๓} ซึ่งเลือกจากราษฎรผู้มีสิทธิ์เลือกตั้งในแต่ละหมู่บ้านในเขตองค์การ บริหารส่วนตำบลนั้น บัญญัติตามมาตรา ๔๕

ในกรณีเขตองค์การบริหารส่วนตำบลใดมีเพียงหนึ่งหมู่บ้าน ให้สภาองค์การบริหารส่วน ตำบลนั้นประกอบด้วยสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวนหกคน และในกรณีที่เขต องค์การบริหารส่วนตำบลใดมีเพียงสองหมู่บ้านให้สภาองค์การบริหารส่วนตำบลนั้นประกอบด้วย สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลหมู่บ้านละสามคน

หลักเกณฑ์และวิธีการสมัครรับเลือกตั้งและการเลือกตั้งให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วย การเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล และอายุของสภาองค์การบริหารส่วนตำบลมี กำหนดคราวละสี่ปีนับแต่วันเลือกตั้ง

๒. นายกองค์การบริหารส่วนตำบล

ให้องค์การบริหารส่วนตำบลมีนายกองค์การบริหารส่วนตำบลหนึ่งคนมาจากการ เลือกตั้งโดยตรงของประชาชนตามกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหาร ท้องถิ่น และมีวาระการดำรงตำแหน่งคราวละสี่ปี และนายกองค์การบริหารส่วนตำบลอาจแต่งตั้งรอง นายกองค์การบริหารส่วนตำบลที่ไม่ใช่สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นผู้ช่วยเหลือในการบริหาร ราชการได้ไม่เกินสองคน และอาจแต่งตั้งเลขานุการซึ่งไม่ใช่สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐได้

^{๔๓} สำนักพัฒนาระบบรูปแบบและโครงสร้าง (สพร.) รวมกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับองค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่น, (ม.ป.ท., ๒๕๕๐), หน้า ๗๒.

นายกองค์การบริหารส่วนตำบลมีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

๑. กำหนดนโยบายโดยไม่ขัดต่อกฎหมายและรับผิดชอบในการบริหารราชการขององค์การบริหารส่วนตำบล นโยบาย แผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล ข้อบัญญัติ ระเบียบ และข้อบังคับของทางราชการ

๒. สั่ง อนุญาต และอนุมัติเกี่ยวกับราชการขององค์การบริหารส่วนตำบล

๓. แต่งตั้งและถอดถอนรองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลและเลขานุการนายกองค์การบริหารส่วนตำบล

๔. วางระเบียบเพื่อให้งานขององค์การบริหารส่วนตำบลเป็นไปด้วยความเรียบร้อย

๕. รักษาการให้เป็นไปตามข้อบัญญัติองค์การบริหารส่วนตำบล

๖. ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัตินี้และกฎหมายอื่น

ให้นายกองค์การบริหารส่วนตำบลควบคุมและรับผิดชอบในการบริหารราชการขององค์การบริหารส่วนตำบลตามกฎหมาย และเป็นผู้บังคับบัญชาของพนักงานส่วนตำบลและลูกจ้างขององค์การบริหารส่วนตำบล อำนาจหน้าที่ในการสั่งหรือปฏิบัติราชการของรองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลให้เป็นไปตามที่นายกองค์การบริหารส่วนตำบลมอบหมาย และในกรณีที่นายกองค์การบริหารส่วนตำบลไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ให้รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลตามลำดับที่นายกองค์การบริหารส่วนตำบลแต่งตั้งไว้เป็นผู้รักษาราชการแทน ถ้าไม่มีรองนายกองค์การบริหารส่วนตำบล หรือมีแต่ไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นผู้รักษาราชการแทน

ในกรณีที่มีกฎหมาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ ข้อบัญญัติ หรือคำสั่งใด แต่งตั้งให้นายกองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นกรรมการหรือให้มีอำนาจหน้าที่อย่างใด ให้ผู้รักษาราชการแทนทำหน้าที่กรรมการหรือมีอำนาจเช่นเดียวกันกับนายกองค์การบริหารส่วนตำบลในระหว่างรักษาราชการแทนด้วย อำนาจหน้าที่ในการสั่ง การอนุญาต การอนุมัติ หรือการปฏิบัติราชการที่นายกองค์การบริหารส่วนตำบลจะพึงปฏิบัติหรือดำเนินการตามกฎหมาย กฎระเบียบ ข้อบังคับ ข้อบัญญัติ หรือคำสั่งใดหรือมติของรัฐมนตรีในเรื่องใดถ้ากฎหมาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ ข้อบัญญัติ หรือคำสั่งนั้นหรือมติของรัฐมนตรีในเรื่องนั้น ไม่ได้กำหนดในเรื่องการมอบอำนาจไว้เป็นอย่างอื่น นายกองค์การบริหารส่วนตำบลอาจมอบอำนาจโดยทำเป็นหนังสือให้รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นผู้ปฏิบัติราชการแทนนายกองค์การบริหารส่วนตำบลก็ได้แต่ถ้ามอบให้ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลหรือรองปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลปฏิบัติราชการแทน ให้ทำเป็นคำสั่งประกาศให้ประชาชนทราบ

๓. อำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล

องค์การบริหารส่วนตำบล มีอำนาจหน้าที่ในการพัฒนาตำบลทั้งในด้าน เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ซึ่งบัญญัติไว้ตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. ๒๕๓๗ มาตรา ๖๖

ภายใต้บังคับแห่งกฎหมาย ตามมาตรา ๖๗ องค์การบริหารส่วนตำบล มีหน้าที่ที่ต้องทำในเขตองค์การบริหารส่วนตำบล ดังต่อไปนี้

๑. จัดให้มีและบำรุงรักษาทางน้ำและทางบก
 ๒. รักษาความสะอาดของถนน ทางน้ำ ทางเดิน และที่สาธารณะรวมทั้งกำจัดมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล

๓. ป้องกันโรคและระงับโรคติดต่อ
 ๔. ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย
 ๕. ส่งเสริมการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
 ๖. ส่งเสริมการพัฒนาสตรีเด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุและผู้พิการ
 ๗. คุ้มครอง ดูแล และบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
 ๘. บำรุงรักษาศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น
 ๙. ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่ทางราชการมอบหมาย โดยจัดสรรงบประมาณหรือบุคลากรให้ตามความจำเป็นและสมควร

ภายใต้บังคับแห่งกฎหมายตามมาตรา ๖๘ องค์การบริหารส่วนตำบลอาจจัดทำกิจการในเขตองค์การบริหารส่วนตำบล ดังต่อไปนี้

๑. ให้น้ำเพื่อการอุปโภค บริโภค และการเกษตร
๒. ให้มีและบำรุงการไฟฟ้าหรือแสงสว่างโดยวิธีอื่น
๓. จัดให้มีและบำรุงรักษาทางระบายน้ำ
๔. ให้มีและบำรุงสถานที่ประชุม การกีฬา การพักผ่อนหย่อนใจและสวนสาธารณะ
๕. ให้มีและส่งเสริมกลุ่มเกษตรกรและกิจการสหกรณ์
๖. ส่งเสริมให้มีอุตสาหกรรมในครอบครัว
๗. บำรุงและส่งเสริมการประกอบอาชีพของราษฎร
๘. การคุ้มครองดูแลและรักษาทรัพย์สินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน
๙. หาผลประโยชน์จากทรัพย์สินขององค์การบริหารส่วนตำบล
๑๐. ให้มีตลาด ท่าเทียบเรือ และท่าข้าม
๑๑. กิจการเกี่ยวกับการพาณิชย์
๑๒. การท่องเที่ยว
๑๓. การผังเมือง

อำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. ๒๕๓๗ มาตรา ๖๖ มาตรา ๖๗ และมาตรา ๖๘ นั้น ไม่เป็นการตัดอำนาจหน้าที่ของกระทรวง ทบวง กรม หรือองค์การหรือหน่วยงานของรัฐในอันที่จะดำเนินกิจการใด ๆ เพื่อประโยชน์ของประชาชนในตำบล แต่ต้องแจ้งให้องค์การบริหารส่วนตำบลทราบล่วงหน้าตามสมควร ในกรณีนี้หากองค์การบริหารส่วนตำบลมีความเห็นเกี่ยวกับการดำเนินกิจการดังกล่าวให้กระทรวง ทบวง กรมหรือองค์การหรือหน่วยงานของรัฐ นำความเห็นขององค์การบริหารส่วนตำบลไปประกอบการพิจารณาดำเนินกิจการนั้นด้วย

เพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ให้องค์การบริหารส่วนตำบลมีสิทธิได้รับทราบข้อมูลและข่าวสารจากทางราชการในเรื่องที่เกี่ยวกับการดำเนินกิจการของทางราชการในตำบล เว้นแต่ข้อมูลหรือข่าวสารที่ทางราชการถือว่าเป็นความลับเกี่ยวกับการรักษาความ

มันคงแห่งชาติ บัญญัติไว้ในมาตรา ๗๐ และมาตรา ๗๑ องค์การบริหารส่วนตำบลอาจออกข้อบังคับตำบลเพื่อใช้บังคับในตำบลได้เท่าที่ไม่ขัดต่อกฎหมายหรืออำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล ในการนี้จะกำหนดค่าธรรมเนียมที่จะเรียกเก็บและกำหนดโทษปรับผู้ฝ่าฝืนด้วยก็ได้แต่มิให้กำหนดโทษปรับเกินห้าร้อยบาท^{๘๔}

ร่างข้อบัญญัติองค์การบริหารส่วนตำบลจะเสนอก็ได้แต่นายกององค์การบริหารส่วนตำบลหรือสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล หรือราษฎรในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลตามกฎหมายเกี่ยวกับการเข้าชื่อให้สภาท้องถิ่นพิจารณาออกข้อบัญญัติท้องถิ่น เมื่อสภาองค์การบริหารส่วนตำบลและนายอำเภอให้ความเห็นชอบร่างข้อบัญญัติองค์การบริหารส่วนตำบลตามวรรคหนึ่งของมาตรา ๗๑ แล้วให้นายกององค์การบริหารส่วนตำบลลงชื่อและประกาศเป็นข้อบัญญัติองค์การบริหารส่วนตำบลต่อไป

ในกรณีที่นายอำเภอไม่เห็นชอบด้วยกับร่างข้อบัญญัติองค์การบริหารส่วนตำบลใด ให้ส่งคืนสภาองค์การบริหารส่วนตำบลภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่นายอำเภอได้รับร่างข้อบัญญัติองค์การบริหารส่วนตำบลดังกล่าวเพื่อให้สภาองค์การบริหารส่วนตำบลพิจารณาทบทวนร่างข้อบัญญัติองค์การบริหารส่วนตำบลนั้นใหม่ หากนายอำเภอไม่ส่งร่างข้อบัญญัติองค์การบริหารส่วนตำบลคืนสภาองค์การบริหารส่วนตำบลภายในสิบห้าวัน นับแต่วันที่นายอำเภอได้รับร่างข้อบัญญัติองค์การบริหารส่วนตำบลดังกล่าวให้ถือว่านายอำเภอเห็นชอบร่างข้อบัญญัติองค์การบริหารส่วนตำบลนั้น

เมื่อสภาองค์การบริหารส่วนตำบลพิจารณาทบทวนร่างข้อบัญญัติองค์การบริหารส่วนตำบลตาม มาตรา ๗๑ วรรคสี่แล้ว มีมติยืนยันตามร่างข้อบัญญัติองค์การบริหารส่วนตำบลเดิมด้วยคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสองในสามของจำนวนสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ นายกององค์การบริหารส่วนตำบลลงชื่อและประกาศเป็นข้อบัญญัติองค์การบริหารส่วนตำบลได้โดยไม่ต้องขอความเห็นชอบจากนายอำเภอ แต่ถ้าสภาองค์การบริหารส่วนตำบลไม่ยืนยันภายในสามสิบวันนับแต่วันที่รับข้อบัญญัติองค์การบริหารส่วนตำบล คืนจากนายอำเภอ หรือยืนยันด้วยคะแนนเสียงน้อยกว่าสองในสามของจำนวนสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ ให้ร่างข้อบัญญัติองค์การบริหารส่วนตำบลนั้น เป็นอันตกไป

การบริหารงานบุคคลขององค์การบริหารส่วนตำบลให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการนั้น เพื่อประโยชน์แก่กิจการขององค์การบริหารส่วนตำบล องค์การบริหารส่วนตำบลอาจขอให้ข้าราชการ พนักงาน หรือลูกจ้างของส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือหน่วยการบริหารราชการส่วนท้องถิ่น ไปดำรงตำแหน่งหรือปฏิบัติกิจการขององค์การบริหารส่วนตำบลเป็นการชั่วคราวได้โดยไม่ขาดจากต้นสังกัดเดิม ทั้งนี้ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นผู้มีอำนาจอนุญาตได้ตามความจำเป็น และในกรณีที่เป็นข้าราชการซึ่งไม่อยู่ในอำนาจของผู้ว่าราชการจังหวัด ให้กระทรวงมหาดไทยทำความตกลงกับหน่วยงานต้นสังกัดก่อนแต่งตั้งซึ่งบัญญัติไว้ในมาตรา ๗๒ และมาตรา ๗๓ บัญญัติว่า องค์การบริหารส่วนตำบลอาจทำกิจการนอกเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหรือร่วมกับสภาตำบล

^{๘๔} สำนักพัฒนาระบบรูปแบบและโครงสร้าง (สพร.), รวมกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น, (ม.ป.ท., ๒๕๕๐), หน้า ๘๔.

องค์การบริหารส่วนตำบล องค์การบริหารส่วนจังหวัด หรือหน่วยการบริหารราชการส่วนท้องถิ่นอื่น เพื่อกระทำกิจการร่วมกันได้ ทั้งนี้เมื่อได้รับความยินยอมจากสภาตำบล องค์การบริหารส่วนตำบล องค์การบริหารส่วนจังหวัด หรือ หน่วยการบริหารราชการส่วนท้องถิ่นที่เกี่ยวข้อง และกิจการนั้น เป็นกิจการที่จำเป็นต้องทำและเป็นการเกี่ยวเนื่องกับกิจการที่อยู่ในอำนาจหน้าที่ของตน^{๘๕}

๔. รายได้และรายจ่ายขององค์การบริหารส่วนตำบล

ตามมาตรา ๗๔ ภาษีบำรุงท้องที่ภาษีโรงเรือนและที่ดิน ภาษีป้ายอากรการฆ่าสัตว์และ ค่าธรรมเนียมรวมถึงผลประโยชน์อื่นอันเกิดจากการฆ่าสัตว์ ทั้งนี้ ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลใด เมื่อมีการจัดเก็บตามกฎหมายว่าด้วยการนั้นแล้วให้เป็นรายได้ขององค์การบริหารส่วนตำบลนั้น

ในการจัดเก็บภาษีบำรุงท้องที่และภาษีโรงเรือนและที่ดินขององค์การบริหารส่วนตำบล ตามวรรคหนึ่ง ให้นายกององค์การบริหารส่วนตำบลมีอำนาจและหน้าที่เช่นเดียวกับอำนาจและหน้าที่ ของนายกเทศมนตรีตามกฎหมายว่าด้วยภาษีบำรุงท้องที่และกฎหมายว่าด้วยภาษีโรงเรือนและที่ดิน เว้นแต่จะมีกฎหมายไว้เป็นอย่างอื่น ทั้งนี้ องค์การบริหารส่วนตำบลอาจมอบอำนาจและหน้าที่ ดังกล่าวให้หน่วยงานอื่นของรัฐดำเนินการแทนก็ได้ และให้หักค่าใช้จ่ายได้ตามกำหนดในมาตรา ๘๑

ภาษีและค่าธรรมเนียมรถยนต์และล้อเลื่อนที่จัดเก็บได้ในจังหวัดใดให้จัดสรรให้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบลตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่บัญญัติไว้ในกฎหมายว่าด้วยการนั้น บัญญัติไว้ ตามมาตรา ๗๕

มาตรา ๗๖ องค์การบริหารส่วนตำบลมีอำนาจออกข้อบังคับตำบลเพื่อเก็บภาษีอากร และค่าธรรมเนียมเพิ่มขึ้นไม่เกินร้อยละสิบของภาษีอากรและค่าธรรมเนียมประเภทใดประเภทหนึ่ง หรือทุกประเภทดังต่อไปนี้

๑. ภาษีธุรกิจเฉพาะตามประมวลรัษฎากรซึ่งสถานประกอบการตั้งอยู่ในองค์การบริหารส่วนตำบล

๒. ค่าธรรมเนียมใบอนุญาตขายสุราตามกฎหมายว่าด้วยสุราซึ่งร้านขายสุราตั้งอยู่ในองค์การบริหารส่วนตำบล

๓. ค่าธรรมเนียมใบอนุญาตในการเล่นการพนันซึ่งสถานที่เล่นการพนันอยู่ใน องค์การบริหารส่วนตำบล การเสียภาษีอากรและค่าธรรมเนียมตามมาตรานี้เศษของหนึ่งบาทให้ปัด ทั้งภาษีอากรและค่าธรรมเนียมตามมาตรานี้ให้ถือเป็นภาษีอากรและค่าธรรมเนียมตามกฎหมายว่าด้วยการนั้น

รายได้จากค่าธรรมเนียมตามกฎหมายว่าด้วยน้ำบาดาล เงินอากรประทานบัตร ใบอนุญาตและอาชญาบัตรตามกฎหมายว่าด้วยการประมง ค่าภาคหลวง และค่าธรรมเนียมตามกฎหมายว่าด้วยป่าไม้และค่าธรรมเนียมจดทะเบียนสิทธิและนิติกรรม ตามประมวลกฎหมายที่ดินที่ เก็บในองค์การบริหารส่วนตำบลใดให้เป็นรายได้ขององค์การบริหารส่วนตำบลนั้น มาตรา ๗๗^{๘๖}

^{๘๕} สำนักพัฒนาระบบรูปแบบและโครงสร้าง (สพร.), รวมกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับองค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่น, (ม.ป.ท., ๒๕๕๐), หน้า ๘๕.

^{๘๖} เรื่องเดียวกัน.

ค่าภาคหลวงแร่ ตามกฎหมายว่าด้วยแร่ และค่าภาคหลวงปิโตรเลียม ตามกฎหมายว่าด้วยปิโตรเลียม ทั้งนี้ ในองค์การบริหารส่วนตำบลใด เมื่อได้มีการจัดเก็บตามกฎหมายว่าด้วยการนั้น แล้วให้จัดสรรให้แก่องค์การบริหารส่วนตำบลนั้น ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง ตามมาตรา ๗๘

เงินที่เก็บตามกฎหมายว่าด้วยอุทยานแห่งชาติในองค์การบริหารส่วนตำบลใด ให้แบ่งให้แก่องค์การบริหารส่วนตำบลนั้นตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง ตามมาตรา ๗๘

มาตรา ๘๐ องค์การบริหารส่วนตำบลมีอำนาจออกข้อบัญญัติองค์การบริหารส่วนตำบลเพื่อเก็บภาษีมูลค่าเพิ่มโดยให้กำหนดเป็นอัตราภาษีมูลค่าเพิ่มขึ้นจากอัตราที่เรียกเก็บตามประมวลรัษฎากรดังต่อไปนี้

๑. ในกรณีที่ประมวลรัษฎากรเรียกเก็บภาษีมูลค่าเพิ่มในอัตราร้อยละศูนย์ให้ องค์การบริหารส่วนตำบลเก็บในอัตราร้อยละศูนย์

๒. ในกรณีที่ประมวลรัษฎากรเรียกเก็บภาษีมูลค่าเพิ่มในอัตราอื่น ให้องค์การบริหารส่วนตำบลเก็บหนึ่งในเก้าของอัตราภาษีมูลค่าเพิ่มที่เรียกเก็บตามประมวลรัษฎากร ภาษีมูลค่าเพิ่มที่เก็บเพิ่มขึ้นตามมาตรานี้ให้ถือเป็นภาษีมูลค่าเพิ่มตามประมวลรัษฎากร

มาตรา ๘๑ องค์การบริหารส่วนตำบลจะมอบให้กระทรวง ทบวง กรม ซึ่งมีหน้าที่จัดเก็บภาษีอากรหรือค่าธรรมเนียม เรียกเก็บภาษีอากรหรือค่าธรรมเนียมเพื่อองค์การบริหารส่วนตำบลก็ได้ ในกรณีเช่นนี้เมื่อได้หักค่าใช้จ่ายตามที่กำหนดในกฎกระทรวงแล้ว ให้กระทรวง ทบวง กรม นั้นส่งมอบให้แก่องค์การบริหารส่วนตำบล

องค์การบริหารส่วนตำบลอาจมีรายได้ ดังต่อไปนี้

๑. รายได้จากทรัพย์สินขององค์การบริหารส่วนตำบล
๒. รายได้จากสาธารณูปโภคขององค์การบริหารส่วนตำบล
๓. รายได้จากกิจการเกี่ยวกับการพาณิชย์ขององค์การบริหารส่วนตำบล
๔. ค่าธรรมเนียม ค่าใบอนุญาต และค่าปรับ ตามที่จะมีกฎหมายกำหนดไว้
๕. เงินและทรัพย์สินอื่นที่มีผู้อุทิศให้
๖. รายได้อื่นตามที่รัฐบาลหรือหน่วยงานของรัฐจัดสรรให้
๗. เงินอุดหนุนจากรัฐบาล
๘. รายได้อื่นตามที่จะมีกฎหมายกำหนดให้เป็นขององค์การบริหารส่วนตำบล

ตามมาตรา ๘๓ องค์การบริหารส่วนตำบลอาจกู้เงินจากกระทรวง ทบวง กรม องค์การ หรือนิติบุคคลต่างๆ ได้เมื่อได้รับอนุญาตจากสภาองค์การบริหารส่วนตำบล การกู้ให้เป็นไปตามระเบียบของกระทรวงมหาดไทย และรายได้ขององค์การบริหารส่วนตำบลตามมาตรา ๘๔ ให้ได้รับยกเว้นไม่ต้องเสียภาษีโดยการตราเป็นพระราชกฤษฎีกาตามประมวลรัษฎากร

องค์การบริหารส่วนตำบลอาจมีรายจ่าย ดังต่อไปนี้

๑. เงินเดือน
๒. ค่าจ้าง
๓. เงินค่าตอบแทนอื่นๆ
๔. ค่าใช้สอย

๕. ค่าวัสดุ

๖. ค่าครุภัณฑ์

๗. ค่าที่ดิน สิ่งก่อสร้าง และทรัพย์สินอื่นๆ

๘. ค่าสาธารณูปโภค

๙. เงินอุดหนุนหน่วยงานอื่น

๑๐. รายจ่ายอื่นใดตามข้อผูกพัน หรือตามที่มีกฎหมายหรือระเบียบของกระทรวงมหาดไทยกำหนดไว้

มาตรา ๘๖ เงินค่าตอบแทนประธานกรรมการบริหาร สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล เลขานุการสภา กรรมการบริหาร และเลขานุการ^{๘๗}

๕. การกำกับดูแลองค์การบริหารส่วนตำบล

ให้นายอำเภอมีอำนาจกำกับดูแลการปฏิบัติหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลให้เป็นไปตามกฎหมายและระเบียบข้อบังคับของทางราชการ และในการปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่ของนายอำเภอตามวรรคหนึ่ง ให้นายอำเภอมีอำนาจเรียกสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล นายกองค์การบริหารส่วนตำบล รองนายกองค์การฯ เลขานุการนายกองค์การฯ พนักงานส่วนตำบล และลูกจ้าง มาชี้แจงหรือสอบสวนตลอดจนเรียกรายงานและเอกสารใดๆ จากองค์การบริหารส่วนตำบลมาตรวจสอบได้ และนายอำเภอเห็นว่านายกองค์การบริหารส่วนตำบลผู้ใดปฏิบัติภารกิจในทางที่อาจเป็นการเสียหายแก่องค์การ หรือเสียหายแก่ราชการ และนายอำเภอได้ชี้แจงแนะนำตักเตือนแล้วไม่ปฏิบัติตามในกรณีฉุกเฉินหรือจำเป็นเร่งด่วนที่จะรอข้ามมิได้ให้นายอำเภอมีอำนาจออกคำสั่งระงับการปฏิบัติราชการของนายกองค์การ ไว้ตามที่เห็นสมควรโดยเร็ว การกระทำของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลที่ฝ่าฝืนคำสั่งของนายอำเภอหรือผู้ว่าราชการจังหวัดแล้วแต่กรณี ไม่มีผลผูกพันองค์การบริหารส่วนตำบล

เพื่อคุ้มครองประโยชน์ของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหรือประโยชน์ของประเทศเป็นส่วนรวม นายอำเภอจะรายงานเสนอความเห็นต่อผู้ว่าราชการจังหวัดเพื่อยุบสภาตำบลก็ได้ เมื่อมีกรณีตามวรรคหนึ่งหรือกรณีอื่นตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้ ผู้ว่าราชการจังหวัดมีอำนาจยุบสภาตำบลและให้แสดงเหตุผลไว้ในคำสั่งด้วย และเมื่อมีการยุบสภาองค์การบริหารส่วนตำบลหรือถือว่ามี การยุบสภาตำบล ตามพระราชบัญญัตินี้ ให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลขึ้นใหม่ภายในสี่สิบห้าวัน

หากปรากฏว่านายกองค์การบริหารส่วนตำบล รองนายก ประธานสภาองค์การฯ รองประธานสภา กระทำผิดฝ่าฝืนต่อความสงบเรียบร้อยหรือสวัสดิภาพของประชาชนหรือละเลยไม่ปฏิบัติตามหรือปฏิบัติการไม่ชอบด้วยอำนาจหน้าที่ให้นายอำเภอดำเนินการสอบสวนโดยเร็วในกรณีที่ผลการสอบสวนปรากฏว่านายกองค์การบริหารส่วนตำบล รองนายกฯ ประธานสภาฯ รองประธานสภาฯ มีพฤติการณ์ตามวรรคหนึ่งจริง ให้นายอำเภอเสนอผู้ว่าราชการจังหวัดสั่งให้บุคคล

^{๘๗} กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น, พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล (ฉบับที่ ๔), พ.ศ.๒๕๔๖, (ฉะเชิงเทรา : ประสานมิตร, ๒๕๔๗), หน้า ๒๕.

ดังกล่าวพ้นจากตำแหน่ง ทั้งนี้ ผู้ว่าราชการจังหวัดอาจดำเนินการสอบสวนเพิ่มเติมด้วยก็ได้ คำสั่งผู้ว่าราชการจังหวัดถือเป็นที่สุด^{๘๘}

จากการศึกษาความเป็นมาของการจัดตั้งองค์การบริหารส่วนตำบล สรุปได้ว่า เป็นการกระจายอำนาจของรัฐบาลมายังท้องถิ่นโดยมีพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. ๒๕๓๗ เป็นเครื่องมือการบริหารงานให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมายเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนอย่างมีประสิทธิภาพตลอดจนการควบคุมกำกับดูแลการบริหารงานเพื่อคุ้มครองประโยชน์ของประชาชน

ตารางที่ ๒.๑๑ โครงสร้างหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล

นักวิชาการ/สำนักวิชาการ	โครงสร้างหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล
โกวิท พวงงาม, (๒๕๔๒, หน้า ๒๙๑-๓๐๐)	องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นระดับตำบล มีฐานะเป็นนิติบุคคล เป็นราชการบริหารส่วนท้องถิ่นมีหน้าที่ในการพัฒนาตำบลทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม การจัดระบบการบริหารสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นของตนเอง
สำนักพัฒนาระบบรูปแบบและโครงสร้าง (สพร.), (๒๕๕๐, หน้า ๖๙-๘๕)	รูปแบบการปกครองท้องถิ่น นายกองค์การบริหารส่วนตำบล อำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล
กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น, (๒๕๔๗, หน้า ๒๕)	รายได้และรายจ่ายขององค์การบริหารส่วนตำบล การกำกับดูแลองค์การบริหารส่วนตำบล

^{๘๘} กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น, พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล (ฉบับที่ ๔), พ.ศ. ๒๕๔๖, (ฉะเชิงเทรา : ประสานมิตร, ๒๕๔๗), หน้า ๒๕.

๒.๔ หลักสังคหวัตถุ ๔

คำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นสัจธรรมที่ผู้ปฏิบัติตามทุกคนย่อมสามารถ รู้แจ้ง เห็นจริงได้ด้วยตนเอง และทำให้ผู้ปฏิบัติพันทุกข์ เข้าถึงความสุขและความบริสุทธิ์ภายในได้จริง ธรรมะของพระพุทธองค์เป็นความรู้อันบริสุทธิ์ เป็นธรรมโอสถนนานเอกที่สามารถเยียวยา รักษา จิตใจของมวลมนุษยชาติให้หลุดพ้นจากความโลภ ความโกรธ ความหลงเพราะเมื่อใจ ปราศจากสิ่ง เหล่านี้ ใจย่อมสะอาดบริสุทธิ์ มีอานุภาพและเกิดเป็นความเมตตากรุณาปราณีมีแต่ ความรักความ ปราศรณาดีต่อกัน

๒.๔.๑ องค์ประกอบหลักสังคหวัตถุ ๔

พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ทรงตรัสไว้ในสังคหวัตถุสูตร ว่า^{๘๙}

ทานญจ เปยยวชชฌ จ อตถจริยา จ ยา อิธ
สมานตตตา จ ธมเมสุ ตตถ ตตถ ยถารหิ
ทาน (การให้) เปยวชช (มีวาจาเป็นที่รัก)
สมานตตตา (วางตนสม่ำเสมอ)
อตถจริยา (การประพฤติประโยชน์)

สังคหวัตถุธรรมเหล่านี้ช่วยอุ้มชูโลก เหมือนลิมสลักที่ยึดบังคับรถซึ่งเล่นไปไปได้^{๙๐}

ในการอยู่ร่วมกันในสังคมนั้น มนุษย์ทุกคนล้วนปรารถนาเป็นที่รักของคนรอบข้าง เป็นที่ยอมรับนับถือของทุกๆ คน และปรารถนาที่จะได้ยินได้ฟังคำยกย่องสรรเสริญ มากกว่าเสียง นินทาว่าร้ายพระพุทธองค์ได้ทรงสอนวิธีที่จะทำตนให้เป็นที่รักของสังคมว่า ขึ้นแรกให้ปรับที่ตัว ของเราเองก่อน คือ ต้องทำตัวเราให้เป็นคนน่ารักเสียก่อน โดยการปฏิบัติตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ซึ่งเป็นคุณธรรมที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวใจคนผูกใจคนและประสานหมู่ ชนให้มีความสามัคคี เป็น หลักธรรมที่ทำให้คนเป็นที่รัก เป็นที่ขบใจของคนทั่วไป เป็นการปลูกไมตรี เต็มน้ำใจต่อกัน ทำให้ สังคมเป็นสุข ประกอบด้วยหลัก ๔ ประการ ดังนี้

๑. ทาน การให้การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เสียสละแบ่งปัน ช่วยเหลือกันด้วยการให้สิ่งของ หรือให้ความรู้และแนะนำสั่งสอนด้วยน้ำใจไมตรี มีความโอบอ้อม อารี จะช่วยผูกใจคนไว้ได้การทำ ทานจะไม่สูญเปล่า ผู้ที่ให้สิ่งที่ดีย่อมได้รับสิ่งที่ดีตอบแทนดัง พุทธพจน์ที่ว่า “มนาปทายี ลภเต มนาปิ”^{๙๑} แปลว่า ผู้ให้สิ่งที่น่าพอใจย่อมได้รับสิ่งที่น่าพอใจ การให้ทานอาจให้ได้ ๒ วิธีด้วยกัน คือ

๑. อามิสทาน ให้สิ่งของแก่เพื่อนหรือผู้อื่นที่ด้อยกว่า รวมทั้งการให้รางวัลต่างๆ เป็น

ตน

^{๘๘} วจ.จตทก.(บาลี) ๒๑/๓๒/๓๗.

^{๙๐} วจ.จตทก. (ไทย) ๒๑/๓๒/๕๑.

^{๙๑} วจ.ปญจก. (บาลี) ๒๒/๔๔/๔๕.

๒. วิทยาทานหรือธรรมทาน หมายถึง การให้ธรรม การให้ความรู้และแนะนำสั่งสอน หรือการให้ในสิ่งที่ดีเป็นประโยชน์ ทาน ๒ อย่าง คือ อามิสทาน (การให้สิ่งของ) และธรรมทาน (การให้ธรรม) บรรดา ทาน ๒ อย่างนี้ ธรรมทานเป็นเลิศ^{๙๒}

๒. ปิยวาจา หรือ เปยยวัชชะ ความเป็นผู้มีวาจา น่ารัก พูดอย่างรักกัน วาจาเป็นที่รัก วาจาตุดตัมน้ำใจ หรือวาจาซาบซึ้งใจ คือ กล่าววาจาสุภาพ ไพเราะ อ่อนหวาน มีหางเสียง สมานสามัคคี ซาบซึ้งใจ ทำให้เกิดไมตรีรักใคร่นับถือ ตลอดถึงคำแสดงประโยชน์ประกอบด้วยเหตุผลเป็นหลักฐานจูงใจให้นิยม ยอมตามพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ ทรงตรัสเตือนพระภิกษุให้พยายามหลีกเลี่ยงถ้อยคำที่ขัดแย้งกัน พูดจาส่อเสียดเสียดยัดเยียดอันนำไปสู่การทะเลาะวิวาทกัน พระพุทธองค์ทรงตรัสถึงการพูดที่ประกอบด้วยประโยชน์ ดังปรากฏ ในอภัยราชกุมารสูตร ดังนี้^{๙๓}

ตถาคตรู้ว่าวาจาที่ไม่จริง ไม่แท้ ไม่ประกอบด้วยประโยชน์ และวาจานั้นไม่เป็นที่รัก ไม่เป็นที่ชอบใจของคนอื่น ตถาคตไม่กล่าวคำนั้น

ตถาคตรู้ว่าวาจาที่จริง ที่แท้ แต่ไม่ประกอบด้วยประโยชน์ และวาจานั้นไม่เป็นที่รัก ไม่เป็นที่ชอบใจของคนอื่น ตถาคตไม่กล่าวคำนั้น

ตถาคตรู้ว่าวาจาที่จริง ที่แท้ และประกอบด้วยประโยชน์ แต่วาจานั้นไม่เป็นที่รัก ไม่เป็นที่ชอบใจของคนอื่นในข้อนั้น ตถาคตรู้กาลที่จะกล่าววาจานั้น

ตถาคตรู้ว่าวาจาที่ไม่จริง ไม่แท้ ไม่ประกอบด้วยประโยชน์ และวาจานั้นเป็นที่รักเป็นที่ชอบใจของคนอื่น ตถาคตไม่กล่าววาจานั้น

ตถาคตรู้ว่าวาจาที่จริง ที่แท้ ที่ประกอบด้วยประโยชน์ และวาจานั้นเป็นที่รัก เป็นที่ชอบใจของคนอื่นในข้อนั้น ตถาคตรู้กาลที่จะกล่าววาจานั้น ข้อนั้นเพราะเหตุไร เพราะตถาคตมีความเอ็นดู ในหมู่สัตว์ทั้งหลาย^{๙๔}

สรุป พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงให้หลักการพูดไว้ดังนี้

๑. ต้องเป็นความจริง
๒. เป็นคำสุภาพไพเราะอ่อนหวาน
๓. พูดแล้วก่อให้เกิดประโยชน์
๔. พูดแล้วเกิดการสมานสามัคคี
๕. พูดด้วยจิตเมตตา

๖. พูดถูกกาลเทศะ คือ ถูกเวลาและสถานที่ จะเห็นได้ว่าการให้แต่เพียงอย่างเดียว นั้นไม่สามารถที่จะทำให้เป็นที่รักเป็นที่ ชอบใจของคนทั่วไปได้ จึงต้องรู้จักพูดจาปราศรัยให้ไพเราะ นุ่มนวล น่าฟัง เมื่อได้ฟังแล้วเกิดกำลังใจที่จะ ส่งเสริมสนับสนุนให้ทุกคนอยากทำความดีให้ยิ่งขึ้นไป ไม่พูดจาส่อเสียดอันก่อให้เกิดความ แตกแยก พูดแต่คำที่จะทำให้เกิดความสามัคคี เปรียบเสมือน น้ำทิพย์ชโลมใจ ประสานใจทุกๆ ดวงให้ เป็นหนึ่งเดียว เหมือนน้ำฝนประสานดินเหนียวที่แตกกระแหง ให้เป็นผืนแผ่นดินเดียวกัน

^{๙๒} พ.อติ. (ไทย) ๒๕/๙๘/๔๗๓.

^{๙๓} พ.ม.(ไทย) ๑๓/๘๓/๘๘.

^{๙๔} ม.ม.(ไทย) ๑๓/๘๕/๘๖.

๓. อัตถจริยา การประพาสประโยชน์ทำประโยชน์แก่เขา หลักธรรมข้อนี้มุ่งสอนตน ๒ ด้าน คือ การทำตนให้เป็นประโยชน์ และการทำในสิ่งที่เป็นประโยชน์ ตลอดถึงช่วยแก้ไขปรับปรุงส่งเสริมในทางจริยธรรม

๑. การทำตนให้เป็นประโยชน์ หมายถึง ทำตนให้มีคุณค่าในสังคมที่ตนอาศัยอยู่ ด้วยการตั้งใจศึกษาเล่าเรียน ฝึกฝนอบรมตนให้เป็นคนเจริญด้วยความรู้ ความสามารถ มีคุณธรรม เป็นบุตรที่ดีของบิดามารดา เป็นศิษย์ที่ดีของครูอาจารย์ เป็นนักเรียนที่ดีของสถานศึกษาเป็นพลเมืองที่ดีของประเทศชาติ ตลอดจนเป็นศาสนิกชนที่ดีของพระพุทธศาสนาตลอดไป

๒. การทำในสิ่งที่เป็นประโยชน์ คือ เมื่อทำตนให้เป็นประโยชน์แล้ว ก็ต้องสร้างตนให้เป็นประโยชน์กับผู้อื่นด้วยการให้ความช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ไม่นิ่งดูตาย มีน้ำใจไมตรีต่อกันบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ตามสติกำลัง ทางพระพุทธศาสนาเรียกว่า “คนทำหมู่คณะให้ดังงาม”

๔. สมานัตตตา เอาตัวเข้าสมาน คือ การทำตน เสมอต้นเสมอปลาย ตลอดถึงวางตนให้เหมาะสมแก่ฐานะภาวะ บุคคลเหตุการณ์และสิ่งแวดล้อม

๑. วางตนให้เหมาะสมกับฐานะที่ตนมีอยู่ในสังคม เช่น เป็นหัวหน้าครอบครัว เป็นบิดามารดา เป็นครูอาจารย์ เป็นเพื่อนบ้านกัน เป็นต้น ตนอยู่ในฐานะอะไรก็วางตนให้เหมาะสมกับฐานะที่เป็น อยู่ และทำอย่างเสมอต้นเสมอปลาย

๒. ปฏิบัติตนอย่างสม่ำเสมอต่อคนทั้งหลาย ให้ความเสมอภาค ไม่เอารัดเอาเปรียบผู้อื่น เสมอในสุขและทุกข์ คือ ร่วมสุขร่วมทุกข์กัน ร่วมรับรู้ปัญหา และร่วมแก้ปัญหาเพื่อประโยชน์ของสังคม

ดังนั้น เราจะต้องคอยศึกษาและหมั่นเตือนสติตนเองไว้ตลอดว่า ในแต่ละฐานะที่เราเป็นอยู่ มีหน้าที่อะไรบ้างเมื่อรู้แล้วก็ต้องปฏิบัติตามหน้าที่นั้นให้สมบูรณ์ นอกจากนี้เราก็คงต้องทำตนให้เสมอต้นเสมอปลายด้วย คือ เคยวางตัวกับคนอื่นในทางที่ดีอย่างไร แม้ว่าเราจะได้ดีได้ดิบได้ดีแล้ว ก็ต้องไม่ลืมตัวยังคงปฏิบัติตัวเหมือนเช่นเดิมนั้นไม่เปลี่ยนแปลงหรือ ว่าเมื่อเราเห็นคนอื่นเขาได้ดีก็ต้องแสดงออกให้เขารับรู้ว่ามีสติกับเขาอย่างจริงใจ ไม่คิดกลั่นแกล้งใส่ร้ายป้ายสีเขาถ้าทำได้อย่างนี้ เราก็ย่อมจะเป็นที่รักที่พอใจของทุกคนรอบข้าง ดังเช่นเรื่องของหัตถกอุบาสก ชาวเมืองอาฬวี ผู้มีสังคหวัตถุธรรมประจำใจ ดังนี้^{๙๕}

สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคเจ้าประทับอยู่ ณ อคคาพเวเจตีย์ เขตเมืองอาฬวี ลำดับนั้น หัตถกอุบาสกชาวเมืองอาฬวี มีอุบาสกประมาณ ๕๐๐ คนแวดล้อมเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ ถวายอภิวาทแล้วนั่ง ณ ที่สมควร พระผู้มีพระภาคจึงได้ตรัสกับหัตถกอุบาสกชาวเมืองอาฬวีว่าหัตถกะ บริษัทของท่านนี้มากนัก ท่านส่งเคราะห์บริษัทจำนวนมากน้อยอย่างไร

หัตถกอุบาสกชาวเมืองอาฬวีกราบทูลว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ข้าพระองค์ส่งเคราะห์บริษัทจำนวนมากนี้ด้วยสังคหวัตถุ ๔ ประการ ที่พระผู้มีพระภาคเจ้าได้ทรงแสดงไว้แล้ว คือ ข้าพระองค์รู้ว่า ผู้นี้ควรสงเคราะห์ด้วยทานก็สงเคราะห์ด้วยทานรู้ว่าผู้นี้ควรสงเคราะห์ด้วยคำพูดอันไพเราะ ก็สงเคราะห์ด้วยคำพูดอันไพเราะรู้ว่า ผู้นี้ควรสงเคราะห์ด้วยการทำประโยชน์ให้ ก็สงเคราะห์ด้วยการทำประโยชน์ให้รู้ว่า ผู้นี้ควรสงเคราะห์ด้วยการวางตัวสม่ำเสมอ ก็สงเคราะห์ด้วย

^{๙๕} อก.อฏฐก. (ไทย) ๒๓/๒๔/๖๖๗.

การวางตัวสม่ำเสมอ ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญโลกทรพย์ในตระกูลของข้าพระองค์มีอยู่พร้อมคนทั้งหลาย ย่อมเข้าใจคำพูดของข้าพระองค์ว่า ควรฟังไม่เหมือนคำพูดของคนจนพระผู้มีพระภาคตรัสว่า ดีละ ดีละ หัตถกะ วิธีนี้ของท่านเป็นอุบายที่จะสงเคราะห์ บริษัทจำนวนมากได้ จริงอยู่ ใครก็ตาม สงเคราะห์บริษัทจำนวนมากได้ในอดีตกาล ก็ล้วนแต่สงเคราะห์ด้วยสังคหัตถุ ๔ ประการนี้แล ใครก็ตามที่จักสงเคราะห์บริษัทจำนวนมากในอนาคตกาลก็ล้วนจักสงเคราะห์บริษัทจำนวนมากในอนาคตกาล ก็ล้วนแต่จักสงเคราะห์ด้วยสังคหัตถุ ๔ ประการนี้แล ใครก็ตามที่กำลังสงเคราะห์บริษัทจำนวนมากในปัจจุบันก็ล้วนแต่สงเคราะห์ด้วย สังคหัตถุ ๔ ประการนี้แล

หลังจากนั้น หัตถกอุบาสกชาวเมืองอาฬวีที่พระผู้มีพระภาคเจ้าทรง ชี้แจงให้เห็นชัด ชวนใจให้อยากรับเอาไปปฏิบัติ เราใจให้อาจหาญแกล้วกล้า ปลอบขโลมใจให้สดชื่น ร่าเริงด้วยธรรม มีกาแล้ว ลูกจากที่นั่น ถวายอภิวาทพระผู้มีพระภาคเจ้า ทำประทักษิณแล้วจากไป

ลำดับนั้น เมื่อหัตถกอุบาสกชาวเมืองอาฬวีลี้กไปไม่นาน พระผู้มีพระภาครับสั่งเรียก ภิกษุทั้งหลายมาตรัสว่า ภิกษุทั้งหลาย เธอทั้งหลายจงทรงจำหัตถกอุบาสกชาวเมืองอาฬวีว่าเป็นผู้ ประกอบด้วยธรรมที่น่าอัศจรรย์ ไม่เคยปรากฏ ๘ ประการ ธรรมที่น่าอัศจรรย์ ไม่เคยปรากฏ ๘ ประการ อะไรบ้าง คือ หัตถกอุบาสกชาวเมืองอาฬวี

๑. เป็นผู้มีศรัทธา	๒. เป็นผู้มีศีล
๓. เป็นผู้มีหิริ	๔. เป็นผู้มีโอตตปปะ
๕. เป็นพหุสูต	๖. เป็นผู้มีจาคะ
๗. เป็นผู้มีปัญญา	๘. เป็นผู้มีความมักน้อย

สังคหัตถุ ๔ คือ หลักธรรมที่เป็นเครื่อง ยึดเหนี่ยวน้ำใจคน และประสานหมู่ชนไว้ใน สามัคคี ประกอบด้วย

๑. ทาน ให้ปัน คือ เอื้อเฟื้อ เผื่อแผ่ เสียสละ แบ่งปัน ช่วยเหลือสงเคราะห์ด้วย ปัจจัยสี่ ทุน หรือ ทรัพย์สินสิ่งของ ตลอดจนให้ความรู้ ความเข้าใจ และศิลปวิทยา

๒. ปิยวาจา พูดอย่างรักกัน คือ กล่าวคำสุภาพ ไพเราะ นุ่มนวล ชี้แจง แนะนำสิ่งที่ เป็น ประโยชน์ มีเหตุผล เป็นหลักฐาน ชักจูงในทางที่ดีงาม หรือแสดงความเห็นอกเห็นใจให้กำลังใจ รู้จักพูดให้เกิดความเข้าใจดี สมานสามัคคี เกิดไมตรี ทำให้รักใคร่นับถือ และช่วยเหลือเกื้อกูล

๓. อัตถจริยา ทำประโยชน์แก่ คือ ช่วยเหลือด้วยแรงกาย และ ขวนขวายช่วยเหลือ กิจกรรมต่างๆ บำเพ็ญประโยชน์ รวมทั้งช่วยแก้ไขปัญหาคและช่วยปรับปรุงส่งเสริมในด้านจริยธรรม

๔. สมานัตตตา เอาตัวเข้าสมาน คือ ทำตัวให้เข้ากับเข้าได้ วางตนเสมอต้นเสมอปลายให้ ความเสมอภาค ปฏิบัติสม่ำเสมอต่อคนทั้งหลาย ไม่เอาเปรียบ และเสมอในสุขทุกข์ คือ ร่วมสุข ร่วมทุกข์ ร่วมรับรู้ ร่วมแก้ไขปัญหาคเพื่อให้เกิดประโยชน์สุขร่วมกัน^{๙๖}

องค์ประกอบที่เกี่ยวกับสังคหัตถุ ๔ ไ่วว่า สังคหัตถุ ๔ ประกอบด้วย ทาน คือ การ ให้ มีใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เสียสละแบ่งปัน ช่วยเหลือกันด้วยสิ่งของ ตลอดจนถึงให้ความรู้ และ คำแนะนำสั่งสอน ปิยวาจา คือ วาจาเป็นที่รัก มีวาจาตุดตัมน้ำใจ วาจาซาบซึ้ง กล่าวคำสุภาพ

^{๙๖} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), **ธรรมนุญชีวิต** พิมพ์ครั้งที่ ๘๒, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท พิมพ์สวญจัดกั, ๒๕๕๐), หน้า ๒๕.

ไพเราะอ่อนหวานสมานสามัคคี ก่อเกิดไมตรีและความรักนับถือแสดงประโยชน์ประกอบ ด้วย เหตุผลเป็นหลักฐาน เป็นมูลเหตุจูงใจให้นิยมยอมตาม อรรถจริยา คือ การประพุดติประโยชน์ ขวนขวายช่วยเหลือกิจการ บำเพ็ญสาธารณประโยชน์ แก้ไข ปรับปรุงส่งเสริมในทางจริยธรรม สมานัตตตา คือ วางตนสม่ำเสมอ เสมอต้น เสมอปลาย ปฏิบัติสม่ำเสมอในชนทุกชั้น วางตนให้ เหมาะแก่ฐานะ ภาวะ บุคคล เหตุการณ์ และสิ่งแวดล้อมให้ ถูกทาง^{๙๗}

องค์ประกอบที่เกี่ยวกับ สังคหวัตถุ ๔ ไฉว่า สังคหวัตถุ ๔ เป็นธรรมเครื่องยึดเหนี่ยวได้แก่ ทาน คือการให้ เอื้อเฟื้อ เผื่อแผ่ เสียสละ แบ่งปัน ช่วยเหลือด้วยสิ่งของ ตลอดให้ความรู้ แนะนำสั่งสอน ปิยวาจา คือ วาจาเป็นที่รัก วาจาพูดดีมีน้ำใจ กล่าวถ้อยคำสุภาพไพเราะอ่อนหวาน ทำให้เกิด ความสามัคคี ตลอดถึงคำแสดงประกอบด้วยเหตุผลเป็นหลักฐานจูงใจให้นิยมยอมตาม อรรถจริยา การประพุดติประโยชน์ คือ ขวนขวายช่วยเหลือกิจการบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ ตลอดถึงช่วยแก้ไขปรับปรุงส่งเสริมในทางจริยธรรม สมานัตตตา ความมีตนเสมอ คือ ทำตนเสมอตัน^{๙๘}

องค์ประกอบที่เกี่ยวกับ สังคหวัตถุ ๔ ไฉว่า ทาน คือ การแบ่งปันกันอยู่ แบ่งปันกันกิน แบ่งปันกันใช้ ปิยวาจา คือ พูดจากันอย่างไพเราะอ่อนหวานด้วยความปรารถนาดีทำให้เกิด การรักใคร่ สามัคคีเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน อรรถจริยา คือ ทำตนเป็นคนที่มีประโยชน์ต่อครอบครัว ต่อสังคมและประเทศชาติ สมานัตตตา คือ การวางตนให้เหมาะสม เสมอต้นเสมอปลายไม่ทำให้เกิด ขนชั้นขึ้น^{๙๙}

ตารางที่ ๒.๑๒ องค์ประกอบหลักสังคหวัตถุ ๔

นักวิชาการ/สำนักวิชาการ	องค์ประกอบหลักสังคหวัตถุ ๔
พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), (๒๕๕๐, หน้า ๒๕)	๑. ทาน ให้ปัน ๒. ปิยวาจา พูดอย่างรักกัน ๓. อรรถจริยา ทำประโยชน์แก่ ๔. สมานัตตตา เอาตัวเข้าสมาน
บรรเทิง พาวิจิตร, (๒๕๔๘, หน้า ๓๕-๓๖)	๑. ทาน คือ การให้ มีใจเอื้อเฟื้อ เผื่อแผ่ ๒. อรรถจริยา คือ การประพุดติประโยชน์ ๓. สมานัตตตา คือ วางตนสม่ำเสมอ ๔. สมานัตตตา คือ วางตนสม่ำเสมอ เสมอต้น เสมอปลาย

^{๙๗} บรรเทิง พาวิจิตร, การปกครองตามแนวพุทธศาสตร์, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ โอเดียนสโตร์, ๒๕๔๘), หน้า ๓๕-๓๖.

^{๙๘} ปรีชา นันทาภิวัฒน์ ,พจนานุกรมหลักธรรมพระพุทธศาสนา ,(กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ดวงแก้ว, ๒๕๔๔),หน้า ๑๔๓.

^{๙๙} อุดม เขยกิจวงศ์ และ กนิษฐาณ แปนสุวรรณ ,“พระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า ”, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แสงดาว, ๒๕๔๘), หน้า ๑๑๕.

ตารางที่ ๒.๑๒ (ต่อ)

นักวิชาการ/สำนักวิชาการ	หลักสังคหวัตถุ ๔
ปรีชา นันทาภิวัฒน์, (๒๕๔๔, หน้า ๑๔๓)	๑. ทาน คือการให้ เอื้อเฟื้อ เผื่อแผ่ เสียสละ แบ่งปัน ๒. ปิยวาจา คือ วาจาเป็นที่รัก ๓. อตถจริยา การประพฤติประโยชน์ ๔. สมานัตตตา ความมีตนเสมอ
อุดม เขยกิจวงศ์ และ กนิษฐาน แปนสุวรรณ, (๒๕๔๘, หน้า ๑๑๕)	๑. ทาน คือ การแบ่งปันกันอยู่ แบ่งปันกันกิน แบ่งปันกันใช้ ๒. ปิยวาจา คือ พูดจากันอย่างไพเราะ อ่อนหวานด้วยความปรารถนาดีทำให้เกิดการรักใคร่ สามัคคีเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ๓. อตถจริยา คือ ทำตนเป็นคนที่มิประโยชน์ต่อครอบครัว ต่อสังคมและประเทศชาติ ๔. สมานัตตตา คือ การวางตนให้เหมาะสม

๒.๔.๒ หลักสังคหวัตถุธรรมกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหาร บริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล

การมีส่วนร่วมในการบริหารงานนั้น คือประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล มีผลต่อการบริหารงานของนายกองค์การบริหารส่วนตำบล และจะส่งผลต่อผู้ได้บังคับบัญชาในการปฏิบัติงานอาจสำเร็จหรือไม่สำเร็จก็ได้ ถ้ามีความสำเร็จก็จะหยุดเพียงเท่านั้น แต่ถ้าไม่ประสบผลสำเร็จจะท้อและเลิกทำการนั้น หากประชาชนนำหลักธรรมสังคหวัตถุ ๔ มาใช้ในการมีส่วนร่วมในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล จะให้ประสบความสำเร็จเป็นที่ประทับใจอย่างแท้จริง ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วม ตลอดจนบุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบลก็ต้องนำมาปรับใช้ในการพัฒนา เพราะหลักสังคหวัตถุ ๔ เป็นหลักธรรมที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของทุกคน เพื่อให้การบริหารจัดการด้านต่างๆ ที่ออกมา นั้น เกิดจากใจ

๑. ทาน ให้ปัน คือ เอื้อเฟื้อ เผื่อแผ่ เสียสละ แบ่งปัน ช่วยเหลือสงเคราะห์ด้วยปัจจัยสี่ ทุน หรือ ทรัพย์สินสิ่งของ ตลอดจนให้ความรู้ ความเข้าใจ และศิลปวิทยา

๒. ปิยวาจา พูดอย่างรักกัน คือ กล่าวคำสุภาพ ไพเราะ นุ่มนวล ชี้แจง แนะนำสิ่งที่เป็นประโยชน์ มีเหตุผล เป็นหลักฐาน ชักจูงในทางที่ดีงามหรือแสดงความเห็นอกเห็นใจ ให้กำลังใจ รู้จักพูดให้เกิดความเข้าใจดี สมานสามัคคี เกิดไมตรี ทำให้รักใคร่นับถือ และช่วยเหลือเกื้อกูลกัน

๓. อตถจริยา ทำประโยชน์แก่ คือ ช่วยเหลือด้วยแรงกาย และ ขวนขวายช่วยเหลือกิจการต่างๆ บำเพ็ญประโยชน์ รวมทั้งช่วยแก้ไขปัญหและช่วยปรับปรุงส่งเสริมในด้านจริยธรรม

๔. สมานัตตตา เอาตัวเข้าสมาน คือ ทำตัวให้เข้ากับเข้าได้ วางตนเสมอต้นเสมอปลาย ให้ ความเสมอภาค ปฏิบัติสม่ำเสมอต่อคนทั้งหลาย ไม่เอาเปรียบ และเสมอในสุขทุกข์ คือร่วม สุข ร่วมทุกข์ ร่วมรับรู้ ร่วมแก้ไขปัญหา เพื่อให้เกิดประโยชน์สุขร่วมกัน จากใจจริง ไม่ใช่

กระทำไปเพราะเป็นเพียงหน้าที่เท่านั้น แต่มีความมุ่งมั่นปรารถนาดีอยากให้พวก เขามีความสุข ได้รับการบริหารจัดการที่ดีๆ แล้วจะทำให้งานทุกด้านมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลไปพร้อมกัน

เมื่อประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารแล้วนั้น ผู้บริหารต้องบริหารงานให้ประสบความสำเร็จ แต่จะประสบความสำเร็จในโลกของการบริหารอย่างแท้จริงนั้นต้องการรู้จักจัดการกับ ๓ สิ่งคือ

๑. การจัดการกับตนเอง (Managing Yourself) โดยเริ่มต้นที่การรู้จักวิเคราะห์ตนเอง เปิดใจยอมรับจุดอ่อน จุดแข็ง ของตน เพื่อหาทางแก้ไขข้อเสียที่ไม่ดี โดยค่อยๆ ลดละหรือเลิกนิสัยเดิมทีละน้อยๆ จนเลิกได้ในที่สุด เช่น รู้จักศักยภาพทางความรู้ ความสามารถ ทักษะของตน รู้ฐานะทางการเงินของตนว่ามีหนี้สินหรือไม่เพียงใด หลังจากวิเคราะห์ตนเองแล้ว ต้องยอมรับจุดอ่อนของตน และสร้างเสริมนิสัยใหม่เพื่อจะได้เป็นผู้บริหารที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งได้แก่

๑.๑ การทำงานเชิงรุก (Proactive) คือการทำงานที่มุ่งไปข้างหน้าโดยใช้ วิจารณ์ญาณของตนทำงานเชิงป้องกันไว้ก่อนที่เกิดปัญหา

๑.๒ เริ่มต้นการทำงานทุกอย่าง ด้วยการกำหนดจุดมุ่งหมายหรือวัตถุประสงค์เสมอ เพราะจะทำให้ทิศทางในการทำงาน และวิธีการปฏิบัติเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายนั้น

๑.๓ จัดลำดับความสำคัญก่อนหลังของงาน เพื่อไปสู่การบรรลุจุดมุ่งหมาย

๑.๔ คิดแบบ ชนะ – ชนะ (Think Win – Win) คือ การสร้างทัศนคติให้ทุกฝ่ายใน องค์กรเป็นผู้ชนะด้วยกัน ไม่ใช่ “ชนะ – แพ้” จะยิ่งทำให้เกิดความขัดแย้งในองค์กร

๑.๕ รู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา โดยเฉพาะต้องเข้าใจพฤติกรรม และความต้องการ ของผู้ได้บังคับบัญชาเสียก่อน เพราะผู้บริหารต้องอาศัยบุคคลเหล่านั้นทำงานให้บรรลุจุดมุ่งหมาย

๑.๖ การประสานความคิดและความแตกต่างกันในองค์กรให้เป็นหนึ่งเดียว เพื่อ สร้างพลังในองค์กรให้ร่วมกันพัฒนาและฝ่าฟันอุปสรรค

๑.๗ ความสามารถควบคุมตนเอง (Self – Regulation) โดยเฉพาะการคุมอารมณ์ (Emotional Intelligence) ผู้บริหารที่ดีจะต้องควบคุมอารมณ์ในการปฏิบัติงานได้ และคำนึงถึง ผลกระทบของภาวะอารมณ์ตนที่อาจจะเกิดกับผู้อื่นอยู่เสมอ

๒. การจัดการกับคนในองค์กร (Management People) ผู้บริหารจะต้องตระหนักถึง คนในองค์กรโดยเริ่มต้นจากการเข้าใจธรรมชาติของคน นิสัยใจคอพื้นฐาน และความต้องการ เสียก่อน เมื่อเข้าใจผู้ได้บังคับบัญชาในองค์กรแล้ว ผู้บริหารต้องรู้จักใช้แรงจูงใจ (Motivation) เพื่อ เกิดพฤติกรรมเชิงบวกในการทำงาน นอกจากนั้น ผู้บริหารจะต้องใช้หลักการบริหารงานแบบมีส่วนร่วม (Participation) การกระจายงาน (Decentralization) การมอบหมายงาน (Empowerment) การติดต่อสื่อสารแบบสองทาง ตลอดจนการกำกับติดตามควบคุมงาน (Monitoring) อยู่ห่าง ๆ

๓. การจัดการกับงาน (Managing Work) ผู้บริหารต้องรู้จักใช้ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ องค์กรบริหารองค์การ โดยเน้นคุณภาพเป็นหลัก หรือการนำเอาหลักการบริหารคุณภาพ (Quality Management) มาใช้ปรับปรุงระบบการทำงานแบบใหม่ จัดคนให้เหมาะกับงาน วาง แผนการจัดสรรและควบคุมงบประมาณการจัดระบบอำนาจความสะดวกต่าง ๆ ตลอดจนการจัด สภาพแวดล้อมในการทำงานที่เหมาะสมและเอื้ออำนวยต่อการทำงาน นอกจากนั้นผู้บริหารจะต้อง ปรับองค์การไปสู่ “องค์กรแห่งการเรียนรู้” (Learning Organization)

๒.๕ ข้อมูลเบื้องต้นขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าไม้

องค์การบริหารส่วนตำบลท่าไม้ เดิมมีการบริหารงานปกครองภายในตำบลในรูปแบบสภาตำบล และได้ปรับรูปแบบการบริหารงานปกครองเป็น องค์การบริหารส่วนตำบลท่าไม้ ในปี พ.ศ. ๒๕๔๐ จนถึงปัจจุบัน

๒.๕.๑ วิสัยทัศน์

“ท้องถิ่นพัฒนา ลดปัญหาความยากจน ประชาชนมีส่วนร่วม ภาพรวมการเงินดี เทคโนโลยีก้าวไกล”

๒.๕.๒ พหุภารกิจ

๑. ก่อสร้าง พัฒนาและปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐาน เช่น น้ำอุปโภคบริโภค ถนน ไฟฟ้า ประปา
๒. ก่อสร้างพัฒนาปรับปรุง แหล่งน้ำการเกษตร
๓. ส่งเสริมอาชีพและพัฒนาผลผลิตทางการเกษตร
๔. พัฒนาสาธารณูปโภค สาธารณูปการ ให้ได้มาตรฐานและเพียงพอกับความต้องการของประชาชน
๕. ส่งเสริมสนับสนุนพัฒนาแหล่งทุนเพื่อการผลิตด้านการเกษตร
๖. ส่งเสริมและสนับสนุนอาชีพ และการจัดสวัสดิการสังคม
๗. ส่งเสริมให้นักเรียน-นักศึกษา มีรายได้ในการประกอบอาชีพ
๘. ส่งเสริมและสนับสนุนกิจกรรมทางการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยทั่วถึง
๙. ส่งเสริมและสนับสนุนการกีฬา และนันทนาการ
๑๐. ส่งเสริมและสนับสนุนการสาธารณสุข ป้องกันโรค และมีการเฝ้าระวังโรคติดต่อ
๑๑. ส่งเสริมและอนุรักษ์ศาสนา วัฒนธรรม ประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น
๑๒. ส่งเสริมพัฒนาศักยภาพของชุมชนให้เข้มแข็งพึ่งตนเองได้ตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
๑๓. ส่งเสริมและสนับสนุนการถ่ายทอดเทคโนโลยีด้านการเกษตรเพื่อเพิ่มผลผลิตและลดต้นทุนเพื่อการเกษตร
๑๔. ส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาอาชีพ ฝึกอบรมอาชีพ เพื่อนำไปสู่เศรษฐกิจชุมชนยั่งยืน
๑๕. ส่งเสริมให้ประชาชนได้รับความเข้าใจและนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิต
๑๖. จัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน
๑๗. การป้องกันและบรรเทาภัยพิบัติทางธรรมชาติต่างๆ ในพื้นที่
๑๘. สนับสนุนการปรับปรุงภูมิทัศน์และการจัดการสิ่งแวดล้อมในชุมชนให้น่าอยู่
๑๙. พัฒนาการบริหารภายในองค์กร ตามหลักธรรมาภิบาล หลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี และเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการให้บริการประชาชน

๒๐.ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาล

๒.๕.๓ ยุทธศาสตร์

องค์การบริหารส่วนตำบลท่าไม้กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาไว้ ๕ ยุทธศาสตร์ ๑๖ แนวทาง คือ

ยุทธศาสตร์ที่ ๑ การสร้างมูลค่าเพิ่มทางการเกษตร การค้าและอุตสาหกรรม การเกษตรที่สมดุล

แนวทางที่ ๑ การบริหารและพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจ

แนวทางที่ ๒ การพัฒนา ปรับปรุงแหล่งน้ำ และทางระบายน้ำ

แนวทางที่ ๓ การส่งเสริมคุณภาพและปริมาณผลผลิตทางการเกษตร กลุ่ม และ กองทุนทางเศรษฐกิจ

แนวทางที่ ๔ การพัฒนาระบบการขนส่งและการกระจายสินค้า

ยุทธศาสตร์ที่ ๒ การพัฒนาคนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีมีคุณธรรมนำความรู้และเกิดความผาสุก

แนวทางที่ ๑ ส่งเสริม สนับสนุน พัฒนาอาชีพ และจัดสวัสดิการสังคมให้แก่ ประชาชนทุกกลุ่ม อย่างเหมาะสมและทั่วถึง

แนวทางที่ ๒ การพัฒนาการเรียนรู้ตลอดชีวิต

แนวทางที่ ๓ การพัฒนาสุขภาพทางกายและสุขภาพจิตให้สมบูรณ์

แนวทางที่ ๔ การส่งเสริมและสนับสนุน ศิลปวัฒนธรรมประเพณี ศาสนา คุณธรรม และจริยธรรม

แนวทางที่ ๕ การส่งเสริม สนับสนุนการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด

แนวทางที่ ๖ การส่งเสริม สนับสนุนด้านความมั่นคง และความปลอดภัยในชีวิต และทรัพย์สิน

ยุทธศาสตร์ที่ ๓ การสร้างความเข้มแข็งของชุมชนตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

แนวทางที่ ๑ การส่งเสริมให้ประชาชนได้รับความรู้ ความเข้าใจ และนำหลัก ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิต

แนวทางที่ ๒ การส่งเสริมสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชน

ยุทธศาสตร์ที่ ๔ การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมให้มีประสิทธิภาพ อย่างยั่งยืน

แนวทางที่ ๑ การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมให้มีประสิทธิภาพ

แนวทางที่ ๒ การป้องกันและบรรเทาภัยพิบัติทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

แนวทางที่ ๓ การส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากร ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ยุทธศาสตร์ที่ ๕ การเสริมสร้างธรรมาภิบาลและการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี

แนวทางที่ ๑ การเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติราชการและการให้บริการประชาชน

แนวทางที่ ๒ การเสริมสร้างวัฒนธรรมธรรมาภิบาลในทุกภาคส่วน และการบังคับใช้กฎหมายเพื่อความสงบเรียบร้อย

แนวทางที่ ๓ การส่งเสริมวัฒนธรรมประชาธิปไตย และกระบวนการประชาคม

แนวทางที่ ๔ การพัฒนาบุคลากรภาครัฐ

๒.๕.๔ จุดหมายเพื่อการพัฒนา

๑. ส่งเสริมการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน โดยการก่อสร้าง พัฒนา ปรับปรุง และบำรุงรักษาเส้นทางคมนาคม ทางระบายน้ำ แหล่งน้ำ ประปา ไฟฟ้า

๒. ส่งเสริมคุณภาพชีวิต โดยการส่งเสริมพัฒนาอาชีพ การศึกษา เรียนรู้ การสังคม สงเคราะห์การพัฒนาและแก้ไขปัญหาทางสังคม การส่งเสริมการดูแลสุขภาพอนามัย และการ กีฬา ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

๓. การอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยส่งเสริมเอกลักษณ์ ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น ส่งเสริมกิจการด้านศาสนา

๔. การสร้างความเข้มแข็งของชุมชนให้สามารถพึ่งตนเองได้ตามแนวทางปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียง

๕. การบำรุง รักษาทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม โดยการพัฒนาสิ่งแวดล้อม การปรับปรุง ภูมิทัศน์ ก่อสร้างพัฒนา และปรับปรุงรักษาสภาพแวดล้อม แม่น้ำ ลำคลอง

๖. การพัฒนาด้านการบริหารจัดการ โดยการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน การพัฒนาบุคลากร พัฒนาสถานที่ และอุปกรณ์ในการปฏิบัติราชการ การสนับสนุนการดำเนินการ ตามนโยบายของรัฐบาล

๒.๕.๕ โครงสร้างการบริหารงานภายในองค์การบริหารส่วนตำบลท่าไม้

๑. สำนักงานปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล ทำหน้าที่เกี่ยวกับงานบริหารทั่วไป งานธุรการ งานพิมพ์ดีด งานการเจ้าหน้าที่ งานสวัสดิการงานการประชุม งานเกี่ยวกับการตรา ข้อบังคับตำบล งานนิติกร งานพาณิชย์ งานรัฐพิธี งานประชาสัมพันธ์ งานจัดทำแผนพัฒนาตำบล งานจัดทำข้อบังคับ งานงบประมาณประจำปี งานขออนุมัติดำเนินการตามข้อบัญญัติ งานอื่นๆ ที่ เกี่ยวข้องหรือได้รับมอบหมาย ส่วนของสำนักงานปลัดฯ มีข้าราชการประจำ จำนวน ๙ คน พนักงาน จ้างตามภารกิจ จำนวน ๔ คน และพนักงานจ้างทั่วไป จำนวน ๕ คน

๒. ส่วนการคลัง ทำหน้าที่เกี่ยวกับการรับเงิน การเบิกจ่ายเงิน การฝากเงิน การ เก็บรักษาเงิน การตรวจเงิน การหักภาษีเงินได้ และการนำส่งภาษี งานเกี่ยวกับการตัดโอนเงินเดือน งานรายงานเงินคงเหลือประจำวัน งานขออนุมัติเบิกตัดปี และขอขยายเวลาเบิกจ่าย งานการจัดทำ งบ และงบแสดงฐานะทางการเงิน งบทรัพย์สิน หนี้สิน งบโครงการเงินสะสม งานการจัดทำบัญชีทุก ประเภท งานทะเบียนคุมเงินรายได้ รายได้อื่นๆ ที่เกี่ยวข้องหรือได้รับมอบหมาย ส่วนของการคลัง มี ข้าราชการประจำ จำนวน ๔ คน ลูกจ้างประจำ จำนวน ๑ คน และพนักงานจ้างตามภารกิจ จำนวน ๑ คน

๓. ส่วนโยธา ทำหน้าที่เกี่ยวกับงานสำรวจ ออกแบบ เขียนแบบถนน, สะพาน, แหล่งน้ำ ฯลฯ งานการประมาณการค่าใช้จ่ายตามโครงการ งานควบคุมอาคาร งานก่อสร้างและ

ซ่อมแซมบำรุงถนน อาคาร สะพานแหล่งน้ำ งานควบคุมการก่อสร้าง งานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือได้รับมอบหมาย ส่วนโยธามีข้าราชการประจำ จำนวน ๒ คน ลูกจ้างประจำ จำนวน ๑ คน และพนักงานจ้างตามภารกิจ จำนวน ๓ คน

๔. บทบาทการมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมทางการเมืองและการบริหาร
ประชาชนในเขตตำบลท่าไม้ บางส่วนสนใจกิจกรรมทางการเมืองและการบริหารในปัจจุบันพอสมควรจากสื่อต่างๆ เช่น โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ และข่าวสารจากองค์การบริหารส่วนตำบลท่าไม้ และมีความสนใจรวมถึงมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลท่าไม้ อย่างไรก็ตามองค์การบริหารส่วนตำบลท่าไม้ยังคงต้องการให้ประชากรภายในเขตความรับผิดชอบนั้นมีความรู้ และได้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการกับองค์การบริหารส่วนตำบลมากขึ้น โดยการประชาสัมพันธ์ และให้ข้อมูลต่าง ๆ แก่ประชาชนอย่างทั่วถึงตลอดเวลา เพื่อการพัฒนาที่ครอบคลุมถึงปัญหาและความต้องการของประชาชนมากที่สุด^{๑๐๐}

๒.๖ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒.๖.๑ งานวิจัยเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน

ผู้วิจัยได้ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของประชาชน ดังนี้

พระสมภพ กิตติสมปนโน (ชูศรี) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานการปกครองส่วนท้องถิ่น ในอำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์ ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานการปกครองส่วนท้องถิ่น : ศึกษาประชาชนในอำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์ ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมาก ในด้านสังคม/ชุมชนท้องถิ่นและด้านสาธารณะชุมชนอยู่ในระดับมาก ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นการมีส่วนร่วมในการบริหารงานการปกครองส่วนท้องถิ่น ในอำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์ จำแนกตามเพศ อายุ การศึกษา อาชีพ รายได้ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ๐.๐๑^{๑๐๑}

พระสมุห์เอนก ปุณณวุฑโฒ (แก้วดวงดี) ได้วิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการวัดของไวยาวัจกร : วัดในอำเภออินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการวัดของไวยาวัจกร : กรณีศึกษาในเขตอำเภออินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละด้าน พบว่า ด้านการปกครองและด้านการศึกษาสงเคราะห์อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนด้านการเผยแผ่ ด้านศาสนศึกษา ด้านสาธารณูปการ และด้านสาธารณสงเคราะห์อยู่ในระดับมาก ประชาชน มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการวัดของไวยาวัจกร โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัย

^{๑๐๐} สำนักงานทะเบียนราษฎร์อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์, เดือนสิงหาคม พ.ศ. ๒๕๕๘, (อัดสำเนา).

^{๑๐๑} พระสมภพ กิตติสมปนโน (ชูศรี), “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานการปกครองส่วนท้องถิ่น ในอำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๕๔.

สถิติที่ระดับ ๐.๐๑ ซึ่งตรงตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ส่วนประชาชนที่มีอายุแตกต่างกัน มีอาชีพที่แตกต่างกัน และมีระดับการศึกษาแตกต่างกัน โดยภาพรวมแล้วไม่แตกต่างกันจึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้^{๑๐๒}

สุริยา มณีโชติ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมในนโยบายแก้ไขปัญหายาเสพติด ภายใต้ยุทธศาสตร์ “พลังแผ่นดิน” ของผู้นำชุมชนในอำเภอเวียงชัย จังหวัดเชียงราย พบว่า การมีส่วนร่วมในนโยบายแก้ไขปัญหายาเสพติดภายใต้ยุทธศาสตร์ “พลังแผ่นดิน” โดยรวมผู้นำชุมชนในอำเภอเวียงชัย จังหวัดเชียงราย มีส่วนร่วมในระดับปานกลาง โดยผู้นำชุมชน มีส่วนร่วมในด้านการกรรมการดำเนินการให้เป็นไปตามกฎระเบียบของหมู่บ้านมากที่สุด รองลงมาด้านกิจกรรมบำบัดผู้เสพยาด้วยวิธีชุมชนบำบัด และกิจกรรมการป้องกันไม่ให้มีผู้เสพยาเพิ่มมากขึ้น และกิจกรรมด้านการข่าว ส่วนกิจกรรมบำบัดผู้เสพยาด้วยวิธีชุมชนบำบัด ผู้นำชุมชนมีส่วนร่วม ในนโยบายน้อยที่สุด

ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า มีเพียงเพศ และประสบการณ์ในการทำงานของผู้นำชุมชนเท่านั้นที่ทำให้การมีส่วนร่วมในนโยบายแก้ไขปัญหายาเสพติดภายใต้ยุทธศาสตร์ “พลังแผ่นดิน” แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ๐.๐๕ นอกนั้นไม่แตกต่างกันไม่ว่าจะเป็นอายุ การศึกษา และตำแหน่งหน้าที่ของผู้นำชุมชน ไม่ทำให้การมีส่วนร่วมในนโยบายแก้ไขปัญหายาเสพติดภายใต้ยุทธศาสตร์ “พลังแผ่นดิน” แตกต่างกัน ปัญหาอุปสรรคในการมีส่วนร่วมในนโยบายแก้ไขปัญหายาเสพติดภายใต้ยุทธศาสตร์ “พลังแผ่นดิน” ของผู้นำชุมชนอำเภอเวียงชัย จังหวัดเชียงราย พบว่า ผู้นำชุมชนพบปัญหาเศรษฐกิจจากสถานะเศรษฐกิจตกต่ำ ซึ่งไม่สามารถแก้ไขได้โดยทันที ส่งผลให้การมีส่วนร่วมของกลุ่มผู้นำชุมชนในนโยบายแก้ไขปัญหายาเสพติดภายใต้ยุทธศาสตร์ “พลังแผ่นดิน” ทำได้อย่างไม่เต็ม ความสามารถ สำหรับแนวทางแก้ไขปัญหาดังกล่าวในชุมชนควร จะดำเนินการตามโครงการ อันเนื่องมาจากพระราชดำริเศรษฐกิจแบบพอเพียงมาใช้เป็นแกนนำในการพัฒนาเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนเป็นการพัฒนาที่ยั่งยืน^{๑๐๓}

เชมราษฎร์ ชัมภรัตน์ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมของ สมาชิกภาพองค์การบริหารส่วนตำบล ศึกษาเฉพาะกรณี กิ่งอำเภอสว่างวีรวงศ์ จังหวัดอุบลราชธานี ผลการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร อยู่ในระดับปานกลาง มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมในระดับปานกลางและในเรื่องการมีส่วนร่วม พบว่า กลุ่มตัวอย่าง มีระดับการมีส่วนร่วมในด้านการประชุม ด้านการวางแผน ด้านการสนับสนุนส่งเสริม ด้านการดำเนินกิจการ และด้านการติดตามประเมินผลในระดับปานกลาง ปัจจัยที่ผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อม ได้แก่ ระดับการศึกษา รายได้ของสมาชิกสภา อบต. การรับรู้ข่าวสาร และความรู้ ความ

^{๑๐๒} พระสมุห์เอนก ปุณณวุฒโท (แก้วดวงดี), “การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการวัดของไวยาวัจกรกรณีศึกษา : วัดในอำเภออินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๕๕.

^{๑๐๓} สุริยา มณีโชติ, “การมีส่วนร่วมในนโยบายแก้ไขปัญหายาเสพติดภายใต้ยุทธศาสตร์ “พลังแผ่นดิน” ของผู้นำชุมชนในอำเภอเวียงชัย จังหวัดเชียงราย”, *วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่), ๒๕๕๑.

เข้าใจเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ปัจจัยด้านเพศ อายุ อาชีพ สถานภาพสมรส ไม่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลในการจัดการสิ่งแวดล้อม^{๑๐๔}

ทวีป คงเทียน ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลเป็ริง อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต ผลการวิจัยพบว่า ภาพรวมมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมากทุกด้าน ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ลำดับที่ ๑ รองลงมา คือ ด้านการมีส่วนร่วมติดตามผลการดำเนินงาน ด้านการมีส่วนร่วมในการกำหนดปัญหาและการวางแผน และด้านการมีส่วนร่วมค้นหาปัญหา ตามลำดับ^{๑๐๕}

จิรภัทร ครุฑทะยาน, พ.ต.ท. ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของอาสาสมัครตำรวจบ้านในการป้องกันปัญหายาเสพติด พบว่า การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดจันทบุรี ในภาพรวม อยู่ในระดับปานกลางลำดับการมีส่วนร่วมจากมากไปน้อย คือ ด้านการกำหนดนโยบาย ด้านการดำเนินงาน ด้านการวางแผน ด้านการติดตามประเมินผล และด้านการสนับสนุนการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตอำเภอกอนสวรรค์ จังหวัดชัยภูมิ^{๑๐๖}

ชัชนาถ อุ้นแก้ว ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการศึกษาขององค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งสะโตก อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่าระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการศึกษาขององค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งสะโตกอยู่ในระดับน้อย คิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งเสริมให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาขององค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งสะโตกได้แก่ การจัดการศึกษาให้เด็กนักเรียนในหมู่บ้าน มีนโยบายด้านการจัดการศึกษาที่ชัดเจน จัดสวัสดิการและให้ทุนการศึกษาแก่เด็กนักเรียนที่ยากจน การไม่เก็บค่าใช้จ่ายในการศึกษาเล่าเรียนและมีความพร้อมด้านงบประมาณในการจัดการศึกษา^{๑๐๗}

เกรียงศักดิ์ คงทับทิม, ร.ต.ท. ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนในการป้องกันปัญหายาเสพติดในเขตพื้นที่รับผิดชอบของสถานีตำรวจภูธรตำบลกระต๊อบ อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม พบว่า ในการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนในการป้องกันปัญหายาเสพติดของผู้นำชุมชนได้แก่ ให้เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพและเที่ยงธรรม ให้ตำรวจเข้ามาสอดส่องดูแลในหมู่บ้านโดยเฉพาะช่วงเวลากลางคืน มีบทลงโทษแก่ผู้กระทำความผิดอย่างจริงจังควรติดตามความ

^{๑๐๔} เชมราฐ ชัมภรัตน์, “การมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ศึกษาเฉพาะกรณี กิ่งอำเภอสว่างวีรวงศ์ จังหวัดอุบลราชธานี”, *วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยขอนแก่น), ๒๕๔๖.

^{๑๐๕} ทวีป คงเทียน, “การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลเป็ริง อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ”, *วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต), ๒๕๔๘.

^{๑๐๖} จิรภัทร ครุฑทะยาน, พ.ต.ท., “การมีส่วนร่วมของอาสาสมัครตำรวจบ้านในการป้องกันปัญหายาเสพติด ในเขตอำเภอกอนสวรรค์ จังหวัดชัยภูมิ”, *วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ), ๒๕๕๓.

^{๑๐๗} ชัชนาถ อุ้นแก้ว, “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการศึกษาขององค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งสะโตก อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่”, *การศึกษานิพนธ์วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยขอนแก่น), ๒๕๕๐.

ประเพณีของวัยรุ่นและควรให้ผู้ปกครองดูแลเอาใจใส่บุตรหลานให้มากขึ้นรัฐบาลควรจัดสรรงบประมาณสนับสนุนการแก้ไขปัญหายาเสพติดให้มากขึ้น ปรับปรุงจัดระเบียบสถานที่ที่สื่อให้รู้ว่าเป็นแหล่งมั่วสุมของวัยรุ่น ให้เจ้าหน้าที่มีส่วนร่วมทำกิจกรรมกับชาวบ้านเพื่อความสัมพันธ์ที่ดียิ่งขึ้น และควรให้เยาวชนได้ใกล้ชิดกับวัดโดยศึกษารวมทั้งตั้งแต่เด็ก^{๑๐๘}

สถิติ สังข์ประไพ, พ.ต.ท. ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง บทบาทและการมีส่วนร่วมของผู้ประกอบการที่มีต่อการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานประกอบการประเภทที่พักอาศัยเชิงพาณิชย์ ในเขตอำเภออุทัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า ผู้ประกอบการส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อายุ ๓๖-๕๐ ปี มีตำแหน่งเป็นผู้ดูแล/เจ้าหน้าที่ที่พักอาศัยเชิงพาณิชย์ มีระยะเวลาทำงาน ๖ - ๑๐ ปี สถานประกอบการมีอายุ ๖ - ๑๐ ปี ผู้พักอาศัยส่วนใหญ่เป็นพนักงานบริษัท และเป็นสถานประกอบการประเภทหอพักผู้ประกอบการส่วนใหญ่ มีบทบาทและมีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ในเรื่องการแจ้งเบาะแส การให้ข้อมูลข่าวสาร และการรับทราบข่าวสารในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดของภาครัฐ ผู้ประกอบการมีความคิดเห็นที่มีต่อการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานประกอบการ โดยรวมเห็นด้วยอยู่ในระดับมาก และผู้ประกอบการที่มีระยะเวลาทำงานมีความคิดเห็นต่อการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานประกอบการ โดยรวมแตกต่างกันสถานประกอบการที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นที่มีต่อการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานประกอบการประเภทที่พักอาศัยเชิงพาณิชย์เกี่ยวกับการขออนุญาตตามพระราชบัญญัติหอพักและอาคารชุดแตกต่างกัน^{๑๐๙}

ทิพย์พันธุ์ สังข์เรือง ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการดำเนินงานโครงการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด: กรณีศึกษาเทศบาลตำบลแม่มิม อำเภอแม่มิม จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ปัจจัยด้านบุคคลและเศรษฐกิจนั้นคือ อาชีพ ระดับการศึกษา และระดับรายได้ของประชาชน มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชากรในเขตเทศบาลตำบลแม่มิม ต่อการดำเนินโครงการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของเทศบาลตำบลแม่มิมมาก เนื่องจากพบว่าประชากรที่มีระดับการศึกษาที่ต่ำกว่าระดับอนุปริญญา ส่วนใหญ่มีอาชีพรับจ้างทั่วไป เป็นเกษตรกร ประกอบธุรกิจส่วนตัว หรือเป็นพนักงานระดับล่างของบริษัทเอกชนซึ่งมีรายได้น้อย ทำให้ประชาชนกลุ่มนี้ใช้เวลาเข้ามามีส่วนร่วมในโครงการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของเทศบาลตำบลแม่มิมน้อยมาก เนื่องจากเวลาส่วนใหญ่ของประชากรกลุ่มดังกล่าวได้ถูกนำไปทำงานเพื่อหารายได้ในการจุนเจือตนเองและครอบครัวมากกว่า เพราะช่วงเวลาที่มีการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับโครงการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ไม่ว่าจะเป็นการประชุม อบรมตลอดจนการรณรงค์ต่าง ๆ ในชุมชนเป็นช่วงเวลา

^{๑๐๘} เกรียงศักดิ์ คงทับทิม ร.ต.ท., “การมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนในการป้องกันปัญหายาเสพติดในเขตพื้นที่รับผิดชอบของสถานีตำรวจภูธรตำบลกระต๊อบ อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม”, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา (บัณฑิตวิทยาลัย : สถาบันราชภัฏนครปฐม), ๒๕๔๖.

^{๑๐๙} สถิติ สังข์ประไพ, “บทบาทและการมีส่วนร่วมของผู้ประกอบการที่มีต่อการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานประกอบการประเภทที่พักอาศัยเชิงพาณิชย์ ในเขตอำเภออุทัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา”, การค้นคว้าอิสระการบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา), ๒๕๕๓.

ประชาชนกลุ่มนี้ต้องทำงาน ทำให้ไม่สามารถเข้าร่วมกิจกรรมกับเทศบาลตำบลแม่มิได้ จึงเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้^{๑๑๐}

จินตนา กัลยาณพันธ์ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล : กรณี ศึกษาเฉพาะองค์การบริหารส่วนตำบลหนองรี อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองรี อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนเพศและอายุ ที่แตกต่างกัน ทำให้ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนอาชีพระดับการศึกษาและรายได้ที่แตกต่างกัน ทำให้ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการบริหาร งานขององค์การบริหารส่วนตำบลแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕^{๑๑๑}

ภัชรินทร์ กอบตระกูล ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานขององค์การส่วนตำบลกรณีศึกษาในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลเกาะเปริด อำเภอแหลมสิงห์ จังหวัดจันทบุรี ผลการวิจัย พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานขององค์การส่วนตำบลกรณีศึกษาในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลเกาะเปริด อำเภอแหลมสิงห์จังหวัดจันทบุรี อยู่ในระดับปานกลาง การเปรียบเทียบความแตกต่างข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับลักษณะบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับ การศึกษา อาชีพ รายได้ ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในตำบล และข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับองค์การบริหารส่วนตำบล ได้แก่ การรับรู้ข่าวสาร ความรู้ความเข้าใจที่เกี่ยวข้องกับเรื่ององค์การบริหารส่วนตำบล และประโยชน์ที่ได้รับจากองค์การบริหารส่วนตำบล มีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมในการบริหารงานขององค์การส่วนตำบล ในส่วนของแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานนั้น ควรให้มีการประชาสัมพันธ์ ข้อมูลด้านต่าง ๆ อย่างทั่วถึง สม่่าเสมอ จัดทำโครงการ อบต. พบประชาชน เพื่อรับฟังข้อเสนอแนะ ข้อเรียกร้อง และเชิญชวนให้ประชาชนเข้ารับฟังการประชุมสาธารณะถึงเข้ามาตรวจสอบการบริหารงาน ขององค์การบริหารส่วนตำบล เพื่อความน่าเชื่อถือและความโปร่งใสรวมทั้งให้การปลูกฝัง และการส่งเสริมให้เด็กและเยาวชน ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบล โดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับการส่งเสริมประชาธิปไตย^{๑๑๒}

ปัทมา ปานเนตรแก้ว ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชน ต่อการบริหารพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลสวนหลวง อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม

^{๑๑๐} ธีรพันธุ์ สังข์เรือง, “การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการดำเนินงานโครงการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด : กรณีศึกษาเทศบาลตำบลแม่มิ อำเภอแม่มิ จังหวัดเชียงใหม่”, **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิตสาขาวิชาเศรษฐศาสตร์การเมือง**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่), ๒๕๔๙.

^{๑๑๑} จินตนา กัลยาณพันธ์ , “การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล : กรณีศึกษาเฉพาะองค์การบริหารส่วนตำบลหนองรี อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี”, **วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตชลบุรี), ๒๕๔๙.

^{๑๑๒} ภัชรินทร์ กอบตระกูล, “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานขององค์การส่วนตำบลกรณีศึกษาในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลเกาะเปริด อำเภอแหลมสิงห์ จังหวัดจันทบุรี”, **วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต**, (วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น), ๒๕๕๐.

ผลการศึกษาพบว่า ๑) การมีส่วนร่วมในการบริหารพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบล ด้านการร่วมประชุม การพิจารณาโครงการ การดำเนินงาน อยู่ในระดับปานกลาง และการมีส่วนร่วมในด้านการตัดสินใจและการประเมินผล อยู่ในระดับน้อย แต่ในภาพรวม พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีส่วนร่วมอยู่ในระดับกลาง ๒) ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานพัฒนาท้องถิ่น ขององค์การบริหารส่วนตำบลสวนหลวง พบว่า ด้านความสนใจงานพัฒนาท้องถิ่น ระดับความถี่ในการติดต่อกับเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลและการบริการสาธารณประโยชน์ ที่ประชาชนจะได้รับเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วม ๓) ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัย คือองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องพัฒนากลไกและกระบวนการในการมีส่วนร่วมตัดสินใจของประชาชนในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล ต้องส่งเสริมให้ชุมชนได้มีจิตสำนึก ในการพัฒนาท้องถิ่นที่อาศัยอยู่ ให้เป็นชุมชนที่เข้มแข็งสามารถร่วมกันคิด พัฒนาชุมชนของตนเองให้ดีขึ้นทำให้เกิดธรรมาภิบาล (Good Governance) ในชุมชน^{๑๑๓}

พานิธิ เรียงทอง และคณะ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลบางเตย อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม พบว่า ในการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลบางเตยอยู่ในระดับปานกลางเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อยได้ ดังนี้ ด้านการดำเนินงานตามแผนพัฒนา ด้านการเสนอปัญหา และร่วมตัดสินใจในการจัดทำแผนพัฒนา ด้านของการควบคุมติดตามและประเมินผล ผลทดสอบสมมติฐาน พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพรายได้และระยะเวลาในการอยู่อาศัย และความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชน ต่อการพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลบางเตย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ ส่วนระยะเวลาในการอยู่อาศัยไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชน ต่อการพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลบางเตยทั้งนี้ จำเป็นต้องส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในทุก ๆ ขั้นตอนของการพัฒนาให้มากขึ้น ตั้งแต่ขั้นตอนการเสนอปัญหา และการร่วมตัดสินใจในการจัดทำแผนพัฒนา ขั้นตอนการดำเนินงานตามแผนพัฒนาและขั้นตอนควบคุม ติดตามและประเมินผล เพื่อให้ตำบลบางเตยมีการพัฒนาที่ดีขึ้นและเป็นการพัฒนาที่ตอบสนองตามความต้องการของประชาชนในทุกภาคส่วน^{๑๑๔}

จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องผู้วิจัยได้นำมาผนวกเข้ากับนโยบายของรัฐบาล ที่ให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการรับผิดชอบชุมชนของตนด้วยตนเอง เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาดังกล่าว ของชุมชน โดยเน้นที่ผู้นำชุมชนเป็นแกนนำ ในรูปของการจัดกิจกรรมต่างๆ ดังที่ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษา การมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชน อันประกอบด้วย ๑) ด้านการวางแผน ๒) ด้านการบริหารงบประมาณ ๓) ด้านการดำเนินการ ๔) ด้านการติดตามและประเมินผล

^{๑๑๓}ปติดา ปานเนตรแก้ว, “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบล : ศึกษาเฉพาะกรณี องค์การบริหารส่วนตำบลสวนหลวง อำเภอสามพราณ จังหวัดสมุทรสงคราม”, **วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต**, (วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น), ๒๕๕๐.

^{๑๑๔}พานิธิ เรียงทอง และคณะ, “การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลบางเตย อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม”, **วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต**, (สาขาวิชานโยบายสาธารณะ : มหาวิทยาลัยนเรศวร), ๒๕๕๒.

ตารางที่ ๒.๑๓ งานวิจัยเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน

นักวิจัย	สิ่งที่ค้นพบ
พระสมภพ กิตติสมปนโน (ชูศรี), (๒๕๕๔).	ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานการปกครองส่วนท้องถิ่น : ศึกษาประชาชนในอำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์ ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง
พระสมุห์เอนก ปุณณวุฑฺโฒ (แก้วดวงดี), (๒๕๕๕).	ประชาชนมีความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการวัดของไวยาวัจกร : กรณีศึกษาในเขตอำเภอมโนรมบุรี จังหวัดสิงห์บุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละด้าน พบว่า ด้านการปกครองและด้านการศึกษาสงเคราะห์อยู่ในระดับปานกลาง
สุริยา มณีโชติ, (๒๕๕๑).	การมีส่วนร่วมในนโยบายแก้ไขปัญหายาเสพติดภายใต้ยุทธศาสตร์ “พลังแผ่นดิน” โดยรวมผู้นำชุมชนในอำเภอเวียงชัย จังหวัดเชียงราย มีส่วนร่วมในระดับปานกลาง โดยผู้นำชุมชน มีส่วนร่วมในด้านกิจกรรมการดำเนินการให้เป็นไปตามกฎระเบียบของหมู่บ้านมากที่สุด รองลงมาด้านกิจกรรมบำบัดผู้เสพติดด้วยวิธีชุมชนบำบัด และกิจกรรมการป้องกันไม่ให้มีผู้เสพติดเพิ่มมากขึ้น และกิจกรรมด้านการข่าว ส่วนกิจกรรมบำบัดผู้เสพติดด้วยวิธีชุมชนบำบัด ผู้นำชุมชนมีส่วนร่วม ในนโยบายน้อยที่สุด
ทวีป คงเทียน, (๒๕๔๘).	ภาพรวมมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมากทุกด้าน ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ลำดับที่ ๑ รองลงมา คือ ด้านการมีส่วนร่วมติดตามผลการดำเนินงาน ด้านการมีส่วนร่วมในการกำหนดปัญหาและการวางแผน และด้านการมีส่วนร่วมค้นหาปัญหา ตามลำดับ

ตารางที่ ๒.๑๓ (ต่อ)

นักวิจัย	สิ่งที่ค้นพบ
จิรภัทร ครุฑทะยาน ,พ.ต.ท., (๒๕๕๓).	การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดจันทบุรี ในภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง ลำดับการมีส่วนร่วมจากมากไปน้อย คือ ด้านการกำหนดนโยบาย ด้านการดำเนินงาน ด้านการวางแผน ด้านการติดตามประเมินผล และด้านการสนับสนุนการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตอำเภอคอนสวรรค์ จังหวัดชัยภูมิ
เขมราษฎร์ ชัมภรัตน์, (๒๕๕๖).	กลุ่มตัวอย่างมีการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร อยู่ในระดับปานกลาง มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมในระดับปานกลางและในเรื่องการมีส่วนร่วม
ชัยนาถ อุ่นแก้ว, (๒๕๕๐).	การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการศึกษาขององค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งสะโตก อยู่ในระดับน้อย ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งเสริมให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาขององค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งสะโตก ได้แก่ การจัดการศึกษาให้เด็กนักเรียนใกล้บ้าน มีนโยบายด้านการจัดการศึกษาที่ชัดเจนจัดสวัสดิการและให้ทุนการศึกษาแก่เด็กนักเรียนที่ยากจน การไม่เก็บค่าใช้จ่ายในการศึกษาเล่าเรียน และมีความพร้อมด้านงบประมาณในการจัดการศึกษา

ตารางที่ ๒.๑๓ (ต่อ)

นักวิจัย	สิ่งที่ค้นพบ
เกรียงศักดิ์ คงทับทิม ร.ต.ท., (๒๕๔๖).	ในการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนในการป้องกันปัญหาเสพติดของผู้นำชุมชนได้แก่ ให้เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพและเที่ยงธรรม ให้ตำรวจเข้ามาสอดส่องดูแลในหมู่บ้าน โดยเฉพาะช่วงเวลากลางคืน มีบทลงโทษแก่ผู้กระทำความผิดอย่างจริงจังควรติดตามความประพฤติของวัยรุ่นและควรให้ผู้ปกครองดูแลเอาใจใส่บุตรหลานให้มากขึ้นรัฐบาลควรจัดสรรงบประมาณสนับสนุนการแก้ไขปัญหาเสพติดให้มากขึ้น ปรับปรุงจัดระเบียบสถานที่ที่สื่อให้รู้ว่าเป็นแหล่งมั่วสุมของวัยรุ่น ให้เจ้าหน้าที่มีส่วนร่วมทำกิจกรรมกับชาวบ้านเพื่อความสัมพันธ์ที่ดียิ่งขึ้น และควรให้เยาวชนได้ใกล้ชิดกับวัดโดยศึกษาธรรมบ้างตั้งแต่เด็ก
สถิตย์ สังข์ประไพ, (๒๕๕๓).	การแจ้งเบาะแส การให้ข้อมูลข่าวสาร และการรับทราบข่าวสารในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดของภาครัฐ ผู้ประกอบการมีความคิดเห็นที่มีต่อการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานประกอบการ โดยรวมเห็นด้วยอยู่ในระดับมาก และผู้ประกอบการที่มีระยะเวลาทำงานมีความคิดเห็นต่อการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานประกอบการ โดยรวมแตกต่างกันสถานประกอบการที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นที่มีต่อการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานประกอบการประเภทที่พักอาศัยเชิงพาณิชย์เกี่ยวกับการขออนุญาตตามพระราชบัญญัติหอพักและอาคารชุดแตกต่างกัน

ตารางที่ ๒.๑๓ (ต่อ)

นักวิจัย	สิ่งที่ค้นพบ
พีรพันธุ์ สังข์เรือง, (๒๕๔๙).	ทำให้ประชาชนกลุ่มนี้มีเวลาเข้ามามีส่วนร่วมในโครงการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของเทศบาลตำบลแมริม้อยมาก เนื่องจากเวลาส่วนใหญ่ของประชากรกลุ่มดังกล่าวได้ถูกนำไปทำงานเพื่อหารายได้ในการจุนเจือตนเองและครอบครัวมากกว่า เพราะช่วงเวลาที่มีการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับโครงการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ไม่ว่าจะเป็นการประชุม อบรมตลอดจนการรณรงค์ต่าง ๆ ในชุมชนเป็นช่วงเวลาที่ประชาชนกลุ่มนี้ต้องทำงาน ทำให้ไม่สามารถเข้าร่วมกิจกรรมกับเทศบาลตำบลแมริมได้ จึงเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้
ภัชรินทร์ กอบตระกุล, (๒๕๕๐).	การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานขององค์การส่วนตำบลกรณีศึกษาในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลเกาะเปริด อำเภอแหลมสิงห์ จังหวัดจันทบุรี อยู่ในระดับปานกลาง
ปติดา ปานเนตรแก้ว, (๒๕๕๐).	การมีส่วนร่วมในการบริหารพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบล ด้านการร่วมประชุม การพิจารณาโครงการ การดำเนินงาน อยู่ในระดับปานกลาง
พาณี เรียงทอง และคณะ, (๒๕๕๒).	ในการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลบางเตยอยู่ในระดับปานกลางเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อยได้ ดังนี้ ด้านการดำเนินงานตามแผนพัฒนา ด้านการเสนอปัญหา และร่วมตัดสินใจในการจัดทำแผนพัฒนา ด้านของการควบคุมติดตามและประเมินผล

๒.๖.๒ งานวิจัยเกี่ยวกับการบริหารงาน

จากการตรวจสอบงานวิจัยที่เกี่ยวข้องปรากฏว่า มีผู้ศึกษาเกี่ยวกับการบริหารไว้หลายท่าน ดังนี้

พระครูนนทวิวัฒน์ วีรธมโม ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การบริหารงานเทศบาลตำบลตามหลักสาราณียธรรม ๖ :กรณีศึกษาเทศบาลตำบลปลายบาง อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี ผลการวิจัยพบว่า เทศบาลตำบลปลายบางได้บริหารงานตามหลักสาราณียธรรมทั้ง ๖ ด้าน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งมีค่าเฉลี่ย ๓.๖๑ เมื่อพิจารณารายละเอียดแต่ละด้านพบว่า มีการบริหารงานตามหลักสาราณียธรรม ๖ อยู่ในระดับมากทุกด้าน

การเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับการบริหารงานเทศบาลตำบลตามหลักสาราณียธรรม ๖ : กรณีศึกษาเทศบาลตำบลปลายบาง อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ประชาชนในเขตเทศบาลตำบลปลายบาง มีความคิดเห็นแตกต่างกันตามเพศ และอายุ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนประชาชนที่มีระดับการศึกษา และอาชีพต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานเทศบาลตำบลตามหลักสาราณียธรรม ๖ ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

แนวทางการนำหลักสาราณียธรรม ๖ ไปประยุกต์ใช้สำหรับการบริหารงานเทศบาลตำบลปลายบาง อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี ได้แก่ ด้านเมตตาการุณยธรรม เจ้าหน้าที่ไม่ควรเลือกปฏิบัติในการให้บริการแก่ผู้มาใช้บริการ ควรให้บริการตามลำดับในการมาใช้บริการ เพื่อความเป็นธรรมแก่ผู้รับบริการ ด้านเมตตาจริยธรรม เจ้าหน้าที่กล่าววาจาสุภาพต่อผู้มาใช้บริการด้านเมตตาโมกกรรม เจ้าหน้าที่ต้องยึดถือผลประโยชน์ส่วนรวมมาก่อนประโยชน์ส่วนตน ให้เกียรติประชาชนที่มาติดต่อ และต้อนรับด้วยไมตรีจิตที่ยิ้มแย้มแจ่มใส ด้านสาธารณโภคี เจ้าหน้าที่ต้องมีความซื่อสัตย์ ไม่เห็นแก่สินจ้างรางวัล บริการด้วยความเต็มใจ และมีความรับผิดชอบด้านสิ่งแวดล้อม ควรมีความซื่อสัตย์ สุจริต ไม่เห็นแก่พวกพ้องสำคัญกว่าประเทศ หรือเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตนมากกว่าประโยชน์ส่วนรวม ด้านทักขิวิญญูตา ยอมรับฟังความคิดเห็นของประชาชน และนำมาแก้ไขปรับปรุงตามสภาพจริง^{๑๑๕}

พระวิฑูรย์ ฐานเมธี (บุญพร้อม) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาความคิดเห็นของประชาชนต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดหนองบัวลำภู ผลการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นของประชาชนต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดหนองบัวลำภู ทั้ง ๖ ด้าน พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน การเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดหนองบัวลำภู โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลพบว่า ประชาชนที่มีเพศ สถานภาพสมรส และอาชีพที่ต่างกัน มีความคิดเห็นของประชาชนต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดหนองบัวลำภู โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนประชาชนที่มีอายุ และการศึกษา ที่ต่างกัน มีความคิดเห็นของประชาชนต่อการบริหาร

^{๑๑๕} พระครูนนทวิวัฒน์ วีรธมโม, “การบริหารงานเทศบาลตำบลตามหลักสาราณียธรรม ๖ : กรณีศึกษาเทศบาลตำบลปลายบาง อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี,” วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๕๓.

กิจกรรมสงฆ์ในจังหวัดหนองบัวลำภู โดยภาพรวมแตกต่างกัน จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .๐๕^{๑๖}

ธิดารัตน์ ศิละวรรณโณ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ความคิดเห็นของพนักงานส่วนตำบลต่อการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลตามหลักสังคหวัตถุ ๔ กรณีศึกษาอำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน ผลการวิจัยพบว่า

๑. พนักงานส่วนบุคคลมีความคิดเห็นว่าองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน มีการบริหารงานตามหลักสังคหวัตถุ ๔ โดยรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๕๘) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า พนักงานส่วนตำบลมีความคิดเห็นต่อการบริหารงานตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ในด้านทาน ด้านปิยวาจา ด้านอัตถจริยา และด้านสมานัตตตา อยู่ในระดับมากทุกด้าน (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๖๓, ๓.๕๙, ๓.๕๖, ๓.๕๕ ตามลำดับ)

๒. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของพนักงานส่วนตำบลต่อการบริหารงานองค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน ตามหลักสังคหวัตถุ ๔ จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล พบว่า พนักงานส่วนตำบลที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารตามหลักสังคหวัตถุ ๔ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ ส่วนพนักงานส่วนตำบลที่มีเพศ ระดับการศึกษา และประสบการณ์การทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย

๓. ข้อเสนอแนะต่อการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลส่วนใหญ่เห็นว่าควรส่งเสริมให้มีการปลูกจิตสำนึกในการแบ่งปัน ช่วยเหลือกัน เพื่อให้เกิดการร่วมมือกันทำงานที่ดีขึ้น และพนักงานส่วนตำบลควรปฏิบัติหน้าที่อย่างเต็มกำลังความสามารถ โดยคำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลัก ให้ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ การพูดจาหักทลายกันด้วยความสุภาพอ่อนหวาน และหลีกเลี่ยงคำพูดที่ทำให้เกิดความขัดแย้งและทำร้ายกัน มีความสามัคคี ให้ความช่วยเหลือเพื่อนร่วมงานอย่างเต็มกำลังความสามารถ ควรมีความกระตือรือร้นที่จะช่วยเหลือผู้อื่นและสังคม ปฏิบัติกับทุกคนด้วยความเสมอภาค ไม่เลือกปฏิบัติ ในการตัดสินใจต้องเป็นไปด้วยความบริสุทธิ์ ยุติธรรมตามเหตุและผล ไม่ใช้อารมณ์ส่วนตัวมาเกี่ยวข้อง มีหลักเกณฑ์ที่เป็นมาตรฐานในการพิจารณาเลื่อนขั้นและลงโทษอย่างชัดเจนสามารถตรวจสอบได้ และผู้บริหารควรใช้หลักธรรมทางพุทธศาสนามาช่วยในการบริหารงานภายในองค์กรให้มากขึ้นเพื่อให้องค์การบริหารส่วนตำบลเป็นองค์กรที่มีคุณภาพสามารถช่วยเหลือประชาชนได้อย่างแท้จริง^{๑๗}

ภาณุพล ภูเขา ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ทศพิธราชธรรมกับการบริหารงานองค์การบริหารส่วนตำบล : ศึกษาเฉพาะกรณีองค์การบริหารส่วนตำบลบางเพรียง อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ ผลการวิจัยพบว่าประชาชนที่อาศัยอยู่ในตำบลบางเพรียง อำเภอบางบ่อ จังหวัด

^{๑๖} พระวิฑูรย์ ฐานเมธี (บุญพร้อม), “การศึกษาความคิดเห็นของประชาชนต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดหนองบัวลำภู,” **วิทยานิพนธ์พุทธศาสนมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๕๓.

^{๑๗} ธิดารัตน์ ศิละวรรณโณ, “ความคิดเห็นของพนักงานส่วนตำบลต่อการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลตามหลักสังคหวัตถุ ๔ กรณีศึกษา : อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน,” **วิทยานิพนธ์พุทธศาสนมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๕๓.

สมุทรปราการ ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง มีความคิดเห็นว่า ทศพิธราชธรรมกับการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล บางเพรียง อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาในแต่ละด้านพบว่า อยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน

การเปรียบเทียบทศพิธราชธรรมกับการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล บางเพรียง อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ประชาชนที่มีเพศ อายุ อาชีพต่างกัน มีทศพิธราชธรรมกับการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลบางเพรียง อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ โดยรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนประชาชนที่มีระดับการศึกษา ที่ต่างกัน มีทศพิธราชธรรมกับการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลบางเพรียง อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ โดยภาพรวม แตกต่างกัน จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .๐๕

ปัญหาเกี่ยวกับทศพิธราชธรรมกับการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล บางเพรียงอำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ พบว่า การให้การช่วยเหลือไม่ทั่วถึง ไม่เท่าเทียมกัน คณะกรรมการบริหารส่วนตำบล ส่งเสริมด้านการศึกษายังไม่เพียงพอ เด็กและเยาวชนในหมู่บ้านไม่มีอุปกรณ์กีฬา ขาดการสนับสนุนสตรี และเด็กในหมู่บ้าน การบริการไม่รวดเร็ว เพราะผู้ไปติดต่อไม่รู้วิธีดำเนินการ ไม่สนใจชาวบ้าน ขาดคนที่จะมาทำงานเพื่อชาวบ้าน และหมู่บ้านจริง ๆ เข้าไม่ถึง ปัญหาใช้งบประมาณไม่ตรงกับความต้องการของชาวบ้านอย่างแท้จริง ขาดบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถการทำงานไม่ต่อเนื่อง ขาดการสานต่อ ลำช้า ส่วนข้อเสนอแนะเกี่ยวกับทศพิธราชธรรมกับการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลบางเพรียง อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ พบว่า ควรที่จะช่วยให้ทั่วถึงและเท่าเทียมกันส่งเสริมด้านการศึกษาให้เพียงพอและทั่วถึง สนับสนุนอุปกรณ์กีฬาประจำหมู่บ้านเพื่อเด็กจะได้ใช้ออกกำลังกาย หากิจกรรมให้เด็กๆ ทำเพื่อจะได้ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ห่างไกลจากยาเสพติด รวมถึงสนับสนุนให้สตรีและเด็กมีงานทำหรืออาชีพเสริม ควรจัดระเบียบการดำเนินการให้เป็นระเบียบและให้คำแนะนำแก่ประชาชนในตำบลให้มากขึ้นเพื่อความสะดวกแก่ทุก ๆ ฝ่าย อยากให้คลุกคลีกับชาวบ้านควรเลือกคนที่ทำงานเพื่อชาวบ้านและหมู่บ้านจริง ๆ ควรเข้าไปรับรู้ปัญหาจริงๆ จากชาวบ้านเสียก่อนแล้วค่อยใช้งบประมาณนั้นให้ตรงตามความเป็นจริง คัดเลือกบุคคลที่มีความรู้ความสามารถเข้ามาทำงานเพื่อให้งานมีประสิทธิภาพ ปฏิบัติต่อบุคคลทุก ๆ คนอย่างเท่าเทียมกัน ทำงานให้ต่อเนื่อง และควรสานต่องานเพื่อให้เสร็จสิ้นลุล่วงได้อย่างรวดเร็วไม่ค้างค้ำ และเลือกคนที่ไม่เห็นแก่พวกพ้อง เห็นแก่ญาติมิตรไม่เห็นแก่หน้าใคร เข้ามาทำงาน^{๑๑๘}

พระครูใบฎีกาสุนันท์ สุวิชาโน ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการการศึกษาตามแนววิถีพุทธ : กรณีศึกษาโรงเรียนวัดชนนิมิตร อำเภพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ ผลการวิจัยพบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย เป็นผู้ปกครอง มีอายุระหว่าง ๓๖-๔๕ ปี มีการศึกษาระดับปริญญาตรี มีอาชีพเป็นข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ มีรายได้ต่อ

^{๑๑๘} ภาณุพล ภูษา, “ทศพิธราชธรรมกับการบริหารงานองค์การบริหารส่วนตำบล ศึกษาเฉพาะกรณี : องค์การบริหารส่วนตำบลบางเพรียง อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ,” วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๕๓.

เดือนระหว่าง ๕,๐๐๑ - ๑๐,๐๐๐ บาท และระดับชั้นที่บุตรหลานเรียนคือระดับประถมศึกษาปีที่ ๖ ความคิดเห็นของครูและผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อการบริหารจัดการศึกษาตามแนววิถีพุทธของโรงเรียนวัดชนินมิตร คือ ด้านวิชาการ ด้านบุคลากร ด้านกิจการนักเรียน ด้านธุรการ การเงินและพัสดุ ด้านอาคารสถานที่ ด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน และด้านจริยธรรมคุณธรรมพบว่า ครู และผู้ปกครองนักเรียนมีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการศึกษาตามแนววิถีพุทธของโรงเรียนวัดชนินมิตร โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน^{๑๑๙}

จากการศึกษาสรุปได้ว่า แนวคิดเกี่ยวกับการบริหาร เป็นแนวคิดที่เกี่ยวกับศาสตร์และศิลปะในการทำงานให้สำเร็จโดยใช้คนอื่น หรือทักษะการบริหารจัดการ ที่ผู้บริหารจะใช้ในการตัดสินใจเพื่อค้นหาวิธีที่ดีที่สุดในการดำเนินกิจกรรมและนำพาองค์กรไปสู่เป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ การบริหารจัดการมีองค์ประกอบและหลักการการดำเนินงานมากมาย ซึ่งเป็นหน้าที่สำคัญที่ผู้บริหารจำเป็นต้องทราบและนำมาใช้ประกอบในการตัดสินใจการดำเนินงานในองค์กรของตน เพื่อให้เกิดความเหมาะสมและประโยชน์สูงสุดกับทรัพยากรที่มีอยู่

ตารางที่ ๒.๑๔ งานวิจัยเกี่ยวกับการบริหารงาน

นักวิจัย	สิ่งที่ค้นพบ
พระครูนนทวิวัฒน์ วีระมโน, (๒๕๕๓).	เทศบาลตำบลปลายบางได้บริหารงานตามหลักสารณียธรรมทั้ง ๖ ด้าน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งมีค่าเฉลี่ย ๓.๖๑ เมื่อพิจารณารายละเอียดแต่ละด้านพบว่า มีการบริหารงานตามหลักสารณียธรรม ๖ อยู่ในระดับมากทุกด้าน ประชาชนในเขตเทศบาลตำบลปลายบางมีความคิดเห็นแตกต่างกันตามเพศ และอายุ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนประชาชนที่มีระดับการศึกษา และอาชีพต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานเทศบาลตำบลตามหลักสารณียธรรม ๖ ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้
พระวิฑูรย์ ฐานเมธี (บุญพร้อม), (๒๕๕๓).	ความคิดเห็นของประชาชนต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดหนองบัวลำภู ทั้ง ๖ ด้าน พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน

^{๑๑๙} พระครูใบฎีกาสุนันท์ สุวิทาโน, “ความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการการศึกษาตามแนววิถีพุทธ :กรณีศึกษาโรงเรียนวัดชนินมิตร อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ,” วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๕๓.

ตารางที่ ๒.๑๔ (ต่อ)

นักวิจัย	สิ่งที่ค้นพบ
จิตารัตน์ ศิละวรรณโณ, (๒๕๕๓).	พนักงานส่วนบุคคลมีความคิดเห็นว่าการบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอแม่ สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอนมีการบริหารงานตามหลัก สังกะหัตถ์ ๔ โดยรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย เท่ากับ ๓.๕๘) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า พนักงานส่วนตำบลมีความคิดเห็นต่อการบริหารงานตามหลักสังกะหัตถ์ ๔ ในด้าน ทาน ด้าน ปิยวาจา ด้านอัตถจริยา และด้านสมานัตตตา อยู่ ในระดับมากทุกด้าน (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๖๓, ๓.๕๙, ๓.๕๖, ๓.๕๕ ตามลำดับ)
ภาณุพล ภูเขา, (๒๕๕๓).	ประชาชนที่อาศัยอยู่ในตำบลบางเพรียง อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ ที่เป็นกลุ่ม ตัวอย่าง มีความคิดเห็นว่า ทศพิธราชธรรมกับการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล บางเพรียง อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ โดย ภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณา ในแต่ละด้านพบว่า อยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน
พระครูใบฎีกาสุวินท์ สุวีชาโน, (๒๕๕๓).	ด้านวิชาการ ด้านบุคลากร ด้านกิจการนักเรียน ด้านธุรการ การเงินและพัสดุ ด้านอาคารสถานที่ ด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน และด้านจริยธรรมคุณธรรมพบว่า ครู และ ผู้ปกครองนักเรียนมีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการ การศึกษาตามแนววิถีพุทธของโรงเรียนวัดชม นิมิตร โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ทุกด้าน

๒.๖.๓ งานวิจัยเกี่ยวกับองค์การบริหารส่วนตำบล

ผู้วิจัยได้ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวกับองค์การบริหารส่วนตำบล ดังนี้

ศิริพงษ์ มุขศรี ได้ศึกษาเรื่อง “การดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดสกลนคร” พบว่า องค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดสกลนคร ได้เริ่มจัดตั้งและดำเนินการตามพระราชบัญญัติ สภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ.๒๕๓๗ ประกาศกระทรวงมหาดไทย ลงวันที่ ๑๙ มกราคม พ.ศ. ๒๕๓๙ และหนังสือสั่งการของกรมการปกครองกระทรวงมหาดไทย อย่างต่อเนื่อง การดำเนินงานจำแนกเป็น ๖ ด้าน ได้แก่ ด้านการบริหารสำนักงาน การวางแผนพัฒนา การประชุมสภาองค์การ การจัดทำร่างข้อบังคับตำบล การบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารงบประมาณ การบริหารและปัญหาการบริหารงานองค์การบริหารส่วนตำบลมีดังต่อไปนี้

- ๑) องค์การบริหารส่วนตำบลส่วนใหญ่มีสำนักงานชั่วคราวเป็นที่ทำการบรรจุพนักงาน ส่วนตำบลแล้วเกือบทุกตำแหน่ง ดำเนินงานตามแผนพัฒนาระยะ ๕ ปี และจัดทำแผนพัฒนาประจำปี ๒๕๔๐ แล้วเสร็จเกือบทั้งหมดคณะกรรมการส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจระเบียบขั้นตอนการประชุม ในระดับปานกลาง และมีส่วนร่วมในการจัดทำร่างข้อบังคับตำบล และใช้เงินงบประมาณ ส่วนใหญ่ไปในการพัฒนาแหล่งน้ำสำหรับบริโภค
- ๒) องค์การบริหารส่วนตำบลส่วนใหญ่ขาดที่ทำการถาวร วัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นในการบริหารงาน คณะกรรมการบางคนขาดความรู้ความเข้าใจกฎระเบียบข้อบังคับเกี่ยวกับการบริหารงานอย่างถ่องแท้ ได้รับงบประมาณจำกัดไม่เพียงพอในการดำเนินงาน และไม่ได้ได้รับความร่วมมือจากประชาชนเท่าที่ควร^{๑๒๐}

พระคณพศ กิตติสาร ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลตามหลักธรรมาภิบาล : กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบล ในอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี ผลการวิจัยพบว่า

๑. ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน ๘๘ คน มีอายุตั้งแต่ ๓๑ - ๔๐ ปีมีจำนวน ๗๒ คน มีระดับการศึกษาปริญญาตรี จำนวน ๗๗ คน มีรายได้ต่ำกว่า ๑๐,๐๐๐ บาท จำนวน ๙๕ คน มีประสบการณ์ทำงาน ๕ - ๑๐ ปี จำนวน ๖๘ คน และมีตำแหน่งลูกจ้าง จำนวน ๗๕ คน

๒. พนักงาน ขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอบางกรวยมีความคิดเห็นต่อการตามหลักธรรมาภิบาล โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๘๕$) เมื่อพิจารณาในแต่ละด้านพบว่า ผู้บริหาร พนักงาน และลูกจ้าง ขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอบางกรวยมีความคิดเห็นต่อการ ตามหลักธรรมาภิบาลอยู่ในระดับมาก ทุกด้าน

๓. การเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหาร พนักงาน และลูกจ้างต่อการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลตามหลักธรรมาภิบาล: กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ และประสบการณ์ทำงานที่อยู่ในอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี พบว่าผู้บริหาร พนักงาน และลูกจ้าง ขององค์การบริหาร

^{๑๒๐}ศิริพงษ์ มุขศรี, “การดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดสกลนคร”, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม), ๒๕๔๐.

ส่วนตำบลในเขตอำเภอบางกรวยมีความคิดเห็นต่อการบริหารงาน ตามหลักธรรมาภิบาล โดยรวมไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

๔. ปัญหาในการบริหารงานพบว่า บุคลากรบางส่วนยังไม่ทราบข้อกำหนดหรือหลักธรรมาภิบาล เกี่ยวกับการบริหารงานในแต่ละส่วนขององค์การบริหารส่วนตำบล บุคลากรบางส่วนยังเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตนมากกว่าประโยชน์ส่วนรวม และบางส่วนยังเห็นแก่พวกพ้องของตนเองการทำงานในบางเรื่องไม่ค่อยเปิดโอกาสให้ท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วม บุคลากรบางส่วนปฏิบัติงานตามความรู้สึกของตนเอง โดยไม่คำนึงถึงผลงานที่ออกมา การจัดสรรงบประมาณขององค์การบริหารส่วนตำบล ไม่ครอบคลุมทุกพื้นที่ในเขตการปกครองซึ่งมีแนวทางในการบริหารงานดังนี้คือ องค์การบริหารส่วนตำบล ควรจัดอบรมให้บุคคลบางส่วนที่ยังไม่ทราบในข้อกำหนดหรือข้อหลักธรรมาภิบาลต่างๆ เกี่ยวกับการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล เพื่อให้การบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลไปในทิศทางเดียวกันคือยึดหลักความถูกต้องตามกฎหมาย และหลักเกณฑ์ ที่ชอบธรรม องค์การบริหารส่วนตำบลควรสร้างทัศนคติด้านคุณธรรมและจริยธรรมให้เกิดขึ้นแก่บุคลากร ส่งเสริมให้บุคลากรเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน เสริมสร้างความสามัคคีให้เกิดขึ้นแก่บุคลากรขององค์การบริหาร^{๑๒๑}

พระกัญณภาส สนติกโร (ณ วิเชียร) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบล ผลการวิจัยพบว่า

๑. ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน ๑๘๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๓.๒ มีอายุตั้งแต่ ๔๖ ปีขึ้นไป มีจำนวน ๑๕๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๖.๕ มีอาชีพเกษตรกรจำนวน ๒๔๓ มีระดับการศึกษาประถมศึกษา จำนวน ๒๐๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๘.๘ มีรายได้ที่ ๔,๐๐๐-๑๐,๐๐๐ บาท จำนวน ๒๔๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๘๕.๖ มีสถานภาพสมรส จำนวน ๒๖๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๗๘.๕ และมีประสบการณ์ทำงาน ๑๖ ปีขึ้นไป จำนวน ๒๐๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๙.๑

๒. ประชากรมีความคิดเห็นต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๐๓$) เมื่อพิจารณาในแต่ละด้านพบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นต่อการบริหารงานที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = ๔.๓๘$) ในด้านหลักความรับผิดชอบ ส่วนมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = ๔.๒๑$) ในด้านหลักคุณธรรม

๓. การเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบลดอนคา อำเภอท่าตะโก จังหวัดนครสวรรค์ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ อาชีพ สถานภาพ และประสบการณ์ทำงาน พบว่าปัจจัยส่วนบุคคลที่ทำให้ความคิดเห็นต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบลดอนคา อำเภอท่าตะโก จังหวัดนครสวรรค์ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพ และรายได้ ด้านอาชีพ

^{๑๒๑} พระคณพศ กิตติสาโร, “การบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลตามหลักธรรมาภิบาล : กรณีศึกษาขององค์การบริหารส่วนตำบล ในอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี,” วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๕๔.

แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วน
ประสบการณ์ ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้^{๑๒๒}

พระบุญรุ่ง สมบูรณ์ (ศรีสงวน) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำในการบริหารองค์กร
ปกครองส่วนท้องถิ่น ตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ขององค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอหล่มสัก
จังหวัดเพชรบูรณ์ ผลการวิจัยพบว่า พนักงานในองค์การบริหารส่วนตำบลมีความคิดเห็นต่อภาวะ
ผู้นำในการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ขององค์การบริหารส่วนตำบลใน
อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก(ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๘๔) เมื่อพิจารณาเป็น
รายด้านพบว่า พนักงานส่วนตำบลมีความคิดเห็น ต่อภาวะผู้นำในการบริหารองค์กรปกครองส่วน
ท้องถิ่น ตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ในด้านทาน ด้านปิยวาจา ด้านอัตถจริยา และด้านสมานัตตา อยู่ใน
ระดับมากทุกด้าน (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๘๖, ๓.๗๘, ๓.๘๔, ๓.๘๘ ตามลำดับ) ผลของการเปรียบเทียบ
ภาวะผู้นำความคิดเห็นของพนักงานต่อการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตามหลักสังคหวัตถุ ๔
ขององค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่า พนักงานส่วนตำบลที่มี เพศ
อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ทำงาน มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน^{๑๒๓}

พระสมุห์จรรณ ทิปธมโม (ทาร์ตน์) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การให้บริการประชาชน ตาม
หลักสังคหวัตถุ ๔ ขององค์การบริหารส่วนตำบลบุฟาย อำเภอประจันตคาม จังหวัดปราจีนบุรี
ผลการวิจัยพบว่า

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ ๕๑.๑๒ มีอายุระหว่าง ๒๖-
๔๐ ปี คิดเป็นร้อยละ ๓๘.๖๑ มีระดับการศึกษาระดับมัธยมศึกษาปีที่ ๓-มัธยมศึกษาปีที่ ๖ คิดเป็นร้อย
ละ ๔๑.๑๑ มีอาชีพรับจ้าง/เกษตรกร คิดเป็นร้อยละ ๓๙.๔๔ และมีรายได้ต่อเดือนระหว่าง
๑๐,๐๐๐-๑๕,๐๐๐ บาท คิดเป็นร้อยละ ๔๑.๓๖

การให้บริการประชาชนตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ขององค์การบริหารส่วนตำบลบุฟาย
อำเภอประจันตคาม จังหวัดปราจีนบุรี โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย ๓.๕๔ และเมื่อ
พิจารณารายละเอียดแต่ละด้าน พบว่า ด้านทาน ด้านปิยวาจา ด้านสมานัตตา อยู่ในระดับมาก
ส่วนด้านอัตถจริยา อยู่ในระดับปานกลาง

เมื่อเปรียบเทียบต่อการให้บริการประชาชนตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ขององค์การบริหาร
ส่วนตำบลบุฟาย อำเภอประจันตคาม จังหวัดปราจีนบุรี พบว่าประชาชนที่มีเพศ อายุ ระดับ

^{๑๒๒} พระกัญจนภัส สุนติกโร (ณ วิเชียร), “การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การ
บริหารส่วนตำบลดอนคา อำเภอท่าตะโก จังหวัดนครสวรรค์,” วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต,(บัณฑิต
วิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๕๔.

^{๑๒๓} พระบุญรุ่ง สมบูรณ์ (ศรีสงวน), “ภาวะผู้นำในการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
ตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ขององค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์,” วิทยานิพนธ์พุทธ
ศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๕๕.

การศึกษารายได้ และอาชีพที่ต่างกันมีความเห็นต่อการให้บริการประชาชนองค์การบริหารส่วนตำบล
บุไผ่ โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน^{๑๒๔}

สมรัก บุญเรือ ได้ศึกษาเรื่อง “เจตคติของคณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วน
ตำบลต่อการจัดกิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียน จังหวัดชลบุรี” ผลการวิจัยพบว่า

คณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลโดยรวม และจำแนกตามอายุ
วุฒิการศึกษา และประเภทของคณะกรรมการบริหารส่วนตำบล มีเจตคติต่อการจัดกิจกรรม
การศึกษานอกโรงเรียนโดยภาพรวม และเป็นรายด้านทั้ง ๓ ด้าน อยู่ในระดับมากโดยเรียงอันดับจาก
ค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย คือ ด้านการศึกษาเพื่อให้ความรู้ข้อมูลข่าวสาร ด้านการศึกษาขั้นพื้นฐาน
และการศึกษาต่อเนื่องสายสามัญ และด้านการพัฒนาทักษะอาชีพ กิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียน
รายที่มีค่าเฉลี่ยเจตคติสองอันดับแรกในแต่ละด้านมีดังนี้ ด้านการศึกษาขั้นพื้นฐานและการศึกษา
ต่อเนื่องสายสามัญ คือ ให้เด็กทุกคนมีโอกาส เรียนหนังสือให้มากที่สุด และการจัดการศึกษานอก
โรงเรียนแบบการศึกษาสายอาชีพ ด้านการพัฒนาทักษะอาชีพ คือ การที่ประชาชนในท้องถิ่น
สามารถพึ่งพาตนเองได้ เป็นเป้าหมายหลักของ อบต. และจัดสอนวิชาชีพให้สอดคล้องกับ
ความต้องการของตลาดแรงงาน ด้านการศึกษาเพื่อให้ความรู้ข้อมูลข่าวสาร คือ การให้ข้อมูลข่าวสารที่ทัน
ต่อเหตุการณ์ นำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้และที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้านเป็นสิ่งจำเป็น
มากที่จะช่วยให้ได้รับรู้ข่าวสารที่ทันสมัยคณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลที่มีอายุ
ต่างกัน มีวุฒิการศึกษาต่างกัน และประเภทของคณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล
ต่างกันมีเจตคติต่อการจัดกิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียนโดยรวม และเป็นรายด้านทั้ง ๓ ด้านไม่
แตกต่างกัน^{๑๒๕}

สุริยัน ศรีจันทร์ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทของคณะกรรมการสภาตำบลต่อการ
วางแผนพัฒนาตำบล” พบว่า สภาพความไม่พร้อมของคณะกรรมการสภาตำบลที่มีอยู่หลาย
ประการ เช่น ๑) โดยหลักทั่วไป กรรมการสภาตำบลมีพื้นฐานทางการศึกษาอยู่ในระดับต่ำ บางคน
ยังขาดความรับผิดชอบ บางคนไม่ค่อยกระตือรือร้นในการทำงานเท่าที่ควร ๒) กรรมการสภาตำบล
ส่วนใหญ่มีอายุ ๕๑ - ๖๐ ปีผลทำให้ขาดความคล่องตัวเนื่องจากต้องใช้เทคนิคและหลักวิชาการ
ต่างๆ เข้ามาเกี่ยวข้องอย่างมาก ๓) กรรมการสภาตำบล ยังมีขีดจำกัดด้านความสามารถในการ
จัดทำแผนพัฒนาตำบลเนื่องจากต้องใช้เทคนิคและหลักวิชาการต่างๆ เข้ามาเกี่ยวข้องอย่างมาก
๔) กรรมการสภาตำบลยังขาดความคิดริเริ่มในการดำเนินโครงการตามแผนพัฒนาตำบลโดยจะ
ปฏิบัติงานในฐานะผู้นำนโยบายของรัฐบาลไปปฏิบัติมากกว่าจะตอบสนองต่อความต้องการของ

^{๑๒๔} พระสมุห์จรรยา ทีปธมโม (ทาร์ตน์), “การให้บริการประชาชน ตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของ
องค์การบริหารส่วนตำบลบุไผ่ อำเภอประจันตคาม จังหวัดปราจีนบุรี,” วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต,
(บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๕๕.

^{๑๒๕} สมรัก บุญเรือ, “เจตคติของคณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลต่อการจัดกิจกรรม
การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดชลบุรี”, วิทยานิพนธ์การบริหารการศึกษามหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย :
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม), ๒๕๔๒.

ประชาชน และต้องพึงพาประมาณจากส่วนกลางอยู่เสมอมา ทำให้โครงการไม่บรรลุวัตถุประสงค์อย่างสมบูรณ์^{๑๒๖}

อภิชาติ โชติชัชวาลกุล ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “หลักธรรมาภิบาลกับการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล : กรณีศึกษาเขตอำเภอหนองหญ้าไซ จังหวัดสุพรรณบุรี” ผลการวิจัย พบว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับหลักธรรมาภิบาลกับการบริหารขององค์การบริหารส่วนตำบล ทั้ง ๖ ด้านอยู่ในระดับมาก ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับหลักธรรมาภิบาลเป็นรายด้าน จำแนกตามตำแหน่ง เพศ อายุ พบว่า แตกต่างกันตามหลักนิติธรรมและหลักการมีส่วนร่วม จำแนกตามระดับการศึกษาและระยะเวลาในการทำงานพบว่า ไม่แตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญ ๐.๐๕ ปัญหาและแนวทางในการทำงาน ขององค์การบริหารส่วนตำบลพบว่า จะต้องมีการทำงานแบบโปร่งใส มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่และยุติธรรม มีการวางแผนการทำงานร่วมกันระหว่างองค์การบริหารส่วนตำบลกับประชาชน^{๑๒๗}

เอกชัย เจริญน้ำ ได้ศึกษา “บทบาทผู้นำท้องถิ่นในกระบวนการกำหนดนโยบายขององค์การบริหารส่วนตำบล : กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบล ในเขตอำเภอฮอด จังหวัดเชียงใหม่” มีวัตถุประสงค์ ๑) เพื่อศึกษาบทบาทผู้นำท้องถิ่นที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการว่ามีบทบาทอย่างไรในกระบวนการกำหนดนโยบายขององค์การบริหารส่วนตำบล ๒) เพื่อศึกษาแนวทางและกระบวนการกำหนดนโยบายขององค์การบริหารส่วนตำบลและให้ทราบถึงปัญหาและอุปสรรคตลอดจนข้อขัดข้องต่างๆ ในกระบวนการกำหนดนโยบายขององค์การบริหารส่วนตำบล ผลการศึกษาพบว่า ๑) สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลมีทัศนคติและความเห็นว่าการกำหนดนโยบายขององค์การบริหารส่วนตำบลสมาชิกได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็นกันอย่างกว้างขวางก่อนจะมีการตัดสินใจในนโยบาย ๒) กลุ่มผู้นำองค์กรที่ไม่เป็นทางการในชุมชน เห็นว่า ได้มีโอกาสให้คำปรึกษาและคำแนะนำตลอดจนเสนอแนะวิธีการแก้ไขปัญหาต่างๆ โดยทางอ้อมเพื่อให้การกำหนดนโยบายขององค์การบริหารส่วนตำบล สอดคล้องกับ ความต้องการของประชาชนและสามารถแก้ไขปัญหาของท้องถิ่นได้อย่างแท้จริง ๓) ข้าราชการระดับบริหารในท้องถิ่นส่วนใหญ่มีความเห็นว่าในปัจจุบันยังมีความจำเป็นที่จะต้องให้หน่วยงานราชการในส่วนภูมิภาคที่เกี่ยวข้องเข้าไปมีส่วนร่วมกำกับดูแลให้คำปรึกษา และคำแนะนำตลอดจนสนับสนุนในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกระบวนการกำหนดนโยบาย การจัดทำแผนพัฒนาตำบลการจัดทำโครงการต่างๆ และการจัดทำข้อบังคับงบประมาณเพื่อให้้องค์การบริหารส่วนตำบล สามารถดำเนินงานให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพถูกต้องตามกฎหมาย และมีความเข้มแข็งยิ่งขึ้นเนื่องจากบุคลากรในองค์การบริหารส่วนตำบลยังใหม่ต่อการปฏิบัติหน้าที่และยังขาดความรู้และความเข้าใจในระเบียบปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล ๔) จากการที่กฎหมายมิได้เปิดโอกาสให้ประชาชนหรือผู้นำท้องถิ่นที่ไม่เป็นทางการเข้าไปมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายของ

^{๑๒๖} สุริยัน ศรีจันทร์, “บทบาทของคณะกรรมการสภาตำบลต่อการวางแผนพัฒนาตำบล”, เอกสารวิจัยของนักศึกษาโรงเรียนนายอำเภอ รุ่นที่ ๓๐ (วิทยาลัยการปกครอง), ๒๕๓๓.

^{๑๒๗} อภิชาติ โชติชัชวาลกุล, “หลักธรรมาภิบาลกับการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล กรณีศึกษาในเขตอำเภอหนองหญ้าไซ จังหวัดสุพรรณบุรี”, รายงานการศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏ, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยขอนแก่น), ๒๕๕๐.

องค์การบริหารส่วนตำบลโดยตรง ทำให้การเข้าไปมีส่วนร่วมเป็นไปอย่างไม่เต็มที่ ถึงแม้ว่าบุคคลเหล่านั้นจะได้รับการยอมรับจากท้องถิ่นและรู้ปัญหาของท้องถิ่นมากที่สุด (๕) สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลยังไม่เข้าใจบทบาทอำนาจและหน้าที่ตามกฎหมายเท่าที่ควรโดยเฉพาะยังคุ้นเคยกับการกำกับดูแลอย่างใกล้ชิดของทางราชการในโครงสร้างของหน่วยการปกครองท้องถิ่นรูปแบบเดิมๆ ในอดีตทำให้การแสดงบทบาทในกระบวนการกำหนดนโยบายของสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลยังไม่มีประสิทธิภาพอย่างแท้จริง^{๑๒๘}

เอกวิทย์ คนใหญ่ ได้ทำการศึกษาเรื่อง “บทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลต่อการพัฒนาการเกษตรในจังหวัดเชียงใหม่” ผลการวิจัยพบว่าองค์การบริหารส่วนตำบลมีบทบาทต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการเกษตรเรื่อง การตัดสินใจ การประเมินผล ประโยชน์จากการพัฒนาการเกษตร และการกำหนดเป้าหมายนโยบายและการวางแผนระดับปานกลาง และมีส่วนร่วมระดับน้อยในเรื่องการตัดสินใจวิเคราะห์ปัญหา^{๑๒๙}

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารส่วนตำบล พบว่า การบริหารงานส่วนองค์การบริหารส่วนตำบลควรให้มีการปรับปรุงแก้ไขระบบการบริหารงานในด้านอำนาจหน้าที่ ในการให้บริการสาธารณะ โดยรัฐต้องเร่งดำเนินการสนับสนุนบุคลากรและกระจายงบประมาณไปยังองค์การบริหารส่วนตำบล และรัฐควรให้คำแนะนำและส่งเสริมความรู้แก่พนักงานเจ้าหน้าที่อย่างต่อเนื่อง ซึ่งในขั้นนี้ในการจัดเก็บภาษีอากรและรายได้ต่างๆ ตามที่กฎหมายกำหนดไว้ ควรมีการประเมินและตรวจสอบอย่างต่อเนื่อง อนึ่ง ควรเน้นการแก้ไขในเรื่องของการกำหนดแผน และนโยบายการพัฒนาองค์การอย่างต่อเนื่อง โดยทั้งสองฝ่ายต้องให้ความร่วมมือแก่กันและกันในการปฏิบัติงานทุกขบวนการ เพื่อเป็นพื้นฐานในการพัฒนาระบบการบริหารงานและเป็นแหล่งให้บริการแก่ประชาชนในท้องถิ่นอย่างเป็นทางการ

^{๑๒๘} เอกชัย เจริญจำ, “บทบาทผู้นำท้องถิ่นในกระบวนการกำหนดนโยบายขององค์การบริหารส่วนตำบล : กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอฮอดจังหวัดเชียงใหม่”, รัฐศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยเชียงใหม่), ๒๕๔๒.

^{๑๒๙} เอกวิทย์ คนใหญ่, “บทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลต่อการพัฒนาการเกษตรในจังหวัดเชียงใหม่”, วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, (เกษตรศาสตรบัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่), ๒๕๔๓.

ตารางที่ ๒.๑๕ งานวิจัยเกี่ยวกับองค์การบริหารส่วนตำบล

นักวิจัย	สิ่งที่ค้นพบ
ศิริพงษ์ มุขศรี, (๒๕๔๐).	๑. องค์การบริหารส่วนตำบลส่วนใหญ่มีสำนักงานชั่วคราวเป็นที่ทำการบรรจุพนักงานส่วนตำบลแล้วเกือบทุกตำแหน่ง ดำเนินงานตามแผนพัฒนาระยะ ๕ ปี และจัดทำแผนพัฒนาประจำปี ๒๕๔๐ แล้วเสร็จเกือบทั้งหมด คณะกรรมการส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจระเบียบขั้นตอนการประชุม ในระดับปานกลาง และมีส่วนร่วมในการจัดทำร่างข้อบังคับตำบล และใช้เงินงบประมาณ ส่วนใหญ่ไปในการพัฒนาแหล่งน้ำสำหรับบริโภค ๒. องค์การบริหารส่วนตำบลส่วนใหญ่ขาดที่ทำการถาวร วัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นในการบริหารงาน คณะกรรมการบางคนขาดความรู้ความเข้าใจกฎระเบียบข้อบังคับเกี่ยวกับการบริหารงานอย่างถ่องแท้ ได้รับงบประมาณจำกัดไม่เพียงพอในการดำเนินงาน และไม่ได้รับความร่วมมือจากประชาชนเท่าที่ควร
พระคณพศ กิตติสารโร, (๒๕๕๔).	พนักงาน ขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอบางกรวยมีความคิดเห็นต่อการตามหลักธรรมาภิบาล โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๘๕$) เมื่อพิจารณาในแต่ละด้านพบว่าผู้บริหาร พนักงาน และลูกจ้าง ขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอบางกรวยมีความคิดเห็นต่อการ ตามหลักธรรมาภิบาลอยู่ในระดับมาก ทุกด้าน
พระกัญณภาส สนติกโร (ณ วิเชียร), (๒๕๕๔).	ประชากรมีความคิดเห็นต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๐๓$) เมื่อพิจารณาในแต่ละด้านพบว่าประชาชนมีความคิดเห็นต่อการบริหารงาน ที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = ๔.๓๘$) ในด้านหลักความรับผิดชอบ ส่วนมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = ๔.๒๑$) ในด้านหลักคุณธรรม

ตารางที่ ๒.๑๕ (ต่อ)

นักวิจัย	สิ่งที่ค้นพบ
พระบุญรุ่ง สมบุญโน (ศรีสงวน), (๒๕๕๕).	พนักงานในองค์การบริหารส่วนตำบลมีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำในการบริหารองค์กรปกครองท้องถิ่น ตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ขององค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก(ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๘๔) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า พนักงานส่วนตำบลมีความคิดเห็น ต่อภาวะผู้นำในการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ในด้านทาน ด้านปิยวาจา ด้านอัตถจริยา และด้านสมานัตตตา อยู่ในระดับมากทุกด้าน (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๘๖, ๓.๗๘, ๓.๘๔, ๓.๘๘ ตามลำดับ)
พระสมุห์จรัญ ทิปรมโม (ทาร์ตัน), (๒๕๕๕).	การให้บริการประชาชนตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ขององค์การบริหารส่วนตำบลบุฟาย อำเภอประจันตคาม จังหวัดปราจีนบุรี โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย ๓.๕๔ และเมื่อพิจารณารายละเอียดแต่ละด้าน พบว่า ด้านทาน ด้านปิยวาจา ด้านสมานัตตตา อยู่ในระดับมาก ส่วนด้านอัตถจริยา อยู่ในระดับปานกลาง
สมรัก บุญเรือ, (๒๕๕๒).	คณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลโดยรวม และจำแนกตามอายุ วุฒิการศึกษา และประเภทของคณะกรรมการบริหารส่วนตำบล มีเจตคติต่อการจัดกิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียน โดยภาพรวม และเป็นรายด้านทั้ง ๓ ด้าน อยู่ในระดับมากโดยเรียงอันดับจากค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย คือ ด้านการศึกษาเพื่อให้ความรู้ข้อมูลข่าวสาร ด้านการศึกษาขั้นพื้นฐานและการศึกษาต่อเนื่องสายสามัญ และด้านการพัฒนาทักษะอาชีพ กิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียนรายที่มีค่าเฉลี่ยเจตคติสองอันดับแรกในแต่ละด้านมีดังนี้ ด้านการศึกษาขั้นพื้นฐานและการศึกษาต่อเนื่องสายสามัญ คือ ให้เด็กทุกคนมีโอกาส เรียนหนังสือให้มากที่สุด

ตารางที่ ๒.๑๕ (ต่อ)

นักวิจัย	สิ่งที่ค้นพบ
สุริยัน ศรีจันทร์, (๒๕๓๓).	๑. โดยหลักทั่วไป กรรมการสภาตำบลมีพื้นฐานทางการศึกษาอยู่ในระดับต่ำ บางคนยังขาดความรับผิดชอบ บางคนไม่ค่อยกระตือรือร้นในการทำงานเท่าที่ควร ๒. กรรมการสภาตำบลส่วนใหญ่มีอายุ ๕๑ - ๖๐ ปีมีผลทำให้ขาดความคล่องตัวเนื่องจากต้องใช้เทคนิคและหลักวิชาการต่างๆ เข้ามาเกี่ยวข้องอย่างมาก ๓. กรรมการสภาตำบล ยังมีขีดจำกัดด้านความสามารถในการจัดทำแผนพัฒนาตำบล เนื่องจากต้องใช้เทคนิคและหลักวิชาการต่างๆ เข้ามาเกี่ยวข้องอย่างมาก ๔. กรรมการสภาตำบลยังขาดความคิดริเริ่มในการดำเนินโครงการตามแผนพัฒนาตำบล โดยจะปฏิบัติงานในฐานะผู้นำนโยบายของรัฐบาลไปปฏิบัติมากกว่าจะตอบสนองต่อความต้องการของประชาชน และต้องพึ่งพางบประมาณจากส่วนกลางอยู่เสมอ ทำให้โครงการไม่บรรลุวัตถุประสงค์อย่างสมบูรณ์
อภิชาติ โชติชัชวาลกุล, (๒๕๕๐).	ความคิดเห็นเกี่ยวกับหลักธรรมาภิบาลกับการบริหารขององค์การบริหารส่วนตำบล ทั้ง ๖ ด้านอยู่ในระดับมาก ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับหลักธรรมาภิบาลเป็นรายด้าน จำแนกตามตำแหน่ง เพศ อายุ พบว่า แตกต่างกันตามหลักนิติธรรมและหลักการมีส่วนร่วม จำแนกตามระดับการศึกษาและระยะเวลาในการทำงานพบว่า ไม่แตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญ ๐.๐๕ ปัญหาและแนวทางในการทำงาน ขององค์การบริหารส่วนตำบลพบว่า จะต้องมีการทำงานแบบโปร่งใส มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ และยุติธรรม มีการวางแผนการทำงานร่วมกันระหว่างองค์การบริหารส่วนตำบลกับประชาชน

ตารางที่ ๒.๑๕ (ต่อ)

นักวิจัย	สิ่งที่ค้นพบ
เอกชัย เจริญน้ำ, (๒๕๔๒).	๑. สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลมีทัศนคติและความเห็นว่าการกำหนดนโยบายขององค์การบริหารส่วนตำบลสมาชิกได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็นกันอย่างกว้างขวางก่อนจะมีการตัดสินใจในนโยบาย ๒. กลุ่มผู้นำองค์การที่ไม่เป็นทางการในชุมชน เห็นว่า ได้มีโอกาสให้คำปรึกษาและคำแนะนำตลอดจนเสนอแนะวิธีการแก้ไขปัญหาต่างๆ โดยทางอ้อมเพื่อให้การกำหนดนโยบายขององค์การบริหารส่วนตำบล สอดคล้องกับ ความต้องการของประชาชนและสามารถแก้ไขปัญหาของท้องถิ่นได้อย่างแท้จริง
เอกวิทย์ คนใหญ่, (๒๕๔๓).	องค์การบริหารส่วนตำบลมีบทบาทต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการเกษตรเรื่อง การตัดสินใจ การประเมินผล ประโยชน์จากการพัฒนาการเกษตร และการกำหนดเป้าหมายนโยบายและการวางแผนระดับปานกลาง และมีส่วนร่วมระดับน้อยในเรื่องการตัดสินใจวิเคราะห์ปัญหา

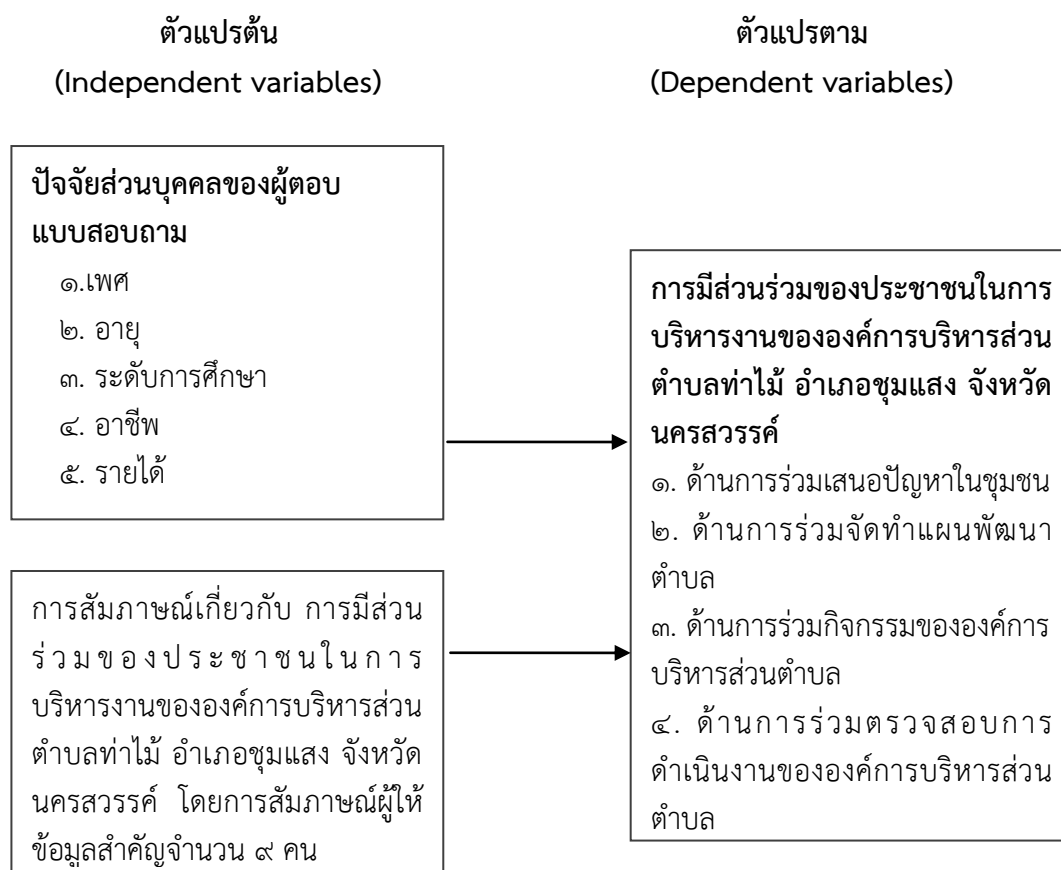
๒.๗ กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ศึกษาเรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าไม้ อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดนครราชสีมา” จากการทบทวนแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual Framework) ประกอบด้วย ตัวแปรต้น (Independent Variables) และตัวแปรตาม (Dependent Variables) ดังนี้

ตัวแปรต้น (Independent Variables) คือ ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้

ตัวแปรตาม (Dependent Variables) คือ “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าไม้ อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดนครราชสีมา” ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตเนื้อหาโดยสังเคราะห์จาก จากแนวคิดการมีส่วนร่วมของโคเฮน และ ฮับรอปแมน (Cohen,

John & Norman T.Uphoff)^{๑๓๐} ซึ่งแบ่งออกเป็น ๔ ด้าน ได้แก่ ๑. ด้านการร่วมเสนอปัญหาในชุมชน ๒. ด้านการร่วมจัดทำแผนพัฒนาตำบล ๓. ด้านการร่วมกิจกรรมขององค์การบริหารส่วนตำบล และ ๔. ด้านการร่วมตรวจสอบการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบล

แผนภาพที่ ๒.๒ กรอบแนวคิดการวิจัย

^{๑๓๐}Cohen, John & Norman T. Uphoff. "Participation in Rural Development : Seeking Clarity Through Specificity." **World Development**, Vol. 8, p. 219.